www.e-rara.ch

[Summa theologica]

Antonin

[Basel], [1485]

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-15896

Titulus secundus de potentiis anime

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

manebunt.hoc eſt ex corpe tuo. Reſpice inq̄ʒ.dic
mihi quis ibi diues.quis ibi paup ſit.diſcerne
inopes ac potētes.nudi oēs naſcimur.nudi mori
mur.nulla diſcretio inter cadauera mortuoꝝ niſi
qꝛ grauius fetent diuitū corpa dedita gule ⁊ luxu
rie q̄ʒ paupis quē audiſti crudeliter defunctuʒ.ſ.
Lazarū. Si ḡ ꝯſiderabis te factū videbis quid ē
homo.qꝛ q̄d vanū.hec oīa ibi. ¶ Macrobius etiā
de ſomno Scipionis dicit. Anīe incluſe corpibus
ipm corpus velut carcerē fetidū.tenebris horridū
ſordibꝰ et cruore patiunt̄. Et.xiiij.q.ij.in eccleſia
ſtico dꝛ. Terrā geris.terrā teris.in terrā reuerteꝛis
qui de terra ſumeris.ſm aūt Aug. nihil inform⁹
terra. Hinc et Virgilius in.vi.eneidos. Nō mi
hi ſi lingue centū ſint oraq̄ʒ centū ferrea vox omīs
ſcelerū cōphendere formas. Omīa penaꝝ pcurre
re gſia poſſim.ps. Vniuerſa vanitas oīs hō vi
uens. Caro inſup ait aplſ ꝯcupiſcit aduerſus ſpi
ritū et ſpūs aduerſus carnē. Et ſit ꝯtinuū belluʒ
inteſtinū. Quod bellū repñtatur in motibꝰ celoꝛuʒ
ꝯtrariis. Sicut.n.ſunt duo celoꝝ motus.ſ.mot⁹
primi mobilis.q̄d theologi appellant celū criſtal
linū.aliꝰ firmamenti qui ē ab oriente in occidē
tem vniformis et ꝯtinuus. Alius eſt mot⁹ plane
tarū ad oppoſitū.ſ.de occidente in orientē p ſigna
zodiaci. Ita in hoīe duplex eſt motus in appeten
do.ſ.motus ſenſualitatis et motus rōis ex ſpū q̄
ſunt oppoſiti. Vñ et Alanus de cōplanctu natu
re. Sicut ꝯtra raptā firmamēti volubilitatē mo
tu ꝯtrario exercitus militat planetaꝝ. Sic in ho
mine ſenſualitatis rōiſq̄ʒ hoſtilitas ꝯtraria repit̄.
Rationis.n.motus ab ortu celeſtiū oriens.occaſū
ptranſiens terrena ꝯſiderādo regirat in celū. E cō
trario motus ſenſualitatis planetaꝝ.ꝯtra rōis fir
mamentū in terreſtrū occidens aliq̄n labūtur
Et nota q̄ hō vltra ꝓpriā acceptionē aliq̄n ſumi
tur p pte rōnali.et dꝛ homo interior.aliq̄n p pte
ſenſuali ſeu corpe.et dꝛ exterior hō.et de vtroq̄ʒ.ij.
Corin.iiij. Licet nr̄ exterior hō corrūpatur.tñ is
qui int⁹ eſt hō nr̄ renouat̄ de die in diē. Itē de pri
mo hoīes et iumēta ſaluabis dñe.i.rōnabiliter vi
uētes et beſtialiter ſalute natali.⁊ ſalute ſpūali cū
beſtie ꝯuertunt̄ in hoīes.ſicut Nabucho. p pñiaʒ
De ſcdo.i.Corin.iij. Cuʒ ſint inter vos zelus et
ꝯtentio.nōne ſm hoīem ābulatis. Aliq̄n ſumit̄
hō pro diabolo.et dꝛ malus hō.ps. Non timebo
q̄d faciat mihi hō.et alibi. Eripe me dñe ab homi
ne malo.i.diabolo vel meipō.ſm Bern.

Titulus ſecundus de potentiis anie.

Ca.primū de potētiis aīe in cōi.

IN homine non
ſunt plures anīe p eſſentiā differē
tes.ſ.nutritiua.ſenſitiua et intelle
ctiua ſed vna tm̄.ſ.intellectiua cō
tinens in ſe illam triplicē virtutem.ſ.nutritiuuʒ
ſenſitiuū et intellectiuuʒ. Vñ in li.de eccliaſticis
dogmatibꝰ dꝛ. Neq̄ʒ duas aīas dicim⁹ eē in vno
hoīe.ſicut Iacobꝰ et aliꝰ ſiroꝝ ſcribunt vnā anīa
lem qua animatur corp⁹ ⁊ q̄ immixta ſit ſangui
ni. Alteram ſpūalem q̄ rōe adminiſtret.ſ; dicim⁹
vnā et eandē eſſe aīam in hoīe q̄ et corpus ſua ſo
cietate viuificat et ſeipam ſua rōne diſponit.
Pro hui⁹ maiori declaratiōe dicit.b.Tho.in pri
ma pte.q.lxxvi.arti.iij.q̄ Plato poſuit diuerſas
anīas eſſe in corpe vno etiā ſm organa diſtinctas
quibꝰ diuerſa vite opa attribuebat dicens. Vim
nutritiuā eſſe in epate.ꝯcupiſcibilē in corde.cogi
tatiuā in cerebro. Quā opi.Ariſto.reprobat in li.
de anīa. Apparet aūt hoc eſſe impoſſibile.ſ.plures
anīas in vno corpe eſſe differētes p eſſentiam p
iſtud.qꝛ vna opatio anīe cū fuerit intenſa impe
dit aliā q̄ nullo mō ꝯtigeret niſi principiū actio
num eēt p eſſentiā vnū. Ponit alias duas rōnes
quas ibi potes videre. Dicendū eſt ḡ q̄ eadē nu
mero eſt anīa in hoīe nutritiua.ſenſitiua et intel
lectiua. Quō aūt ꝯtingat de facili cōſiderari pōt
ſi quis differētias ſpecieꝝ et formaꝝ attēdat. In
ueniunt̄.n.ſpecies reꝝ et forme differre ad inuicē
ſicut pfectū et min⁹ pfectū. Sic in reꝝ ordine aīata
ſunt pfectiora inanīatis.et aīalia plātis ⁊ hoīes
brutis. Et in ſingulꝭ hoꝝ generuʒ ſunt gradus di
uerſi.iō Ariſto.in.viij.methaphi.aſſimilat rerū
ſpecies nūeris qui differūt ſpē ſm additionē vel
ſubtractionē vnitatis et in.ij.de aīa cōpat diuer
ſas anīas ſpeciebꝰ figuraꝝ quaꝝ vna ꝯtinet aliaʒ.
Pentagonus.n.ꝯtinet tetragonū ⁊ excedit. Sic
anīa intellectiua ꝯtinet in ſe ſua virtute q̄cq̄d hēt
anīa ſenſitiua brutoꝝ.et anima nutritiua planta
rum.ſicut ſupficies que hʒ figurā pentagonā nō
p aliā figurā eſt tetragona et p aliā pentagona.qꝛ
ſupflueret tetragona ex q̄ in pentagona ꝯtinetur.
Sic nō p aliā aīam ſortes eſt hō et p aliā ſortes ē
anīal ſed p vnā et eandē. Et licʒ embrio pri⁹ ha
beat aīam ſenſitiuā.tñ hec abiicit̄ adueniēte pfe
ctiori.ſ.rōnali q̄ eſt intellectiua et ſenſitiua ſil.hec
Tho. ¶ Quāuis aūt in hoīe nutritiua ⁊ ſenſiti
ua cōmuni⁹ ⁊ ꝓprius dicant̄ potētie q̄ʒ anīe.tñ ali
q̄n anīe dicunt̄. Et de anīa nutritiua pōt intelligi
illud q̄d dixit Petrus xp̄o aīam meā p te ponaʒ.
i.vitā que ptinere videt̄ ad nutritiuā. Alienatus
enī ab intellectu actu pñti et ab oī ſenſatione ad
huc pōt viuere vt fuit in Paulo ſed nō alienat⁹
a nutritiua.de aīa ſenſitiua dꝛ Io.xij. Qui amat
aīam ſuā pdet eā. Vbi in eā eſt relatio ſimplex.et
eſt ſenſus. Qui amat aīam ſuā rōnalē vere pdit.
i.mortificat aīam ſenſualē ſuā.ſ.q̄ ad illicita ad q̄
inclinatur vt a viſu.auditu.ab appetitu illicitoꝝ
venereoꝝ ⁊ hmōi. De anīa intellectiua intelligit̄
illud Iob.xiij. Anīam meā in manibꝰ meis por
to. Et ps. Anīa mea in manibꝰ meis ſp.i.diſcuſ

ſio rõis que pertinet ad aĩam intellectiuã in ma-
nibus.i.in operibꝫ meis ad ꝯſiderandum ſi licita
ſũt vl' illicita. Et de hac triplici ſil' põt exponi illꝺ
Jo.x. Bonus paſtor aĩaꝫ ſuã ponit ꝓ ouibus ſuis
ſiue intelligatur illud de prelato q̃ ad ſubditos.ſi
ue moraliter de q̃cunqꝫ virtuoſo quo ad greges
cogitationũ.affectionũ ⁊ opationũ.vt tanqꝫ oues
ſint cogitatiões ⁊ actiões innocentie ⁊ obedientie
manſuetudinis ⁊ patiẽtie ac beneficẽtie et hmõi.
Talis.n.ſi eſt bonus ponit ſi expedit ꝓ ꝯſeruatio
ne ouiũ. ⁊ aĩam nutritiuã.i.vitã ⁊ ſenſitiuã aĩam
reſpiciendo.audiẽdo.admonẽdo.diſcurrẽdo ꝓ ſa
lute eoꝝ. Animã intellectiuã orando.meditando
ſtudendo.p̃dicando ⁊ hmõi. Figura in Jacob q̃
virgas populeas ⁊ amigdalinas ponebat partiꝫ
decorticatas in aquis añ oues quarũ erat paſtor
dũ bibebant.que ſm̃ Gre.in moral'.ſignãt exem-
pla patrũ ꝑim ſm̃ hiſtoriã.ꝑim ſm̃ ſenſuꝫ ſpũa
lem aĩabus ꝓponẽda.vt ex hoꝝ aſpectu cõcipiant
ꝯpoſita variarũ actionũ virtutis Geñ.xxx. Figu-
ra in dauid q̃ pugnabat ꝯtra leones ⁊ vrſos ꝓ o-
uibus ſuis.⁊ ſic morti ſe exponens.i.Regũ.xvij.
In moiſe etiã q̃ minauit gregẽ ouiũ ad interiora
deſerti.vbi vidit rubũ ardentẽ nõ ꝯſummi. Exo.
iij. Sic p̃latus ſuis orõnibus ⁊ exẽplis dꝫ oues
ſubditas ad viſionẽ ſupnoꝝ ꝑducere. Scd'm hoc
etiã põt exponi illud Magnificat aĩa mea dñm.
Nã q̃ntũ ad aĩam vegetatiuã magnificauit reali
ter dñm ieſum augmẽtando paulatim in vtero
⁊ nutriendo.et ſic fecit magnũ corpaliter. Uel eti
am magnificauit generãdo ipm̃ ſine hũano ope-
re.⁊ ſic oñdendo in ſe magnã dei potentiã. Et ſic
cũ maria ſorore aaron inuitat nos ad idẽ dicens.
Cantem⁹ dño.gloſe.n.magnificat⁹ eſt ⁊c.exo.xv.
Magnificat q̃ntũ ad ſenſitiuaꝫ dñm exẽplariter
cõponendo ſenſus ſuos ⁊ vincẽdo oẽs paſſiones
ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibil' vt dicere poſſet illud apl̃i
Magnificabit xp̃s in corpe meo. Tertio magnifi
cauit q̃ntũ ad intellectiuã aĩam. viꝫ affectũ in di
uinis exultãdo ibi.exultauit ſpũs meus. Intelle
ctu ſe paruã ꝯgnoſcẽdo ibi.qꝛ reſpe.hu.an.ſue ⁊c
Memoria recolẽdo bñficia ſibi collata. qꝛ fe.mi.
mag.⁊c.⁊ ſacra eloquia ſicut locutus eſt ⁊c. Et ad
idem inuitat nos p̃s.dicens.magnificate domi-
num mecũ.⁊ ſic magnificauit virtualiter.

Unitur autẽ ani .§.I.

ma rõnalis corpi nõ mediante aliquo corpore nec
mediante aliq̃ diſpoſitiõe accidẽtali ſ ꝑ ſeipam.
Pro cui⁹ declaratiõe dic̃ he. Tho.in.i.pte.q.lxxvi
arti.i.ꝙ cũ aĩa vniat corpori vt forma.eſt impoſ
ſibile ꝙ vniat ei aliq̃ corpore mediante. Cui⁹ rõ
eſt.qꝛ ſic dicit aliq̃d eſſe vnũ quõ ⁊ ens. Forma au
tem ꝑ ſeipam facit rẽ eſſe in actu.cũ per eſſentiaꝫ
ſuã ſit act⁹.nec dat eẽ per aliqꝺ remediũ. Uñ vni
as rei cõpoſita ex materia et forma eſt ꝑ ipaꝫ for

mam q̃ ſm̃ ſeipaꝫ vnit materie vt actus ei⁹. Nec
eſt aliq̃d aliud vniens niſi agens qꝺ facit materiã
eſſe in actu.vt dꝛ in.viij.metha. Uñ ptꝫ falſas eẽ
opiniões illoꝝ q̃ dixerũt aliq̃ corpora eſſe media
inter aĩam ⁊ corpus hoĩs. Quoruꝫ quidã platoni
ci dixerũt ꝙ aĩa intellectiua hꝫ corpus corrupti-
bile ſibi vnitũ naturaliter a q̃ nunqꝫ ſepatur ⁊ eo
mediante vnit corpori corruptibili hoĩs. q̃daꝫ a-
lij dixerũt ꝙ vnit corpi mediãte quodã ſpũ corpo
reo. Alij dixerũt ꝙ vnit corpori mediãte luce quã
dicũt eſſe corpus. Et de q̃nta eẽntie natura.ita ꝙ
aĩa vegetabil' vnit corpori mediãte luce celi ſide
rei. Aĩa ſenſibil' mediãte luce celi criſtallini.ani
ma intellectiua mediante luce celi empirrei.vnit
qꝺ fictitiũ ⁊ deriſibile apparet.tũ qꝛ lux nõ eſt cor
pus.tũ qꝛ q̃nta eſſentia nõ venit materialiter in
ꝯpoſitiõeꝫ corporis mixti cũ ſit inalterabilis ſ tm̃
virtualiter. Tũ etiã qꝛ aĩa vnit immediate cor-
pori vt forma materie. Quis auteꝫ ſubtracto ſeu
deficiente ſpũ.q̃ eſt quoddã corpus ſubtile anima
ſepatur a corpe ⁊ ſic deficit vnio anime ad corp⁹.
hoc nõ eſt iõ.qꝛ ille ſpũs ſit mediũ ad cauſanduꝫ
illã vnionẽ.ſ qꝛ tollitur diſpoſitio per quã cor-
pus ẽ diſpoſitũ ad talẽ vnionẽ. Eſt tñ p̃dict⁹ ſpũs
mediũ in mouẽdo ſicut primũ inſtrumentũ mo
tus.partes.n.groſſiores corporis mouet aĩa par
tes ſubtiliores vt per ignẽ ⁊ aerẽ.i.per coleram ⁊
ſanguinẽ. ſed nec mediãte aliq̃ accidẽte vnit aĩa
corpori.rõ ẽ ſm̃.b.tho.vbi ſup̃ qꝛ cũ accidẽs poſte
rius ſit ſubſtãtia ⁊ tẽpore ⁊ rõe.vt dꝛ.vij.metha.
nõ põt intelligi aliq̃ forma accidental' in materia
añ aĩam q̃ ẽ forma ſubſtãtial'. Preter iſtã vniõeꝫ
aĩe cũ corpore nõ põt aĩa nr̃a vniri cũ deo per cari
tatẽ ⁊ feruẽs deſideriũ p̃s. Adheſit aĩa mea poſt te
ſcꝫ ꝑ caritatẽ. ⁊.i.Cor.vi. Qui adheret deo vnus
ſpũs ẽ cũ eo põt vniri cũ ꝑximo ꝑ volũtatꝫ cõfor
mationẽ vel in bono vt illi de q̃bꝫ dꝛ act.iiij. Mul
titudinis credentiũ erat cor vnũ ⁊ anima vna in
dño.vel in malo vt iudei de q̃bꝫ dꝛ p̃s.ij. Princi-
pes ꝯuenerũt in vnũ aduerſus dñm. Põt ⁊ vni-
ri aĩa cũ corpe ſuo.i.appetitu ſenſitiuo.iuxta illꝺ
p̃s. Sitiuit in te aĩa mea.ſ.cupiẽdo diſſolui tibi
ſũme placere.volũtatẽ tuã in oĩbꝫ cõplere qꝫ mlt'
tipliciter ⁊ caro mea.i.appetit⁹ ſenſitiuus ⁊ oĩa
mẽbra corpis ad idẽ ſubijciunt ſpũi et in vnũ cõ
ueniũt cũ aĩa ad opandũ virtuoſa. Solus tñ xp̃s
etiã viator habuit perfecte et omnimode hãc vni
onem. vñ animam ſuã appellat vnicam.

Anima ſecũdum .§.II

Aug.in.vi.de trini.in vno q̃ꝫ corpe ⁊ in toto ẽ to-
ta et in qualibet pte corpis ẽ tota. Cui⁹ rõem aſſi
gnat.b.tho.in.i.pte.q.lxxvi. dicẽs.cũ aĩa vniatur
corpori nõ vt motor tm̃ ſ vt forma ei⁹. neceſſe eſt
ꝙ ſit in toto tota ⁊ in q̃libet pte tota. Nõ.n.ẽ for-
ma corpis accidẽtalis ſed ſubſtãtial'.forma auteꝫ

ſubſtantialis nō ſolum eſt perfectio totius ſed cu/
iuſlibet partis. cū totū cōſiſtat ex partibus. forma
totius q̄ nō dat eſſe ſingulis ptibꝰ corporis. ē for/
ma que eſt cōpoſitio. ⁊ ordo ſicut forma domus. ⁊
talꝭ forma ē accidētalis. aīa vero eſt forma ſubſtan
tialis. vñ oꝫ ꝙ ſit forma ⁊ actus nō ſolū totius ꝫ
cuiuſlibet partis. Et iō recedente aīa ſicut non dr̄
anīal et hō niſi equoce. quēadmodū aīal pictū et
lapideū. ita eſt de manu et oculo ⁊ carne ⁊ oſſe vt
pħs dicit. Cuiꝰ ſignū eſt ꝙ nulla ps corpis hꝫ ꝓ
priū opus anima recedēte. cū tñ omne qđ retinet
ſpeciē retineat operationē ſpeciei. Actus aūt ē in
eo cuiꝰ actus ē. Vñ oꝫ animā eſſe in toto corpore
⁊ in qualibet pte eiꝰ. Hoc aūt intelligendū nō eſt
ſm quātitatiuā totalitatē. q2 hanc nō hꝫ. q2 aīa ñ
eſt quāta. nec etiā ſm totalitatē virtutis. q2 ñ ſm
qualibet ſuā potentiā eſt in q̄libet pte corpis ꝫ ſm
viſum in oculo. ſm auditū in aure. ⁊ ſic de alijs.
Sed eſt tota in qualibet pte ſm totalitatē pfecti/
onis ⁊ eſſentie. ſicut in ſupficie alba. tota albedo
eſt in ſupficie ⁊ in qualibꝫ pte ſupficiei ſm totali
tatem perfectiōis et eſſentie. Potentiaꝝ aūt anīe
q2 quedā ſunt in ea ſm qđ excedūt totū corpis ca
pacitatē. ſ. intellectus ⁊ volūtas. hmōi potentie in
nulla pte corporis eſſe dicunt. Alie vo ſunt cōes
anīe ⁊ corpi. vñ nō oꝫ ꝙ taliū potētiaꝝ quelibꝫ ſit
in qualibet pte corpis. ꝫ in illa corporis parte pro
portionata ad talis potentie operationem.

Sciendum autē .§. III

ꝙ ipa eſſentia anīe nō eſt eiꝰ potētia. Si. n. vt di
cit Dyoni. v. c. angelice hierarchie. celeſtes ſpūs
.i. angeli diuidunt in eſſentiā. virtutē ⁊ opatiōeꝫ
multo magꝭ dicendū de aīa q̄ eſt inferioris gradꝰ
in ordine intelligibiliū aliud eē eſſentiā. aliud v
tutem et potentiā. Pro cuiꝰ declaratiōe dicit. b.
Tho. in. i. pte. q. lxxvij. arti. i. ꝙ ē impoſſibile dice/
re ꝙ eſſentia anīe ſit eiꝰ potētia. licet q̄dā hoc po/
ſuerint. Et rō eſt. q2 cū potētia ⁊ actus diuidant
ens et qđlibet genus entis. oꝫ ꝙ ad idē genus en
tis referat actus et potētia. et iō ſi actꝰ ñ eſt ī gene
re ſubſtātie. potētia q̄ eſt ad illū actū nō pōt eē in
genere ſubſtātie. Opatio aūt aīe nō eſt in genere
ſubſtātie. ſed in ſolo deo eiꝰ operatio eſt eiꝰ ſubſtā
tia. Vñ dei potentia q̄ eſt opatiōis principiū. eſt
ipa dei eſſentia. qđ eē non pōt. nec in aīa nec ī an
gelo vel alia creatura. vñ ſequit ꝙ nec anīe poten
tia eſt in genere ſubſtātie. Eſſentia aūt aīe eſt in
genere ſubſtātie. ꝗ eſſentia eiꝰ non pōt eſſe poten/
tia eius. Alia rō eſt. q2 anīa ſm eſſentiā ſuā ē actꝰ.
Si ꝗ ipa eſſentia anīe eēt immediatū opationis
principiū ſemp hñs aīam actu hrēt opa vite. ſicut
ſemp hñs aīam actu eſt viuū. ſed inuenit hñs a/
nimā nō ſemp hēre in actu opera vite. vt cum dor
mit et hꝰ. Si autē q̄rat quid ſit potētia aīe ex q̄ ñ
eſt eiꝰ eſſentia. Rñdet. b. Tho. vbi ſupra. ꝙ eſt ac

cidens. put accidēs diuidit ꝯtra ſubſtātiaꝫ. Sic
eñ nihil eſt mediū inter ſubſtantiā ⁊ accidēs. q2
diuidunt ſm affirmationē et negationē. ſ. eſſe in
ſubiecto. vel nō eſſe in ſubiecto. et ſic cum non ſit
ſubſtātia ipa anīe. oꝫ ꝙ ſit accidens q̄libet poten/
tia eius. et ē in ſcđa ſpecie q̄litatis. Sed put acci
dens accipit ſm qđ ponit vnū ex quinqꝫ vniuer/
ſalibꝰ. ſic nō eſt accidens potētia aīe. Nā ſm hūc
modum aliq̄d eſt mediū inter ſubſtantiaꝫ et acci/
dens. q2 ad ſubſtantiā ptinet q̄cquid ē eſſentiale
rei. non tñ quicq̄d eſt extra eſſentiā rei. pōt ſic dici
accidens. ſed ſolū qđ nō cauſat ex principijs eſſen
tialibus ſpeciei. ꝓpriū eñ nō eſt de eſſentia rei ſed
ex principijs eſſentialibꝰ ſpeciei cauſat. vñ mediū
eſt inter ſubſtantiā et accidens. et hꝰ mō potentie
anīe pñt dici medie inter ſubſtantiaꝫ et accidens
quaſi ꝓprietates aīe naturales. ſicut riſibile dr̄ ꝓ/
priū homini. ⁊ calor ꝓpriū ignis ⁊ hmōi. Qđ aūt
Aug. dicit ꝙ noticia ⁊ amor nō ſunt in anīa ſicut
accidentia in ſubiecto intelligit. put cōpantur ad
aīam nō ſicut ad amantē ⁊ cognoſcentē. ꝫ put cō/
parant ad eā ſicut ad amatā ⁊ ꝯgnitā. q2 ipa ſub
ſtantialꝭ eſſentia anīe cognoſcit et amat. Et ſic eti
am intelligendū eſt cū idē dicit ꝙ mēoria intelli/
gentia et volūtas ſunt vna eſſentia. Vel etiā ſm
aliq̄s pōt dici ꝙ hec locutio verificat ſm moduꝫ
quo totū potētiale p̄dicat de ſuis ptibus quia. n.
tale totum adeſt ſingulis partibus ſcđm totam
eſſentiā ſed nō ſm totā virtutē. iō p̄dicat de quali
bet pte eiꝰ. ꝫ nō ita ꝓprie ſicut totū vlē. Qđ etiaꝫ
pħs dicit in. ij. de aīa ꝙ illud qđ primo ſentimus
⁊ intelligimꝰ eſt aīa. nō ex hꝰ ſequit ꝙ eſſentia aīe
ſit eius potētia. ſed q2 hoc ipſm qđ forma accidēta
lis cuiuſmodi ē potētia anīe. eſt actiōis principiū
hꝫ a forma ſubſtātiali. et iō forma ſubſtātialis eſt
primum actiōis principium ſed nō proximū.

Ponitur autē .§. IIII.

potentie anīe eſſe bona media. Mgr̄. n. ſen. li. ij.
di. xvi. poſt Aug. ponit triplicē drām bonoꝝ ſcꝫ
minima. media et magna. viꝫ bona tpalia. natu/
ralia et vtualia. Et q2 oīa a deo accepiſti ꝫ aplm
Recordare q2 accepiſti bona in vita tua dixit A/
braam Luc. xvi. Tpalia quidē ad recte diſtribuē
dum. naturalia ad bene exercēdū. virtualia ad cō
tinue augendū. Tpalia vt diuitie bona ſunt. q2
organice deſeruiūt felicitati ſm pħm. i. ſūt inſtru
menta ad vitā virtuoſaꝫ. Qui. n. ſibi theſaurizat
et tpalia nō diſtribuit ſm rectitudinē dānatiōeꝫ
incurrit. Vñ cuidā diuiti qui ſibiipi dicebat. A/
nima mea hēs multa bona poſita in ānos pluri/
mos. comede. quieſce ⁊c. dictū fuit a deo. Stulte
aīam tuā hac nocte repetent a te Luc. xij. Super
quo euāgelio dicit Ambr. Tu. ſ. diues ſuſceptis
dei muneribꝰ et in ſinū tuū redactis. nil te putaſ
facere iniquū. ſi tam multoꝝ vice ſubſidia ſolus

obtineas ec.vi.xlvij.ſicut hi. ¶ Bona naturalia
ſunt potentie anie interiores ⁊ exteriores quibus
opamur.qbus pōt aia bene et male vti. ſicut et
bonis tpalibꝫ. Et de his pōt illud exponi ps. Bo
norum meoꝝ nō indiges dñe.i.opeꝝ nroꝝ q̄ pce
dunt a potentijs. Exercere aūt dꝫ qs hmōi bona ⁊
bene.aľs ea in vanū accepit.ps. Qui nō accepit
in vanū aīam ſuā.hic.ſ.habitabit in tabernaculo
tuo.Bene autē exercet hmōi bona cum peniter͛ et
ſe mortificat.ſm illud ps . Tabeſcere feciſti ſicut
araneam aīam eiꝰ.i.ſm glo. Feciſti tu deꝰ vt aīa
ꝯuerſa ſit tabida.i.humilitate infirmata ſicut a-
ranea.que etiā leui tactu manus tabeſcit.i.deficit
a virtute ſua ⁊ vigore.ſicut aīa correcta ⁊ penitēs
a ꝯtactu manus diuine inſpiratiōis.deficit a vi-
gore ſupbie ⁊ morif͛ vite priſtine. Aranea eſt ſub-
tile corpus,terrena deſerit.alta q̄rit.emiſſiōe viſce
rū telas texit. Sic ꝯuerſus ⁊ correptꝰ per pniam
corpus extenuat.mūdi infima ꝯtemnit. celeſtem
ꝯuerſationē appetit.ſubtiles opationes ex timore
dñi facit. Bene exercet aīa potētias.dū intellectū
⁊ affectū ad ſupna erigit.vñ ps. Aīa mea exulta
uit in dño ⁊ delectabif͛ in deo ſalutari ſuo. Oīa
oſſa mea dicent.dñe quis ſimilis tibi. Exultatio
delectatio anie eſt i pa maxīa cōplacentia quā hꝫ
voluntas ex cognitiōe ⁊ ꝯſideratione intellectuali
diuine ꝓuidentie ⁊ beniuolentie magne ad ipā
animā. Prouidētia vero in dño q̄ ſi bonꝰ eſt et ꝓ
uidet ſeruis ſuis. Beniuolētia in ſalutari.q̄ ſic di
citur.q̄ nos ſaluat. Oſſa anie ſunt potentie.q̄ ſi
cut oſſa inſepabiliter inherent carni et dant ei ro
bur ad operandū.ita potētie inſepabiliter ſūt in
aīa ⁊ ex his eſt virtꝰ homini ad opandū. Oēs
ergo potentie admiratiōe quadā cuiuſdā reueren
tie debent experimētali guſtu intelligere nullū eē
ſimilē deo. Bonis virtualibꝫ nō pōt qs male vti.
de qbus pōt illud intelligi.puer.xi. In bōis iuſto
rum.ſ.opibus virtutū exaltabif͛ ciuitas. Iſa.lviij
implebit ſplendoribꝫ aīam tuā. Virtutes ſunt vt
quidā radij qbus aīa illuſtraf͛ in baptiſmo.que
bona dꝫ augere.iuxta illud ps.ibunt de virtute in
virtutē. Nā qui accepit bonū vniꝰ talēti deſignā
tis aliquā grām.q̄ nō auxit ſed ꝯſeruauit.fuit eo
priuatus ⁊ ꝯfuſus mat.xxv. Recordare ḡ q̄ rece-
piſti ⁊ ad quid recepiſti.⁊ ſic ſm ps. Anima mea
in bonis demorabitur.ſ.ad recordandum.

Potētias anime .§.v.

eſſe plures ponit pħs in.ij.de aīa ⁊ mgr̄ ſen.i.li.
di.iij.ꝙ neceſſe eſt ponere ſm.be. Tho.in.i.pte.q.
lxxvij.arti.ij. Nā ſm pħm.ij.de celo ſicut infime
eſt diſpoſitꝰ ad ſanitatē q̄ eſt q̄dam pfectio operiſ
aīalis q̄ nō pōt ꝯſequi pfectā ſanitatē ſꝫ aliquam
modicā conſequif͛ paucis remedijs. Melius aūt
diſpoſitus eſt q̄ pōt ꝯſequi pfectā ſanitatē ſꝫ reme
dijs multis.⁊ adhuc melius q̄ remedijs paucis
pfectā ꝯſequi pōt. Optime aūt q̄ abſq̄ remedio
perfectā hꝫ ſanitatē. Ita dicendū de bonitate ⁊ ꝑ
fectione rerū.viꝫ ꝙ ille res q̄ ſunt infra hoīem.vt
aīalia et inſenſibilia.quedā pticularia bona cōſe
quūtur.nō aūt pfectā bonitatē ⁊ vniuerſalē qualꝫ
eſt deꝰ.⁊ iō quaſdā paucas ⁊ determiātaſ virtuteſ
⁊ opatiōes hñt qbus illā aſſequenf͛. Homo autē
pōt ꝯſequi pfectā et vniuerſalē bonitatē.q̄ poteſt
adipiſci beatitudinē.ſed tñ q̄ eſt in vltio gradu
ſm naturā eoꝝ qbus cōpetit beatitudo.iō multis
⁊ diuerſis opatiōibꝫ ac virtutibꝫ ſeu potentijs in
diget aīa hūana ad ꝯſequendā hmōi pfectā boni
tatem. Angelis vero mīor diuerſitas potētiaꝝ cō
petit. In deo aūt nō eſt aliqua potētia vel actio ꝑ
ter eius eſſentiā. Eſt etiā alia rō quare aīa hūana
eſt in diuerſitate potētiarū.viꝫ q̄ eſt in ꝯfinio cor
poraliū et ſpūaliū creaturarū.⁊ iō ꝯcurrūt in ipſa
virtutes vtrarūq̄ creaturaꝝ. ¶ Sciendū ēt ſm
be. Tho.vbi ſupra ꝙ q̄dā opatiōes aīe ſunt q̄ ex-
ercentur ſine organo corporali vt intelligere ⁊ vel
le. Vñ potētie q̄ ſunt haꝝ operationū principia.
ſunt in aīa vt in ſubiecto. Quedā vero actiones
ſunt anie q̄ exercenf͛ ꝑ organa corporalia ſicut vi
ſio per oculū ⁊ auditꝰ ꝑ aurē. Et ſilr̄ de oībꝫ alijs
opationibꝫ ſenſitiue ⁊ nutritiue partꝭ. Et potētie
q̄ ſunt haꝝ operationū principia ſunt in ꝯiuncto
vt i ſubiecto ⁊ ñ in aīa ſola. Vñ pħs in li. d̄ ſom.
⁊ vigi.dicit ꝙ ſentire nō eſt ꝓpriū aīe.neq̄ corpo-
ris ſed ꝯiuncti. Dicunf͛ aūt oēs potētie eſſe anie
nō ſicut ſubiecti ſed ſicut principij.q̄ ꝑ aīam cō-
iunctū hꝫ ꝙ tales opatiōes poſſit opari. Fluūt ḡ
oēs potētie etiā ſenſitiue ⁊ vegetatiue ab eſſentia
anie ſicut a principio. Sunt.n.q̄dā ꝓprietateſ na
turales eiꝰ.ſꝫ ſubiectū eſt cā ꝓprioꝝ accidentiū. vñ
⁊ ponif͛ ſubiectū in diffinitiōe accidētis. ¶ Notā-
dum etiā ꝙ oīs actio ꝓcedit ab aliqua potētia ⁊ ē
circa aliqꝺ obiectū ſeu materiā. potētia.n.ſm id
qꝺ eſt potētia ordinaf͛ ad actū ⁊ diuerſificaf͛ ſm
diuerſā rōē actus.et actꝰ diuerſificaf͛ ſm diuer-
ſam rōem obiecti.q̄.n.aliud eſt color inquātum
obiectū viſus.aliud ſonus inquātū obiectū au-
ditus.iō diuerſa oīno actio eſt videre ab audire.
⁊ q̄ diuerſa rō actiōis vtriuſq̄.iō etiā potētie di-
uerſe.vñ ꝓcedūt illi actus. Potētia aūt aut ē acti
ua aut paſſiua. Actio aūt ꝓcedens a potentia acti
ua alio mō ſe hꝫ q̄ ꝓcedens a paſſiua erga ſuum
obiectū. Compaf͛.n.obiectū ad actū potētie paſſi
ue.ſicut principiū ⁊ cā mouens.color.n.inquātū
mouet viſum eſt pricipiū viſiōis.ſic et intelligen
tia eſt potētia paſſiua. Ad actū aūt potētie actiue
comparatur obiectum vt terminus ⁊ finis.ſicut
augmentatiue virtutis obiectū eſt quātū ad pfe
ctum quod eſt finis augmenti.et ex his duobus
actio recipit ſpeciem.ſ.ex principio vel fine ſeu ter
mino. Et ſic eſt neceſſe ꝙ potentie diuerſificenf͛

ſm actus ⁊ obiecta.

Quinqꝫ ſũt ge .§.VI.

nera potẽtiaꝝ ſꝫ pħm in .ij. de aīa. viꝫ vegetatiuũ
ſenſitiuũ. appetitiuũ. ſm locũ motiuũ ⁊ intellecti
uũ. Pro cuiꝰ declaratiõe dicit Tho. in .i. pte q. lxx
viij. arti. i. ꝙ gñia potẽtiaꝝ diſtinguũtᷣ ſm obie
cta actuũ ipaꝝ. Quãto. n. potẽtia ē altior tãto ob
iectũ vniuerſaliꝰ reſpicit. Obiectũ aũt operatõis
aĩe triplici ordine põt ꝯſiderari. Alicuiꝰ. n. potẽ
tie aĩe obiectũ eſt ſolũ corpꝰ aĩe vnitũ. ⁊ h̃ genus
potentiaꝝ dr̃ vegetatiuũ. nõ. n. vegetatiua agit ni
ſi in corpꝰ cui vnitᷣ aĩa. Eſt alterũ genus potẽtiaꝝ
qḋ reſpicit vniuerſaliuſ obiectũ. ſ. nõ ſolũ corpus
ſenſibile. ⁊ nõ ſolũ corpus cui aĩa vnitᷣ. Eſt alteꝝ
genus potẽtiarũ qḋ adhuc reſpicit vliuſ obiectũ
ſcꝫ nõ ſolũ corpus ſenſibile ſ; ēt oē ens. Et ex hoc
pꝫ ꝙ iſta duo genera potẽtiarũ hñt opatõem nõ
ſolũ reſpectu rei ꝯiũcte ſ; etiã extrinſece rei reſpe
ctu. Cũ aũt opans oporteat aliq̃ mõ ꝯiungi ſuo ob
iecto. nccē eſt rē extrinſecã q̃ eſt obiectũ opatõnis
aĩe ſm duplicē rõem ad aĩam cõpari. Uno mõ
ſm ꝙ nata eſt ꝯiungi aĩe ⁊ in aĩa eē per ſuã ſilitu
dinē. ⁊ q̃ntũ ad h̃ ſũt duo genera potẽtiaꝝ. Sen
ſitiuũ reſpectu obiecti minꝰ cõis. qḋ ē corpus ſen
ſibile. Et intellectiuũ qḋ ē reſpectu obiecti cõiſſi
mi qḋ eſt ens vlē. Alio mõ res extrinſeca q̃ eſt ob
iectũ opatiõis cõparatᷣ ad aĩam ſm ꝙ ipa aĩa in
clinatur ⁊ tēdit in rē ipam exterioreꝫ. et ſm hanc
operatõeꝫ ſũt duo gñia potẽtiarũ. vnũ ſ. appetiti
uũ ſm ꝙ aĩa cõparatᷣ ad rē extrinſecã vt ad finē q̃
eſt primũ in intẽtiõe. Et h̃ appetitꝰ q̃ dr̃ appetitus
aĩalis diſtinguitᷣ ab appetitu naturali. Appetitus
eñi naĩalis ē inclinatio cuiuſlibet rei ad aliq̃d ex
natura ſua. et ſic naĩali appetitu q̃libet potẽtia de
ſiderat ſibi ꝯueniēs ſ; appetitꝰ aĩal' ſeq̃tur formã
apprehenſiãꝫ. Et ad hꝰ appetitũ req̃ritᷣ ſpãlis po
tentia aĩe ⁊ nõ ſufficit ſola apphenſio. Viſus eñi
naĩaliter appetit viſibile ſolũ ad ſuũ actũ. i. ad vi
dendũ. Aĩal aũt appetit rē viſaꝫ p appetitũ non
ſolũ ad videndũ ſ; etiã ad alios vſus. Aliud genꝰ
potentiaꝝ ē motiuũ ſm locuꝫ put. ſ. aĩa cõpatᷣ ad
rē exteriorē ſicut ad terminũ opatiõis ⁊ motꝰ. Ad
ꝯſequēdũ. n. aliqḋ deſideratũ ⁊ intentũ oñe aĩal
mouetᷣ. ⁊ q̃uis ſenſus et appetitꝰ ſint principalia
mouẽtia in aĩalibꝫ pfectis. nõ tñ ſenſus ⁊ appeti
tus inquãtũ hmõi etiã ſũt ſufficientia ad mouen
dũ niſi ſupadderetᷣ eis aliqua virtꝰ. Nã in immo
bilibus animalibꝫ ē ſenſus et appetitꝰ. ñ tñ hñt
vim motiuã. Hec aũt vis motiua eſt nõ ſoluꝫ in
appetitu et ſenſu vt in opante motũ. ſ; in ipis pti
bus corporis vt ſint habilia ad obediendum ap
petitui anime mouentis. hec. b. Tho.

Potẽtiarũ autē .§.VII.

aĩe rõnal' q̃nqꝫ ſunt genera ſm pħm in .ij. de aĩa
⁊ oĩs actio hũana ab his pcedens. tũc bñ agitur ⁊
meritorie q̃ñ ex gr̃a in aĩa agitᷣ. vñ ps̃. aĩa mea illi
viuet. ſ. vita gr̃e et ſemē eius ſuiet ipi. Semē ſpi
rituale ſeu gñatio aĩe eſt q̃ntuplex genꝰ potẽtiarũ
q̃ fluũt ⁊ ſic gñantᷣ ab aĩa q̃ tũc ſuiũt deo. cũ ani
ma viuit ei. ſ. ex gr̃a. Põt ⁊ iſte figurari p .v. talẽ
ta tradita a dño ſuo ſuo mat. xxv q̃ tũc duplicatᷣ.
vñ tal' intrat in gaudiũ dñi. cũ. ſ. q̃s eas exercet. nõ
ſolũ inſtinctu hũano rõis vt pħi. ſ; etiã diuina il
luſtratiõe gr̃e vt ſcõi. nec põt iſta expoſitio incon
grua reputari. q2 diſſuta eſt ab his q̃ ſequũtᷣ in il
la pabola. i. nõ corrñdet eis. Nã ſubditᷣ de duobꝫ
talentis. aut vno tñ alijs datis. Certũ eſt aũt ꝙ oēs
hoĩes hñt pdictas oēs potẽtias. Dicit. n. b. tho. ſu
per cantᷣ. in plogo ꝙ illud hꝫ locũ in expoſitiõe li
terali ſcripture. ſ. ꝙ oꝫ qḋ non ſit diſſuta. ſ; rñde
at pcedentibꝫ ⁊ ſequẽtibꝫ. hoc aũt nõ requiritᷣ in
expoſitõe morali ſcripture. vt pꝫ in expoſitꝫ docto
rũ. Debꝫ g̃ q̃s opari ſm potentiã motiuaꝫ ex gr̃a
eundo ad tẽplũ. vt xp̃s et apli Act. iij. nõ aũt ad
theatrũ l' ſpectaculũ. Tales. n. debẽt pũiri de ꝯſe.
di. i. In die debẽt moueri ad indulgẽtias et lau
des diuinas. ps̃. Lauda aĩa mea dñm ⁊c. q̃ ppicia
tur oĩbꝫ iniq̃tatibꝫ tuis p indulgẽtias q̃ ad penã
p laudē ꝯfeſſiõis q̃ ad culpã. nõ aũt dꝫ ire ad cho
reas. ibi. n. amputatᷣ figurate p caput io. baptiſte
Mar. vi. q̃ interptatᷣ in q̃ eſt gr̃a. Debꝫ moueri ⁊
opari ad iuuandũ pximos. vt thobias q̃ diſcurre
bat p ciuitates viſitãdo. ꝯfortãdo captiuos. veſti
endo nudos. ſepeliendo et hmõi. Et vt paulus q̃
laborabat manibꝫ ſuis. ad puidendũ ſibi ⁊ ſuis
nõ aũt diſcurrẽdo cũ malis ad iniquitatē. de qui
bus Salo. puer. i. pedes eoꝝ ad malũ currunt. et
ſic anima laborãtis laborat ſibi. Vegetatiua bñ
vti dꝫ. viꝫ cibis et potibꝫ q̃ deſeruiũt nutritiue et
augmentatiue vtendo ad neceſſitatē nõ voluptatē
Nã ⁊ helias carnes comedit. et dauid aquã cõcu
pitã. ſ. de ciſterna bethleē effudit. Cũ bibēdo di. xli
delicie. Venereis aũt actibꝫ q̃ deſuiũt gñatiõe pci
ſe cũ ꝯiuga ſua ⁊ nõ alitᷣ ad plē pcreandã vl' de biti
redditõem nõ ad libidinē explēdã. xxxij. q. iiij. vir
cũ ppria. ibi tũc cũ glo. ſua. Cũ ſenſitiua bñ q̃ſ cõ
merciatᷣ cũ ſenſus exteriores. viſuꝫ. auditũ et alios
ſub diſciplĩa cuſtodit rõis. nõ eos exercēs ad curi
oſitatē. vt ille q̃ dixit. iuga boũ emi .v. ⁊ eo pbare
illa. luc. xiiij. ſ. p curioſitatē paſſiõis inſup appeti
tus ſenſitiui mortificat a vicijs. Talentũ intelle
ctiue duplicatᷣ cũ q̃s ipꝫ applicat ad ꝯſiderãda ſpi
ritualia ⁊ diuĩa ad intelligendũ ſacra eloq̃a. q2 vt
dr̃. xlviij. Sicut ſtellas celi non extinguit nox. ita
mẽtes fideliũ inherẽtes ſacre ſcripture firmamē
to. nõ obſcurat mundana iniq̃tas. qḋ faciebat. b.
virgo maria. cui dixit ſimeon. tuã ipiꝰ aĩam per
tranſibit gladiꝰ. Lu. ij. qḋ exponit amb. de gladio
ſpũali. qḋ ſm aplm eſt verbũ dei. qḋ in ſcripturis

poſitū valde trāſiuit p aīaȝ.i.intellectū ⁊ mēteȝ
virginis ꝯferēdo ſcripturas adinuicē d̄ eo. Ta
lentū aūt appetitiue augeꝛ dū qs affectū hȝ ad de
uȝ exēplo yſaie dicētis. Aīa mea deſiderauit te in
nocte et ſpū meo in p̄cordijs meis. vel ꝟa amici/
cia caritatꝭ afficiꝛ ad ꝓximū. vñ de dauid d̄r.i.re.x
viij ꝙ aīa eius ꝯglutinata ē cū aīa Ionathe.ſ.af/
fectu amicicie ⁊ caritatꝭ. Diligere.n.et deſiderare
deū et ſalutē ꝓximi eſt actus volūtatꝭ. et vt paſſio
nes appetit⁹ ſenſitiui refrenet rōe. Si qs aūt vel
let totā iſtam parabolā exponere de bonis nobis a
deo traditis. Tūc pōt dici ꝙ.v.talēta ſūt.v.gene/
ra bonoꝝ circa q̄ verſanꝛ opatiōes nr̄e. q̄ oēs ꝓce
dūt a potētijs ipius anie. et primū talentū eſt bo
nū nature datū ad exercendū Mat.xx. Quid hic
ſtatis tota die ocioſi. ite et vos in vineā meā.i.a/
nimā ad laborandū. et figuraꝛ per talentū eneuȝ
Scdm eſt bonū grē collatū ad augendū.ij.cor.
vi. hortamur vos ne in vacuū grām dei recipiatꝭ
ꝓuer.iiij. iuſtoꝝ ſemita quaſi lux ſplendens cre/
ſcit ⁊c. et figuraꝛ per talentū aureū. qꝛ ſicut aurū
excedit oīa metalla. ita grā oīa hūana. Tertiū eſt
bonū ſciē datū ad docendū mat.vl. Docete oēs
gentes. ſa.p̄.vij.d̄r de ea ſine inuidia cōico ⁊ hone
ſtatē illius nō abſcondo. Et figuraꝛ per talentuȝ
argenteū. De q̄ ps. Eloq̄a dn̄i caſta argentū ⁊c.
Quartū ē bonū potētie datū ad defendendū ſe ⁊
alios Iſa.i. Subuenite oppreſſo. iudicate pupil/
lo. defendite viduā. xxiij.q.iij. qui pōt obuiare. et
in.c.ſeq. Et figuraꝛ per talentū ferri. qꝛ ferrū ſua
potentia et vigore domat alia metalla efficaciter
Quintū eſt bonū opulentie datū ad ſubuenien
dū Lu.xi. Qd̄ ſupeſt date elīa ⁊ oīa mūda ſunt
vobis. Et figuraꝛ per talentū plūbeū. de q̄ zach.v
qꝛ plūbū vili⁹ ē et graui⁹ alijs metallis. ita tp̄alia
ſunt vilia et grauia. Aliqui vero ex predictis tm̄
duo talenta habuerunt. ſcilicet bonum nature et
gratie. Alij tm̄ vnum. ſcȝ bonum nature. nec talꝛ
excuſatur ſi non exercet. hec in catbolicon.

De ordine ipſa .§. VIII

rū potentiaꝝ ad inuicē. dicit.b.tho.in.i.parte.q.
lxxvij.arti.iiij. ꝙ cū vna ſit aīa. potētie aūt plures
ordine ꝟo q̄dā ab vno in mltitudinē ꝓcedaꝛ. ne/
ceſſe ē inter potētias ordinē ponere ſm̄ dependen
tiā vni⁹ ab altera quātū ad ordinē naꝛe. ꝓut perfe
cta naturaliter priora ſūt imperfectꝭ. ſic potētie in
tellectiue ſūt priores ſenſitiuis. vñ dirigūt eas ⁊
imperāt eis. Et ſilr potētie ſenſitiue ſunt priores
potētijs nutritiue aīe. Scdm ꝟo gn̄atiōis ordi/
nē et tp̄is ecōuerſo ſe hn̄t. Nā potētie aīe nutriti
ue ſūt priores potētijs aīe ſenſitiue in via genera
tionis et ad eaꝝ actiōes corp⁹ p̄parāt. Silr etiaȝ
de potētijs intellectiuis reſpectu ſenſitiuaꝝ. Cū
aūt potētie cognoſcanꝛ per act⁹. ſicut actus vnius
potētie cauſaꝛ ab alio. vt act⁹ fantaſie ab actu ſen

ſus. ſic vna potētia cauſaꝛ ab alia. Quis.n.oēs
potētie fluant ſeu ꝓcedūt ab eſſentia aīe. ordine
tn̄ q̄dā vt vna ꝓcedat ab aīa immediate. alia me
diante alia ⁊ h⁹. et ſi d̄r ꝙ potētia q̄libȝ aīe eſt ac
cidens. ſi vna ē ab alia tūc accidentꝭ ſubiectū eēt
accidēſ quod eſſe nō pōt. Rñ.b.Tho. ꝙ accidens
p ſe nō pōt eē ſubiectū accidētis. ſed vnū accidenſ
per prius recipiꝛ in ſubſtātia q̄ aliud. ſicut priuſ
quātitas q̄ qualitas. Et h̄ mō d̄r accidens vnuȝ
eſſe ſubiectū alteri⁹. vt ſupficies coloris inquātū
ſubſtātia. vno accidēte mediāte recipit aliud. ⁊ ſi
militer de potētijs aīe. De his aūt q̄nq̄ generib⁹
potētiaꝝ. q̄uis oēs hēant principiū ab aīa. tn̄ q̄daȝ
ſunt q̄ ſolū ſunt in aīa vt in ſubiecto vt intellect⁹
et volūtas. Et has nccē eſt remanere ēt deſtructo
corpe. cū ſubiectū eaꝝ.i.aīa remaneat immortal.
Quedā ſunt in ꝯiūcto vt in ſubiecto ſicut oēs
potētie nutritiue. ſenſitiue ⁊ motiue. ⁊ qꝛ deſtru/
cto ſubiecto nō pōt accidens remanere. iō corru/
pto ꝯiuncto.i.hoīe nō remanēt ille potētie actu ſ
tm̄ virtute. ſicut in principio vel radice. et ſi obij/
ciatur ꝙ in li. de ſpū et aīa d̄r. ꝙ anīa recedit a cor
pore trahēns ſecū ſenſuȝ ⁊ imaginationē. rōem et
intellectū. iraſcibilitatē et ꝯcupiſcibilitatē. Rñdȝ
he. tho. ꝙ liber ille nō hȝ autoritatē. vñ qd̄ ibi ſcri/
ptum eſt ea facilitate ꝯtemniꝛ qua ꝓbaꝛ. Vel pt
dici ꝙ aīa trahat ſecū has potētias nō actu ſ vir/
tute. ſi etiā obijciaꝛ. qꝛ Luc.xvi. fuit dictū diuiti.
Recordare qꝛ recepiſti ⁊c. Memoria aūt eſt potē/
tia ſenſitiua. Rñdit.b.Tho. ꝙ mēoria ibi accipiꝛ
eo mō q̄ Aug. ponit mēoriaȝ in mēte. ꝓut.ſ.ē par/
tis intellectiue. nō ꝓut eſt potētia ptis ſenſitiue.

Ca. ſcdm de potentia vegetatiua et ſenſitiua.

Vegetatiua diſtin

guitur in tres ptes ſiue potētias. ſcȝ
nutritiuū. augmentatiuū ⁊ generati
uum. Vñ in.ij. de aīa dicit phs ꝙ opera hui⁹ ani
me ſunt generare alimēto vti et augere. Prob⁹
declaratiōe dicit.b.Tho.in.i.pte.q.lxxviij.arti.ij
ꝙ vegetatiuū hȝ p obiecto corpus ipm̄ viuēs per
aiaȝ. Ad quod triplex operatio anime eſt neceſſa/
ria. Vna p quā eſſe acquirat. ⁊ ad hoc ordinatur
potētia generatiua. alia p quā corpus viuens acq̄
rat debitā quātitatem. et ad hoc ordinaꝛ vis au/
gmentatiua. alia p quā corpus viuētis ſaluatur
et in eſſe et in debita quantitate. et ad hoc ordinaꝛ
vis nutritiua. Eſt tn̄ quedā dña attendēda inter
has potētias. Nā nutritiua et augmētatiua hn̄t
ſuū effectū in eo in q̄ ſunt. qꝛ ipm corpus vnituȝ
anīe augetur ⁊ cōſeruaꝛ p vim augmētatiuam ⁊
nutritiuā in eadē anima exiſtentē. Sȝ vis genera
tiua hȝ ſuū effectum non in eodem corpe ſed in
alio qꝛ nil eſt generatiuū ſuiipius. ⁊ iō vis gene/
ratiua appropinquat quodāmodo ad dignitateȝ
anīe ſenſitiue que hȝ opationē in res exteriores.

⁊ ſic in his pfectior eſt generatiua. Eſt enim rei pfecte facere alterā qualis eſt ipa. Ei aūt deſeruiunt nutritiua ⁊ augmētatiua. augmentatiue vero nutritiua. Dicitur aūt nutritiua deſeruire generatiue potentie ſm. b. Tho. i. pte. q. vlti. qꝛ illud qḋ ē cōuerſum ꝑ virtutē nutritiuā ex alimēto anteqꝫ cōuertatur in ſubſtātiaꝫ membroꝝ accipiſ a virtute generatiua vt ſemen. Et huius ſignū ponit pħs qꝛ animalia magni corꝑis que indigent mlto nutrimento ſunt pauci ſeminis ſm quātitatē corporis ſui. ⁊ pauce generatiōis. vt patꝫ in elephante. Silr homines pingues ſunt pauci ſeminis propter eandē cām. Et ꝓpter hanc cām in pueris nō eſt ſemen qꝛ ſupfluum nutrimēti in augmentuꝫ cōuertitur. et iō nō pſſūt generare. et ſic ſupfluum alimenti eſt ſemen. ſm pħm in li. de generatione animaliū.

¶ Sciendū etiam ſm be. Tho. vbi ſupra ꝙ alimentū ex cibo et potu vere ꝯuertiſ in ſpeciem hūane nature. in quātū vere accipit ſpeciem carnis ⁊ oſſis et hmōi partiū. Et hoc eſt ꝙ pħus dicit in. ij. de anima ꝙ alimentū nutrit inqntuꝫ eſt potentia caro. Qḋ autem dñs dicit Mat. xv. Omne qḋ intrat in os in ventrē vadit ⁊ in receſſum emittiſ. nō ſic intelligendū eſt qḋ omē. i. totū qḋ intrat in os emittaſ ꝑ receſſum. ſed quia de omni cibo aliqḋ impurū ꝑ receſſuꝫ emittiſ. Et qꝛ virtus oīs in corꝑe paſſibili ꝑ continuā actioneꝫ debilitatur. qꝛ hmōi agentia etiā patiūtur. Ideo virtus ꝯuerſiua alimenti in naturaꝫ corꝑis animalis. In principio quidē eſt tam fortis vt poſſit ꝯuertere nō ſolū quātū ſufficit ad reſtaurationeꝫ deperditi ſed etiā ad augmentū. Poſtea vero nō pōt ꝯuertere niſi qntū ſufficit ad reſtaurationeꝫ deperditi. ⁊ tūc ceſſat augmentū. Demū nec hoc pōt. ⁊ tūc fit diminutio. Deinde deficiēte hac virtute totaliter deficit anīal. Sicut virtus vini conuertentis aquā mixtā. paulatim ꝑ admixtionem aque debilitatur vt tandē totuꝫ fiat aquoſum. vt pħs exemplificat. Qḋ aūt aliqui dicūt ꝙ alimentum nō ꝯuertiſ in veritatē hūane nature. ſed accipiſ alimentū vt quoddā fomentū. ſ. vt reſiſtat actioni caloris naturał ne ꝯſūmat humidū naturale. ſicut plumbū vel ſtannuꝫ adiungiſ argento ne ꝯſummaſ ꝑ ignē. Sed illa materia que in primo hoīe forme hūane fuit ſubiecta in ſeipa multiplicatur. ⁊ hoc mō multitudo hūanoꝝ corporuꝫ a corpore primi hominis deriuaſ. Totū hoc reprobat be. Tho. ibi ꝑ multas rōes ꝓbans. ꝙ vere cōuertitur alimentum in naturam hominis.

De potentia ſenſiti ¶ I

ua. hec eſt duplex viꝫ exterior ⁊ interior. Exterior dicitur que hꝫ organa in qbus eſt affixa exterius viſibilia. ¶ Iſta aūt ſubdiſtinguiſ in quiqꝫ ſenſus exteriores. ſ. viſum. auditū. odoratū. guſtū ⁊ tactū vt ponit pħs in. ij. de anīa. Pro cuius declaratione dicit be. Tho. in. i. pte. q. lxxviij. arti. iij. ꝙ rō numeri ⁊ diſtinctiōis exterioꝝ ſenſuū accipiēda eſt ſm id qḋ ꝓprie ⁊ ꝑ ſe ad ſenſum ptinet. Eſt auteꝫ ſenſus potētia paſſiua q̄ nata eſt imutari ab exteriori ſenſibili. exteriꝰ ḡ immutatiuuꝫ eſt qḋ ꝓprie ⁊ ꝑ ſe a ſenſu ꝑcipiſ ⁊ ſm eius diuerſitatē potentie diſtinguūtur. Eſt autē duplex immutatio. Una naturalis ⁊ alia ſpūalis. Naturał quidem ſm ꝙ forma immutātis recipiſ in immutato ſm eē naturale. ſicut calor in calefacto. Spūalis aūt ſm ꝙ forma immutātis recipitur in immutato ſm eſſe ſpūale. vt forma coloris in pupilla q̄ nō fit ꝑ hoc colorata. Ad opationē aūt ſenſus requiriſ immutatio ſpūalis ꝑ quā intētio forme ſenſibił fiat in organo ſenſus. Sed in qbuſdā ſenſibꝫ inueniſ immutatio ſpūalis tm̄. ſicut in viſu. In qbuſdā aūt cū immutatiōe ſpūali etiā immutatio naturalis. Et hoc vel ex pte obiecti tm̄ vel etiā ex pte organi. Ex pte aūt obiecti inueniſ immutatio naturalis ſm locū. vt in ſono q̄ eſt obiectū auditꝰ. Nam ſonus ex ꝑcuſſione cauſaſ et aeris cōmotiōe. Scḋm alterationē vero in odore qui ē obiectū olfactus. Oportet. n. ꝑ calidū aliq mō alterari corpꝰ. ad hoc ꝙ ſpiret odorē. Ex pte aūt organi eſt immutatio naturał in tactu ⁊ guſtu. Nā ⁊ manus tangēs calida caleſcit. ⁊ lingua humectaſ ꝑ humiditatē ſaporū. Organū vero olfactꝰ ⁊ auditꝰ nulla naturali immutatiōe immutaſ in ſentiēdo niſi per accidens. Uiſus aūt eſt maxīe ſpūalis qꝛ eſt abſqꝫ aliqua im mutatiōe naturali organi vel obiecti et ꝑfectior inter oēs ſenſus ⁊ cōior. ⁊ poſt hūc auditus. deinde olfactus. Tactꝰ aūt ⁊ guſtus ſūt maxime materiales. Et inde eſt ꝙ alij tres ſenſus nō fiunt ꝑ mediū ꝯiunctū. ne aliq naturał tranſmutatio ꝑtingat ad organū vt accidit in his duobꝫ ſenſibus. ¶ Eſt aūt triplex ſenſibile obiectū. ſ. ꝓpriū. cōmune ⁊ per accidens. Senſibile ꝓprium eſt qḋ primo ⁊ ꝑ ſe immutat ſenſum. vt color viſuꝫ. ſonꝰ auditū ⁊ hmōi. Senſibile cōe eſt qḋ ñ primo et ꝑ ſe mouet ſenſuꝫ ſꝫ rōe ſenſibił q̄litatꝫ exiſtēꝫ in eo vt ſuperficies rōe colorꝫ ⁊ hꝰ. Senſibile vo ꝑ accidēs qḋ ñ facit aliquā dr̄ſitatē i īmutatōe ſenſus.

¶ Capitulū tertiū de ſingulis quinqꝫ ſenſibus.

DE viſione corporali quō fiat Plato ⁊ Empedocles opinati ſunt ꝙ modus videndi fieret extramittendo radios ab oculis. nō intꝰ ſuſcipiendo ſicut eſt veritas. Qḋ ꝓbabant hac rōe. Si viſio perficeretur ſuſcipiendo intus. tūc non eſſet neceſſe vt qñ aliquis acute vellet videre niſi ꝙ aperiret oculos. ⁊ quāto magis aperiret tanto magꝫ videret formā. Sꝫ ꝯtrariū appaꝝ. et ſm hoc tꝫ Ariſ. qꝛ qñ aliqs vult acute videre magis ꝯſtrigit palpebras ⁊ artat oculos. ita ꝙ ille conatus deſignat aliquid a ſe eijcere ⁊ emittere et nō recipere. Sed

ꝙ iſta opinio ſit falſa ⁊ impoſſibil̄.ſ.ꝙ viſio fit ex
tramittẽdo.ita ꝙ lux piramidal̄ egrediatᷣ a viſiõe
vt dñt illi.oñditᷣ ꝑ hꝫ ꝙ lux ñ põt egredi a viſu ni
ſi q̃ttuoꝛ modis.Pꝛĩo qꝛ aut lux erit ↄtinuata cũ
vidente ⁊ cũ tota re viſa ↄiũcta.Scd̃o aut lux in
viſione ↄiungitᷣ cũ tota re viſa ⁊ ſepatur tota a vi
dente.tertia aut lux egrediens nõ eſt ↄiũcta cũ to
ta re viſa ſꝫ cũ aliq̃ pte eius.Quarto aut lux pfici
ens viſionẽ ſepatᷣ ab vtroqꝫ.ſ. re viſa ⁊ vidẽte
Et primũ q̃dez eẽ ñ põt.ſ.ꝙ lux egrediẽs ↄtinuetᷣ
cũ tota re viſa ⁊ vidente.Quiꝰ rõ eſt.qꝛ cũ videmꝰ
aſtra celi ſeq̃retᷣ ꝙ lux egrediẽs extenderetᷣ vſqꝫ ad
aſtra celi.qð eſt impoſſibile cũ egredi non ſit niſi
corpoꝝ.lux aũt nõ eſt corpꝰ.Scd̃m etiaꝫ.ſ.ꝙ tota
lux ſeparetᷣ a vidẽte ⁊ ↄiungatᷣ cũ re viſa qð eẽ nõ
põt.qꝛ qð nõ ↄtingit videntẽ nõ videtᷣ Vñ hꝫ ſile
eſſet ac ſi q̃s ſentiẽdo tãgat manu abſciſſa Terti
uꝫ.ſ.ꝙ lux ↄiũgatᷣ cũ aliq̃ pte rei viſe.Hoc ñ põt
eſſe.qꝛ tũc nulla res videretᷣ ꝑm ſe totaꝫ ſꝫ ꝑ pte q̃
a luce tangitᷣ.Quartũ.ſ.ꝙ lux egrediens nõ cõti
nuetᷣ nec cũ re viſa nec cũ vidẽte ſꝫ ab vtroqꝫ ſepe
tur.Hoc etiã nõ põt eẽ qꝛ ſi lux nõ ↄtinuatᷣ cũ vi
dente nõ videbit.Si nõ ↄtinuatᷣ cũ re viſa nõ vi
debitᷣ.Sic ḡ in vanũ ponitᷣ lucẽ egredi a viſu.Ad
rõem aũt p̄dicte opinioſo.cũ.ſ.dꝛ ꝙ volẽs videre
acute nõ apit oclõs ſꝫ potiꝰ ↄſtringit.Rñ.ꝙ hꝫ nõ
fit ꝙ lux exprimatᷣ vl̄ emittatᷣ a viſu ſꝫ potiꝰ vt cri
ſtallinꝰ humoꝛ vniatᷣ.ac virtꝰ viſiua ⁊ adiuuetᷣ ⁊
ↄfortetᷣ.qꝛ v̓tus vnita ẽ fortioꝛ diuiſa.Vñ natu
ra ordiauit cilia eminẽtia ⁊ groſſa ⁊ nigra vt adiu
uent viſuꝫ ne ↄfundatᷣ diſgregatꝰ a lucẽ l̄ lumine
exteriori.Cuiꝰ ſignũ ẽ ꝙ cũ aliq̃s vult videre ſub
tiliter ⁊ acute obũbꝛat viſũ.vt ꝑ vmbrã v̓tꝰ viſi
ua ↄgregetᷣ.Alb.⁊ tho.in cõmento ſup li.de aĩa.

Fit ergo viſio per .§.I.

receptionẽ ꝑm Ariſto.nõ ꝑ emiſſionẽ radioꝝ ab
oculis.Ad quã viſionẽ corpalẽ neceſſe ẽ q̃ttuoꝛ ꝑ
ordinẽ cõcurrere.Et pꝛimũ eſt coloꝛ in obiecto vi
ſus.Coloꝛ eñ mouet diaphanũ ad ſui ſuſceptio
nẽ.q̃ motus nõ eſt local̄ ſꝫ motus alteratiõis q̃ al
teratio eſt motꝰ ad formã q̃ eſt q̃litas rei viſe.Vbi
ſciendũ ꝙ coloꝛ in corpe colorato eſt qualitas cõ
pleta in ſuo eſſe naturali.immediate aũt ẽ quali
tas incõpleta ꝑm eſſe rõnale.Scd̃um qð requiritᷣ
ad diuiſionẽ eſt diaphanũ.i.aliqð corpꝰ pſpicuũ
puta vitrũ.aqua vl̄ aer.qꝛ ſi inter viſibile ⁊ viſuꝫ
nõ eſſet mediũ trãſparens ſed vacuũ cũ in vacuo
nõ poſſit eſſe ↄtactus.tũc viſibile nõ immutaret ⁊
viſus ñ ĩmutaretᷣ.Tertiũ qð req̃ritᷣ eſt lumẽ.qð
lumẽ eſt neceſſariũ.nõ quidẽ ex pte coloꝛiſ qui de
ſe eſt viſibil̄ ſed ex pte diaphani.Nã coloꝛ cuꝫ ſit
lux obſcurata ex admixtione corpis opaci.nõ mo
uet diaphanũ pfecte ⁊ in vltima diſpoſitiõe ſꝫ lu
mẽ in vltia diſpoſitiõe facit diaphanũ receptiuũ
coloꝛis.Quartũ qð requiritᷣ eſt potẽtia ſenſitiua
ſil̄ cũ organo.potẽtia eñ ſenſitiua eſt principium
viſionis q̃ potẽtia exercetᷣ ꝑ corpus.⁊ eſt iuxta ce
rebꝛũ interius vbi ↄiunguntᷣ duo nerui ex ocul̄ ꝓ
cedẽtes.Organũ etiã requiritᷣ.i.oculus qð nõ dꝫ
eſſe igneũ neqꝫ aereũ ſed aqueuꝫ ꝑm Ariſto.Et hꝫ
rõe pſpicuitatis nõ ꝑm ꝙ aqua.pſpicuũ eñ aque
um ⁊ magis ↄſeruat q̃ꝫ aer ⁊ mag̃ repñtat.Tho.
⁊ Alb.in cõmẽto de aĩa.De quinqꝫ ſenſibus
corpis hi figurantᷣ ꝑ quinqꝫ porticus piſcine.de q̃
bus dꝛ Jo.v.In his iacebat multitudo magna
languentiũ.Aqua piſcine ſignificat mollẽ ⁊ flui
dam carnẽ.circa quã ſunt quinqꝫ ſenſus Vel me
lius.Piſcina in qua lauabantᷣ oues ſacrificande
⁊ deo offerende.ꝓpter qð dicebatᷣ ꝓbatica a proba
ton hebꝛaice qð ẽ ouis latine ⁊ ſignat pñiaꝫ ĩ qua
lauantᷣ a ſordibꝰ ſpũalibus aĩaꝝ oues xp̄i.Quinqꝫ
porticꝰ circa eã ſunt quinqꝫ ſenſus pꝛincipia pctõꝝ
In his iacet q̃ infirmus eſt ꝑ pctm̃ quieſcens in
hmõi ſenſationibꝰ ⁊ q̃ ſequũtur ex eis.Ex his o
portet exire qui vult ſanari ⁊ intrare in piſcinam
pñie.et hoc poſt monitionẽ aque ab angelo.i.poſt
p̄dicatoꝛis vel ſacerdotis admonitionẽ.vel ange
li inſtigationẽ aut dei inſpirationẽ.virtute auteꝫ
crucis q̃ ibi dꝛ fuiſſe tũc abſcõdita.ſanatᷣ vnꝰ tan
tum.i.qui in vnitate fidei ⁊ caritatꝭ pñiam agit.⁊
qui prioꝛ.i.qui hꝫ ſollicitudinẽ.i.diligentiã ad hꝫ
Hi etiã figurantᷣ ꝑ quinqꝫ reges in terra ꝓmiſſi
onis q̃s cruci affigi precepit Joſue.Hi.n.ſenſus
vſurpant ſibi dominiũ ſup aĩam.Sꝫ xp̄s ieſus
iubet cruce modeſtie ⁊ auſteritatis mortificari vt
exponit Origenes ſuper penta.Vnde chꝛiſtꝰ Lu
ce.xiiij.Qui non accipit crucem ſuam ⁊c.

In porticu ergo .§.II.

viſus iacet multitudo languentiũ ſpũaliter mlti
pliciter.qꝛ ſicut nobilioꝛ ſenſus ita piculoſioꝛ.Et
precipue Ex lepꝛa laſciuie. Ex idropeſi aua
ricie. Ex cecitate inuidẽtie. Viſus ſi non re
frenatur multũ ducit ad laſciuiã ⁊ luxuriã.Vñ
Treñ.iij.dꝛ.Oculus meus depredatꝰ eſt aĩam
meã in cũctis filiabꝰ vrbis mee.In huiꝰ exẽpluꝫ
et figurã Dina q̃ egreſſa ẽ de domo vt videꝛ mu
lieres ⁊c.rapta et violata ẽ a Sichen.Geñ.xxxiiij.
Vñ Aug.Nec dicatis vos hr̃e aĩos pudicos ſi ha
beatis oclõs impudicos.Quintilianꝰ.Oculi ſũt
tota luxuria nr̃a.hi nos in oĩa q̃tidie vicia p̄cipi
tant.Narrat iõ quoſdã pħos vt totã cogitationẽ
ad mẽtis puritatã cogerent ſibi oculos eruiſſe.Et
q̃ꝫuis nõ benefecerint.tñ cognouerũt quãtũ ma
lũ ſequatᷣ ex vſu inordinato viſus.Vñ.n.xp̄s di
xit Mat.xviij.Si oculus tuus dexter ſcãdalizat
te erue eũ ⁊c.Nõ intelligitᷣ de materiali extractiõe
qð ꝓhibetur.ſed de ſpũali.viꝫ ꝙ ſi aſpectꝰ alicuiꝰ
rei ĩducit hoĩeꝫ ad ruinã.puta fornicatiõeꝫ dꝫ ſub
trahere ñ oculũ ſꝫ actũ.i.ñ aſpicere.moraliter aũt
oclus dexter eſt ſtatus ſpeculatiuus ⁊ ↄtẽplatiuꝰ.

Capitulum Tertium

Quē ſi q̄s vidȝ inducere ad ruinā l' ꝓpter dubia
fidei vl' ſupbiā ⁊ hmōi abutēdo· debet dimittere
et tradere ſe actiuis. ¶ Infirmatur quis ex viſu
idropeſi auaricie. Sicut em̄ idropicus nō pōt ſa/
tiari potu ſic nec cupidus pecūia. eccle. xiiij. Inſa/
tiabilis eſt ocl's cupidi. nō ſatiabit' donec ꝯſūma/
tur areſaciēs aīam ſuā. ps. Tabeſcere feciſti ſicut
araneā aīam ei⁹. ſ. cupidi. i. deus tu pmiſiſti defice
re ⁊ ꝯſumi ſicut aranea ſe euiſcerat faciēdo telas
ad capiēdas muſcas· ita auarus ad excogitandas
malicias ⁊ fraudes. Aſpectusq̄ rex inducit cupi/
ditatē earū. Sicut achor videns regulā aureaȝ ⁊
clamidē coccineā furatus eſt ea Joſue. vij. c ¶ Ad
auget viſus inuidiā· Videns em̄ aliq̄s proſperi/
tatem ⁊ excellentiā alterius cui nō afficit'. affligit'
inuidet videre nō pōt. eccle. xiiij. Nequā eſt ocu/
lus inuidi ⁊ auertens faciē deſpicit aīam ſuā. Vn̄
ſaluator in pabola vinee dixit vni ex murmuran/
tibus. An oculus tu⁹ nequā eſt q2 ego bonus ſuȝ
Math. xx. Sic filij iacob videntes ꝙ ioſep a pre
plus alijs amaretur inuidebant ei. ⁊ propter hoc
vendiderunt iſmaelitis Gene. xxxvij.

In porticu audi . §. III .

tus iacet alia multitudo infirmoꝝ ſpūaliter ⁊ pre
cipue inducit ¶ Iracundie feritateȝ· ¶ Erroris
falſitatem ¶ Mentis vanitatē ¶ Cū q̄s em̄ au
dit que ſibi nō placent turbat'. Vn̄ pharisei audi
tis verbis xp̄i ſcandalizati ſunt iniuſte t\u0304n̄. mat. xv
Sic Herodes audiens de natiuitate noui regis
turbat⁹ eſt. mat. ij. Vn̄ ⁊ Chilo vnus de ſeptē ſa
pientib9 mūdi. Ne maledicas inquit primis. au
dies em̄ vn̄ et tu ꝯtriſteris. ps. Dn̄e libera aīam
meā a labijs iniquis ⁊ a lingua doloſa. ne. ſ. audi
am eā. ⁊ ex hoc vt ex ꝯtumelijs ⁊ hmōi iraſcar. Au
ditus cū indifferēter adhibet' inducit multos er/
rores. dū ſcȝ credit' q̄d audit' et dicit'. p partialita/
tum diſſeminatores vel detractores. ij. Thi. iiij.
Sanā doctrinā nō ſuſtinebūt prurientes auribꝫ
Sed a veritate quidē auditū auertēt ad fabulas
aūt ꝯuertent' Iſa. xxx. Loquimini nobis placen/
tia et audiemus ⁊c. Eua q2 audiuit ſerpenteȝ lo
quētem iniuriā dei faciliter credidit et ruit. Non
ſolū reus eſt q̄ malū de alio pfert ſȝ etiā qui aurē
cito criminibꝫ prebet. xi. q. iiij. ¶ Inducit vani/
tatem. q2 cū quis laudari ſe audit inde ſupbit vl'
gloriat'. ſicut herodes agrippa. q2 libēter audiebat
a pp'lo laudes dei ſibi dari pcuſſus ab angelo fuit
ita vt ſcaturiret corpus eius Actu. xij. Audiendo
etiam ocioſa ⁊ inutilia mens efficitur vana et in/
deuota tempore orationis et curioſa. Vn̄ de athe/
nienſibus curioſis dicitur ꝙ ad nihil aliud vaca
bant niſi vt audirent vel dicerent aliquid noui.

In porticu odo . §. IIII .

ratus multitudo ex magna iacet infirmantiū ſpū

aliter p diuerſa peccata. ¶ Inuenit' in eo crudeli
tas. ¶ Exercetur multa guloſitas. ¶ Procurat'
carnalis ſuauitas. ¶ Pſal. Longe feciſti. i. pmi/
ſiſti fieri notos meos a me. poſuerūt me abomina
tionē ſibi ſcȝ propter infirmitatē paſſionis. Mar
tha etiā dixit xp̄o qn̄ iuſſit tolli lapideȝ a monu/
mento. Dn̄e iā fetet quadriduan⁹ em̄ eſt. Jo. xi.
Et ſic videbat' crudelis germano reſuſcitando ne
naribus ſentiret fetorē. Multi propter h' abomi/
nantur paupes et crudeles ſunt propter ſudores
⁊ fetores eoꝝ. nec viſitant infirmos. incarceratos.
mortuos. nec recipiūt pegrinos. ſicut diues Laza
rum in domo noluit recipe vlceroſum qui ſepul
tus eſt in inferno. ⁊ ꝓpter huius crudelitatē dice
tur multis. Ite maledicti ⁊c. ¶ Multi q̄rūt ſen
tire varios odores. ⁊ ex his inardeſcit viciū gule.
Dicit Hiero. ꝙ vultur et aquila odorāt tranſma
rina cadauera. et ad hmōi eſcam ꝯgregant' diu co
lando. Sic guloſi ſentientes odorē alicuius cibi
multū diſcurrūt et laborant ad illū hn̄dum quā
tūcunqꝫ etiā eſſet immundū et nociuū. Vn̄ et io
ſephus narrat in li. de bello iudaico ꝙ hiroſolima
obſeſſa a tito filio veſpaſioni· quidā ſentientes o/
dorem carnis aſſate q̄ diſcurrebant p ciuitatē. in/
trauerūt domū vidue et inuenerūt filiū eius pre
fame aſſatū ⁊ iam in pte comeſtū. Et q̄ in figuraȝ
predicta aīalia. ſ. vulturē et aquilā i odore ſequū
tur et comedūt cadauera immūda declarant'.
Querit' a multis odor ꝓpter illā delectationē tal'
ſenſus. et ſi fieret ad ꝯfortandū cor in infirmitate
nō eſſet malū. Iuxta illud. vngento. i. varijs odo
ribus delectat' cor et bonis amici ꝯſilijs aīa dul/
coratur. puer. xxvij. Sed cū fit ad voluptatem et
vanitatē vt alijs redoleat multū diſplicet deo. et
ꝯtra hmōi dicit cōminando dn̄s p Iſa. iij. c. Erit
p ſuaui odore fetor. p zona funicul⁹. p criſpanti cri
ne caluiciū ⁊c. Et ibi ei' reprehendunt' olfactoriola.

In porticu guſtus . §. V .

iacet alia multitudo languentiū ſpūaliter. nā in
ducit plura mala p abuſum rōis. ¶ Eſt em̄ obfu
ſcatiuus. ¶ Ariditatis inductiu⁹ ¶ Vite vtriuſ
qꝫ deſtructiuus. Job. vi. que prius nolebat tan/
gere. anima mea nunc pre anguſtia cibi mei facti
ſunt. i. que prius ſcd'm iudiciū rōis diſpoſuerā non
ſumere cibaria guſtando. cū anguſtia ⁊ remorſu
ꝯſcientie indifferēter. ſumit. etiā ad voluptatem.
Guſtus em̄ cū delectat ſenſualitatē obfuſcat rati
onē vt quaſi videat' recte facere q̄ ex gule ſumit ap
petitu Gre. in moral. In ipo eſu dū furtim gula
ſurrepit edenti delectatio pmiſcet' Vn̄ plerūqꝫ cō
tingit vt refectionē corpis q̄ ſalutis cā cepimus
cā voluptatis expleam⁹. Exemplū in noe et loth
guſto dulcedis vini ebrijs factis. Eſt ariditatis mē
talis inductiu⁹. ſicut em̄ guſtata ſuauitate ſpūs
deſipit omis caro ſcd'm Bern. ita ecōuerſo guſtata

ſuauitate cibi ex gula deſipiũt ſpũalia. ps. Dem
eſcã abominata ē aĩa illoꝝ. vñ dicebãt. aĩa noſtra
nau. ſup ci. iſt. leuiſ. ſ. mãne. quod ſignat ſpũalia
Deſtruit vitã corpalē ⁊ ſpũalē guſtus immode-
rate vſus. eccl xxxvij. ꝓpter crapulã multi perierũt
mēte, ⁊ corꝑe. hinc ⁊ Criſo. Exceſſus ciboꝝ conſu
mit ⁊ putrefacit corp⁹ ⁊ egritudine diuturna ma
cerat. ⁊ tũc demũ morte crudeli ꝯſumit. de ꝯſe. di.
v. nihil. Ad idē Inno. in li. de miſeria hoĩs dicit.
Tã eſt breuis gule voluptas vt ſpacio loci vix ſit
iiij. digitoꝝ. ſpacio tꝑis vix ſit. iiij. momentoꝝ. et
dũ auiditas neſcit modũ et voracitas excedit mē
ſurã grauat ſtomachus, turbãt ſenſus corꝑis. q̃ſi
equi ſine rõe currētes. aĩe vero aurige ñ retinent
frena ⁊c. Loquit ibi de guſtu. tã multa aĩalia ca
piũtur ad mortē ꝑ guſtũ, vt piſces hamo. adeſca-
to aues. mures ⁊ huiuſmodi.

In porticu tactuſ. §. VI

multitudo eſt iacet infirmoꝝ. ⁊ licz ſit hic ſenſus
ꝑ totũ corpus p̄cipue viget tñ in manib⁹. Eſt lu
xurie ꝑpetratiu⁹. eſt iniurie illatiu⁹. eſt ſubſtantie
ablatiuus Leui. v. aĩa q̃ tetigerit aliq̃d immũdũ
rea ē. q̃ tetigerit picē inq̃nabit ab ea. eccl. xiij. q̃ in
gredit ad vxorē ꝓximi ſui nõ erit mũdus. cũ teti-
gerit eã. i. Cor. vij. Bonũ eſt mulierē nõ tangere
Eſt aũt valde ꝑiculoſus oĩs tact⁹ ex libidĩe ⁊ mor
tiferus extra mtrimoniũ. Per man⁹. n. in q̃b⁹ ma
xime viget tact⁹ ledit ꝓxim⁹ verberãdo. vulneran
do. occidẽdo ⁊ h⁹. vñ dñs ꝑ ps. nolite tãgere xp̃os
meos. i. inunctos. Oẽs xp̃icole ſũt in baptiſmo
et ꝯfirmatiõe iuncti. p̄cipue tñ ſacerdotes Zach.
ij. Qui vos tãgit. ſ. iniuriãdo tãgit q̃ſi pupillam
oculi mei. Vñ q̃dã mlr pediſſequa impatricie ar
riane q̃ tetigit ambroſiuz ꝑ veſtē temere dicens.
vt deſcẽderet de ſede ſua ſtatim mortua eſt. Per
manus aũt fiũt furta. rapine ⁊ mlta mala opa in
utilia. vñ Iſa. i. dr̃. Man⁹ vr̃e plene ſũt ſanguine
Iſa. lij. Recedite et inde exite pollutũ nolite tãgere
. i. faciẽdo aliq̃d illicitũ. Si q̃s ḡ aliqua haꝝ infir
mitatũ grauat deſcẽdat in piſcinã pnĩe et virtute
crucis ſaluabit. vñ in figurã xp̃s in cruce quinq̃
vulnera ſuſtinuit magna. ſ. in manib⁹ et pedib⁹ ⁊
latere. ſ. vulnera nr̃a q̃ ꝯtraxim⁹ ex q̃nq̃ ſenſibus
ſanaret. et ipſos ſenſus exẽplo ⁊ meditatiõe cruce
mortificemus. Apl's ad gal. v. q̃ ſunt xp̃i carnem
ſuã crucifixerũt cũ viciis. ꝓpterea aĩe dr̃ can. ij. veni
colũba mea i foraminib⁹ petre ꝑ meditatõnē pla
garũ manuũ et peduz. In cauerna macerie. i. pla
ga lateris.

De quinqz ſen. §. VII

ſibus ſpũalib⁹ q̃bus ſentit deus dũ q̃s bñ cuſto-
dit ſenſus exteriores. Pro cui⁹ declaratiõe ſcien-
dũ ꝙ aĩa nr̃a figurat ꝑ hieroſolimã ſcḋm doctores
Dedi te ait dñs hiere. i. vt ciuitatē munitã. te. i.
aĩam tuã. Ad munitionē ciuitatis vltra arma vir
tutũ ⁊ victualia ſacroꝝ eloquioꝝ q̃b⁹ aĩa paſcit.
requirit et cuſtodia diligẽs portaꝝ. vñ dñs deu. i
iiij. Cuſtodi teipſm̃ q̃ntũ ſcz ad ſenſus exteriores
et aĩaz tuã ſcz quãtũ ad cogitatões interiores ſol
licite. Mors eñi inq̃t ꝓpħa ingreſſa ē p' feneſtras
nr̃ãs. Nec ſufficeret cuſtodia ꝓpria niſi adiungat
grã dei cuſtodia. Qð ps. intelligẽs orabat dicẽs.
cuſtodiat aĩam tuã dñs. Dñs cuſto. intro. tu. ⁊ ex
itũ tuũ. i. ſenſatiões exteriores. q̃b⁹ ſilitudĩes reꝝ
ingrediunt ad aĩaz. et exitũ. i. interiores affectiões
q̃bus aĩa q̃ſi egredit ad appetituz reꝝ mat. xv. Ex
corde eñi exeũt cogitatiões male ⁊c. Dicit aũt hie
roſolima fuiſſe ſex portis mũita. vt elici põt ex li.
Neemie q̃ ſignat ſex portas aĩe. ſ. ſenſuũ. Nã cuz
in lingua et palato nõ ſolũ ſit guſt⁹. ſ; etiã locutio
ꝑ quã multa et bona et mala ingrediunt ad aĩaz
iõ ipſa loq̃la ponat ꝑ ſexta porta. Prima igitur
porta hirlm dicebat porta fontis ſiloe, q̃ ꝓpe erat
ibi fons ſiloe vbi illũinat⁹ eſt cec⁹ Io. ix. ⁊ ſignifi
cat viſum. Cuſtodiẽda eſt ꝯtinue porta oculoꝝ ſi
cut faciebat Iob xxxi. Pepigi fedus cũ ocul' meis
vt nec cogitarē quidez de virgine. Auerte oculos
meos ait ps. ne videãt vanitatē ſcz mlieꝝ ſicut vi
dens berſabee ꝯcupiui. Clauſo autē iſto oſtio orat
q̃s patrē ſuũ in abſcõdito Mat. vi. vt dicere
valeat cũ iacob Geñ. xxxij. Vidi dñm facie ad fa.
⁊ ſal. fa. ē aĩa mea. Apit eñi tũc oclus mẽtis ꝑ con-
tēplationē. ſic ſaulus cum cecat⁹ fuit exteri⁹. tunc
ieſum videbat. dicit aug. q̃ñ cetera nõ videbat. iõ
ſancti cõiter clauſis ſenſib⁹ hñt viſiones dei.
Scḋa porta hirlm dicebat porta vall' q̃ in valle
erat vel in vallē ducebat. ⁊ ſignat portã diſcipline
i. auditus q̃ deſeruit acq̃ſitiõi doctrine. in valle tñ
hũiliatiõis hũiliter ſcz ſuſcipiendo doctrinaz. Et
hec cuſtodiẽda eſt nõ audiẽdo detratiões vel no-
ciua alia. ſicut eua audiuit ſerpentē in dei iniuri
am. ꝓ̄ħa. ſepi aures tuas ſpinis. Hoc clauſo car
nis oſtio apit oſtio ſpũs. audit⁹ aĩe q̃ intelligunt
diuine locutiões ⁊ inſpiratiões. ps. Audiã q̃d lo
quat in me dñs deus Can. v. Aĩa mea liquefacta
eſt vt dilectus lo. i. oĩ tarditate ⁊ frigiditate depo-
ſita ſecuta eſt diuinas inſpiratiões cũ magno deſi-
derio. ps. In auditu aur' obediuit mihi vt abraã
in oĩb⁹. Tertia dicebat ſterq̃uilinij porta. q̃ ꝑ
eã ſtercora eiiciebãtur. ⁊ ſignat nares in q̃b⁹ ē odo
ratus vñ egrediũtur immũdi e cerebro et ſentiuz
tur fetores. et h̔ claudẽda ē reb⁹ mũdanis. Nõ. n. de
us florib⁹ et aromatib⁹ odorē dedit ad vtẽdũ vo-
luptuoſe ſ; neccarie. et vt ex h̔ aſſurgã⁹ ad bonitatē
ei⁹ ꝯgnoſcẽdã. Sentit aũt odor ſpũal' ab eo q̃ ſen
ſus mortificat ĩ ſuitate ꝑ odoratũ ſpũs q̃ ē diſcretio
boni et mali. ſic inter odorē et fetorez. nã ſpũalia
cũ ꝯfortãt vicia cõturbant. naſus tuus. dr̃ de aĩa
Can. vij. ſicut turris. i. diſcretio que eſt ita alta vt
a lõge cognoſcat occultas ĩſidias vicioꝝ. ⁊ Can.

Capitulum Quartum

i. In odore vngentoꝝ tuorum currimus .inquit aīa ad ſponſuꝫ ſuū xp̄m·i.in ſuauitatē exēploꝝ tue vite. Quarta erat porta vetus q̄ ſic diceba tur q̄ſi a principio facta ⁊ prior alijs·⁊ ſignat gu/ ſtum qui a principio fuit regulat⁹ prius alijs.dū ꝓhibitus fuit cibo arboris ſciētie boni et mali ⁊ alioꝝ ꝯceſſus. Hunc optet cuſtodire.qꝛ qui cuſto dit os ſuū.ſ.guſtando ſm rōem ⁊ nō ſm ſenſuali tatem cuſtodit animā ſuā· Et tūc guſtaẗ p inter/ nam delectationē et gaudiū.vn̄ ps. Guſta.⁊ vi. qm̄ ſua.eſt do. Dulcis eſt de⁹ in orōe. dulcior in mortificatiōe.dulciſſimus in ꝯtemplatiōe ait ba ſilius. Quinta erat porta piſciū qꝛ inde appor/ tabanẗ piſceſ.et ſignat tactū.qꝛ ſicut piſcis gaudꝫ in aqua ita tactus in mollicie. Hūc optet claude re nō ſolū a venereis actibo. tactibus ⁊ hmōi. ſed etiā ab oībus illicitis Yſa.xxxiij. Beatus q̄ excu/ tit manus ſuas ab omī munere.ſ.a lingua.ab ob ſequio.a pecunia·i.q.i·ſunt nōnulli. In manibo ꝑcipue eſt tactus.quidā contactus ſpūalis et am plexus ē aīe ad ipm̄ deū p ſincerū⁊ feruidū affe/ ctum.vn̄ aīa Can.ij.dextera illius amplexabitur me.⁊ de mliere ſanata ex ꝯtactu fimbrie veſtimē/ toꝝ xp̄i dixit ipe. Tetigit me aliqs Mat.ix. Te tigerat ipa p deuotā affectionē.tangit etiā ei⁹ ve ſtimenta q̄ eū imitaẗ. Sexta porta dicebatur porta gregis.qꝛ ibi accubabāt pecudes. Et ſignat portā locutiōis vbi multe locutiōes beſtiales qui eſcunt ⁊ vicia. Cū g̃ cuſtodiunẗ bene he porte hie ruſalē intrat ieſus in ipam p ſenſus ſpūales.ſ.vi ſum ꝯteplatiōis auditū executiōis diuinarū in/ ſpirationū.odoratū diſcretiōis ⁊ ſancte imitatio/ nis.guſtū dulcis exultatiōis.tactū feruētis dile/ ctionis.os diuine laudationis.⁊ in ipo ingreſſu miranẗ interiores potētie ſeu affectus. In cui⁹ fi guram dr̄ Mat.xxi.cū introiſſet ieſus hieroſoli/ mam cōmota eſt vniuerſa ciuitas dicēs q̄s ē hic Sꝫ cū male cuſtodiunẗ ſenſus eijcitur xp̄s ſeu e/ grediẗ.iuxta illud.egreſſus eſt ieſus ⁊c.⁊ tunc in trat diabol⁹.vn̄ hiero. Si ſuſcepim⁹ xp̄m in ho ſpicio pectoris nr̄i.ilico fugamus diaboluꝫ· Si peccauerimus ⁊ p pc̄ī ianuā ingreſſus fuerit di/ abolus ꝓtinus recedit xp̄s.de pe.di.ij. Si.n.inqt

Capi.q̄rtū de locutiōe ⁊ multiplici vicio eius.

Q Via mēbrum lin/ gue deſeruit nō ſolū ſenſui guſtus·ſ etiā locutioni.iō nunc agendū eſt de locutione. Et de hac dicit ſapiens ꝙ mors et vita ſcꝫ anime ⁊ corpis in manibus lingue ſunt ·i.in ptāte ſeu vſu locutiōis·nā ſi q̄s male vtatur inde mors ei ſequiẗ aīe·ſicut pꝫ in petro cū ore xp̄m negauit qui ex hoc mortē anime incurrit· Et in q̄ dam de pp̄lo iudeoꝝ qui in deſerto deum vel xp̄m blaſphemauit lingua ſua.⁊ ob h̄ lapidatus ē. Vi ta aūt ex lingua ꝓcedit aīe ⁊ corpis ſi q̄s bn̄ vtaẗ. q̄d pꝫ in publicano qui dixit. Deus ꝓpici⁹ eſto mihi pctōri cū hūilitate iuſtificat⁹ eſt.⁊ xp̄o dicen te verbo ſuo Lazare veni foras corā oībus viuifi/ catus eſt. Primo igiẗ oñdeẗ quō bn̄ quis ea vti dꝫ.ſcd̄o quō q̄s male vtaẗ et q̄t mala inde ꝓueni/ ant. Et p primo ſūmaẗ ad declarationeꝫ h⁹. ver bū.ps. dicentꝭ. Laudationē dn̄i loqueẗ os meū.⁊ bn̄dicat oīs caro nomī ſcto eius in ſeculū ⁊ in ſe/ culū ſcl̄i. Ubi notanẗ tria gn̄a locutionū bonarū.

Prima ſm naturā ibi Laudationē dn̄i.
Scd̄a ſm grāꝫ ibi.⁊ benedicat oīs caro.
Tertia ſm gloriā ibi.et in ſeculum ſeculi.

Quātū ad primū .§.I.

eſt ꝯſiderandū ꝙ inter oīa aīalia ſolū homini cō/ ceſſa eſt loquela naturaliter. Nā ⁊ ſi aſina balaā aliqn̄ locuta eſt illud fuit p ſpeciale miraculū nō p naturā.ſ neq3 verba ſua ipa intellexit. Et q̄ igi tur creature rōnali eſt ꝯceſſa lingua loquar rōna/ biliter ea vti dꝫ nō beſtialiter. Et hoc etiā oſtendit ipa diſpoſitio natural' oris ⁊ lingue. Et hoc ē q̄d dicit ps. Laudationē dn̄i loqueẗ os meū.i. diſpo ſitio oris mei bene ꝯſiderata docebit me recte loq̄ ſm rōem.⁊ ſic ꝯſequēter deū laudare. Vn̄ ⁊ de q̄/ dam muto a xp̄o ſanato dr̄ ꝙ loq̄baẗ recte Mat. viij.⁊ de quodā alio ꝙ locutus eſt mutus Lu.xi. Circa diſpoſitionē aūt oris ⁊ lingue q̄ttuor cō ſiderabimus. vꝫ eius finalē cām. materiā.formā ⁊ circūſtantiā. Quantū ad primū cā finaliſ ꝓpter quā lingue nr̄e data eſt locutio eſt vt hō p eā ma/ nifeſtet cor ſuū ⁊ cogitatiōes ſecretas.q̄ al's ab ho mine ſcire nō poſſent.vn̄ dicit ph̄s ꝙ ea que ſunt in voce ſunt note eaꝝ q̄ ſunt in aīa paſſionum. Hoc g̃ eſt primū q̄d docet te naturaliter os tuum ſeu lingua vt.ſ.loq̄ris q̄d habes in corde ⁊ nō con trariū. Caueas ne lingua tua ſit ſerpentina q̄ tri/ ſulcata ſeu triplex dr̄.nō ꝙ habeat tres linguas ſ qꝛ ita velociter mouet vt videaẗ hr̄e tres linguas Hac triplici lingua vſus eſt antiquus ſerpens cū locutus eſt prime mulieri. Nā ⁊ falſuꝫ dixit ⁊ de cipere intēdebat et verbū ſuū colore veritatꝭ ⁊ vti litatis operuit. Ne igiẗ ei ſilis fias vide ne falſuꝫ loquaris ne p mendaciū decipe intēdas.nec du/ plici aut ſophiſtico vtaris ſmone.ſ ſicut vnā lin guaꝫ tm̄ nō duas dedit tibi dn̄s ad manifeſtandū interiorē ꝯceptū.ita vere ⁊ ſimpliciter loquaris. nā de loquētibo doloſe dicit ps. Linguis ſuis do/ loſe agebant iudica illos deus.i.ꝯdemna. Quā tū ad ſcd̄m vꝫ materiā lingue nota ꝙ ipa lingua eſt carnea nō oſſea et inde multū ductilis ⁊ volu bilis hinc inde p os.vt ex h̄ intelligas te in locu/ tione tua n̄ eē durū ⁊ ptinacē ſ ductilē ad retractā dū ſi q̄d male dixiſti ad petendū veniā.ſi aliū oſſē diſti.⁊ nō proteruū ⁊ durū ad defendendū tuam opinioneꝫ. Unde et Aug·dicit. Magne ſapiētie eſt homine reuocare quod male locutus eſt.xxij.

q. iiij. Eſt etiã ipſa lingua moll' ⁊ delicata nõ aſpa
Et hoc te docet vt locutio tua ſit benigna huma-
na nõ aſpera et dura. Vñ dicit ſponſus de ſponſa
ſua. ſ. aĩa in Can. Mel ⁊ lac ſub lingua tua. Mel
ſcȝ ſuauis locutiõis ⁊ lac refrigeratiõis. Et h nisi
oporteat aliqñ aſpere loq̃ in correctiõe ſubditorũ
Vñ apl's ad Thimo. Increpa eos dure. Eſt etiã
ipſa lingua q̃ſi ſemp madefacta ⁊ mollis. et h vel
ex ſaliua pcedente a ſtomacho. vel a flegmate ex
capite deſcendente. vel ex putredine in pectore cõ
gregata. Ad ſignificandũ q locutio tua dȝ eſſe vl'
de verbis diuinis tanq̃ ex cibis ſpũalibꝫ acceptis
ex ſacra ſcriptura ⁊ retentis in ſtomacho memorie.
Vel de obprobrijs ⁊ paſſiõibus xp̃i qui eſt caput
nr̃m. Vel de pctĩs tuis ꝓprijs tanq̃ ſaliue in pe-
ctore volũtatis aggregatis. iuxta illud puerb. xvi.
Iuſt' prior accuſator eſt ſui. Qd̃ ⁊ faciebat apl's.
dicens. i. ad Thi. Qui prius fuit blaſphemus et
pſecutor ⁊ ꝯtumelioſus. Quãtũ ad tertiũ. ſ. for
mam notandũ q lingua eſt longa lata et groſſa.
h magis longa q̃ lata ⁊ magis lata q̃ groſſa. vt
intelligas q recte potes loqui vel de longitudine
pſeuerãtie in bono. vel de latitudine mutationis
ſtatus ſpũalis. vel de ſubtilitate ſcĩe diuine vl' hu
mane. Iſtud vltimũ nõ frequẽter exercendũ et ſi
bonũ ſit. Sȝ vt dr̃ Iaco. i. Si quis vr̃m indiget
ſapĩa poſtulet a deo. Potius lingua in ſe ſubtiliſ
eſt ingroſſando. ſicut naturaliter fit qñ linguã q̃s
retorquet. ſicut faciebat apl's. i. ad Corin. iij. dicẽſ
Non potui vobis loqui ſpũalia h carnalia. i. groſ
ſa ⁊ materialia tanq̃ puulis in xp̃o lac potuȝ vo
bis dedi. De mutatiõe aũt ſtatus hoĩs nõ de fa
cili loquendũ. niſi cum q̃s intelligit vocationẽ a
deo eſſe. Sed ad pſeuerandũ in bono pmaxime
debet eſſe locutio. ſicut apl's faciebat ad. i. Cori. vij
Vnuſquiſq̃ in ea vocatiõe qua vocat' eſt perma
neat. Eſt etiã attendendũ q lingua deſup eſt lon
gior q̃ ſit ſubtus. vbi quodãmodo ligata eſt non
aũt ex p te ſupiori ad innuendũ q locutio de infe
rioribus ſiue terrenis dȝ eſſe breuis. de ſupernis
vero prolixa. qd̃ ſeruauit pꝛoptime virgo glorioſiſſi
ma breuiſſime loquẽs de terrenis etiã neceſſarijs
vt illud Io. ij. vinũ nõ hñt. h copioſe de diuinis.
vt illud Magnificat ⁊c. Lu. i. Quãtũ ad q̃rtũ. ſ
circũſtantiã ꝯſidera diligenter q muris ſit circũ-
quaq̃ lingua clauſa ⁊ circũdata vt hẽc elicias nõ
de facili ⁊ indifferẽter eſſe loquẽdũ. nõ tñ ex oĩ pte
clauſa eſt h hȝ aperturã oris. Et ſi cũ clauſura dẽ
tium vel labiorꝫ q̃ etiã rephenſibile eẽt ſp tacere
ꝓpter qd̃ dicit Iſa. vi. Ve mihi q̃ tacui. ſed priuſ
frangenda ſunt verba dentibꝫ examĩatiõis. ⁊ hoc
eſt qd̃ dixit Calixt' pa. Ponderet vnuſq̃ſq̃ ſer-
mones ſuos. ⁊ qd̃ ſibi nõ vult loqui alteri nõ lo-
quatur. di. l. c. ponderet. Poſita eſt etiã lingua in
ore tanq̃ in q̃dã furna igneo. q̃ totũ eſt rubeũ ⁊
ſub oculis ⁊ naribꝫ vt ſcias locutionẽ eſſe debere

caritatiuã ⁊ diſcretaȝ. vñ apl's. Sermo vr̃ ſit ſale
ꝯditus. ⁊ vt videat q̃s q̃bus loquat'. Et ſic lauda
tionẽ dñi loquet' os meũ iſtis obſeruatis. Cũ. n.
quis ſic loquit' deum laudat exemplo p̃s.

Secũdo ex autori § II

tate p̃s. innuit' locutio ſm grãm cũ dicit ⁊ bñdi-
cat oĩs caro nomini ſancto eius. oĩs caro. i. oĩs
homo. Oĩs etiã caro dici põt oĩe aĩal. et non
ſolum oĩe aĩal h et oĩs creatura benedicit deo
modo ſuo. Ad qd̃ etiã faciendum inuitabãt tres
pueri Ananias azarias et miſael oẽm creaturaȝ
in fornace ignis poſiti h ſine leſione dicẽtes Be
nedicite oĩa opa dñi dño Dañ. iij. Quadrupli-
ci aũt verbo oĩs caro et oĩs creatura benedicit deũ
et ſuo exemplo nos oẽm carnẽ. i. oẽm hominẽȝ ad
benedicendũ inducit. Et primum verbum eſt
Regratiemus. Scd̃m Faciamus. Tertiũ
Proficiamus. Quartũ Nos nõ ſumus vel ñ
ſtamus. Quantũ ad primũ regratiat' quis ſu
um benefactorẽ qñ et ipm laudat et de eo qd̃ con
ceſſit quietat' nõ aliud querens etiã cũ ei ſeruit.
Sic omnis caro et creatura q̃cunq̃ deũ benedi-
cit et regratiat'. Laudat. n. ex ſua virtute ⁊ pulcri
tudine creatura ſuũ creatorẽ. ſicut vulgariter dici
tur q opus laudat factorẽ. ſm quẽ intellectũ di-
cebat p̃s. Laudent eũ celi ⁊ terra. mare et oĩa q̃ in
eis ſunt. Contentant' aũt ſingula ita de eſſe ſuo ⁊
ꝯditione q nõ deſiderant nec q̃runt in alia tranſ
mutari. Et id qd̃ deus impoſuit. in hoc ei indefe-
ctibiliter ſeruiũt ⁊ obediũt. iuxta illud p̃s. Pre-
ceptum poſuit. ſ. eis et nõ preteribit. Ex q̃ igit' oĩs
creatura benedicit deo regratiando. erubeſcat mi
ſer homo nõ regratiari deo q̃ ſup oẽs exaltatus ẽ
ab eo. O quãta ingratitudo repitur in hoĩe q̃ nec
deũ laudat nec deũ regratiat' eum laudando. nec
ꝯtentatur de ſtatu ſuo tanq̃ minus debito rece-
perit a deo. ſuo viliſicans beneficiũ receptũ nec ob
ſeruans ei' pceptũ. Exemplo igit' vniuerſe crea-
ture regratiet' ore et q̃ locutio ei ꝯceſſa eſt nomini
ſancto dei in ſeculũ. Iuxta illud qd̃ ait apl's. In
oĩbus grãs agite. Scd̃m verbũ creature eſt fa
ciamus. Nulla. n. creatura repit' ocioſa. ſicut nul
la repit' abſq̃ forma ſubſtantiali. forma. n. q̃ dat
eſſe rei dat ei ⁊ opari. vñ et cõmentator dicit q q̃
aufert opationes a rebꝫ aufert eẽntias rex. Facit
aũt vnaqueq̃ ſp qd̃. ſibi ꝯgruit. Sȝ et hoĩeȝ qui
primus creat' eſt poſuit in paradiſo voluptatis
vt oparet' ibi Geñ. ij. h naſc viciata p pctĩ ita in
ers et ocioſa effecta ẽ vt maiorẽ tpis ptẽ ſibi con
ceſſi ad opandũ amittat. ſemp tp̃s expectans ad
opandũ ex deſidia. vñ p̃s. Temp' faciendi dñe. i.
ꝓpter tp̃s qd̃ expectant faciendi diſſipauerunt ſcȝ
homines legẽ tuã nõ faciendo q debent. Cũ igit'
oĩs caro ſeu creatura bñdicat dñm opando qd̃
ſibi ꝯuenit. et in hoc oñdit virtutẽ ſuam. nã terra

fructificat. celū illuminat. aqua purgat. aer adiu-
uat diuerſis modis. Benedicat ⁊ hō deū ſuum ⁊
ore bene loquēdo ⁊ ope faciendo qđ dicit. Ter-
tiū verbū eſt ꝓficiamus. Naſcit̄ n. oīe anīal par
uū ꝟ paulatim creſcit. quouſq3 ꝑueniat ad debi-
tam ſtaturā ſeu magnitudinē. Sic etiā plante q̄-
runt ⁊ ſui ꝯſeruatōem. Nā oīe aīal vt dicit Bo-
ecius vitā tueri laborat. vt p3 ad ſenſu3. ſic et hō
querat nō ſolū ſui ꝯſeruatiōem in eē ſp̄uali ꝑ lo-
cutionē ꝯfitendo peccata ſua ⁊ inq̄rendo ea q̄ cō-
ferunt ad ſalutē. ꝟ etiā ⁊ proficiat de die in diē. ſi
cut ex valde ꝑuo cū naſcit̄ corꝑaliter creſcit in ma
gnū. ita ⁊ ſp̄ualiter cū apl̄o que retro ſūt oblitus
ad brauiū ſequat̄ ſuꝑne vocatiōis. in anteriora ſe
extēdens. Quartū verbū creature eſt nos non
ſumus. Ex nihilo. n. fecit eas de⁹ ⁊ hoīm gen⁹. vt
dicit̄. ij. macha. vij. Et ſicut ex nihilo ſunt ad nihi
lum tendūt. ⁊ ex ſua cōtinua mutabilitate ſe non
eſſe oñdunt. Solus de⁹ vere eſt qui immutabil̄
eſt. Hūilietur igit̄ oīs caro. i. oīs homo ⁊ mentali
verbo ⁊ vocali fatēdo ſe nihil eſſe ex ſe ſed totu3 ex
deo dependere. Qđ intellexit glōſus baptiſta cu3
interrogatus q̄d eſſet. rñdit ſe vocē eſſe. Vox aūt
eo ip̄o quo profert̄ anihilatur. Nō ergo ſe homo
benedicat aliquid de ſe extimando cu3 nihil ſit. ꝟ
benedicat nomini ſancto dei a quo eſt. ⁊ qui ſem-
per eſt in ſeculū. id eſt in vita preſenti.

Quātū ad tertiū .§. III.

principale eſt ſciendū ꝙ locutio glorie erit diſſilis
a locutiōe vite p̄ntis. ꝓpter qđ dicit apl̄s. i. ad Co
rin. xiij. Lingue ceſſabunt. ſ hmōi. hec ſunt. q2 nec
erit ibi varietas idiomatu3. nec multiplicitas do
centiū. nec modus iſte verboꝝ. cū ibi nō ſit aer. ex
cuius repercuſſiōe formamus locutiōes. Erit tñ
ibi locutio in tali ſtatu qui appellat̄ ſeculū ſeculi
.i. ſeculū futuꝝ. ſequēs ad p̄ns. Et ſeculū q̄de3 de
etas .l. annoꝝ. qui eſt nūerus ſignās quietē ⁊ oī-
modā libertatē. ⁊ hic eſt ſtat⁹ patrie ad quē perue
nitur ex p̄ia ⁊ ſcđa locutiōe p̄dicta. Ibi aūt eſt q̄
druplex locutio bn̄dicta. Prima eſt āmirationis
⁊ reuerētie qua dicūt ſancti cū angel̄ mēte. San-
ctus ſctūs ſctūs dn̄s de⁹ ſabaoth Iſa. vi. Scđa ē
appetitiōis reſurgētie. Clamāt. n. aīe interfecto
rū ꝓpter deū dicentes Apoc. vi. Uſq3 q̄ dn̄e ſctūs
⁊ verus nō iudicas ⁊ vindicas ſanguinē noſtru3
In qua locutiōe vt dicit gre. in moral̄. nō eſt cre-
dendū eos vindictā petere de inimicis ſuis. cum
ſint in ꝑfectiſſima caritate. ꝟ locutio illa ē affect⁹
intenſus quē hñt de finali iudicio. ⁊ cōſequenter
ſuoꝝ corpoꝝ rehabitiōe. qđ tñ deſideriū quietat̄. ⁊
ex magnitudine glorie aīe quā iā receperūt. ⁊ ex
certitudine rehabitiōis ipoꝝ corpoꝝ tp̄e deo bn̄-
placito. ⁊ multiplicatiōe ſaluandoꝝ q̄ interim ꝓ-
curatur. vñ ibidē dr̄ ꝙ date ſunt illis ſingule ſto-
le albe. i. glā aīaꝝ. vt dictū eſt illis ꝙ quieſcerent
adhuc modicū donec impleatur nūerus fratꝝ eo
rū. Tertia eſt maniſeſtatio cogitatiōis ſeu cogni
tionis occulte. Manifeſtat. n. angelus vel ſanct⁹
alter alteri ſuos ꝯceptus ꝑ ut vult. Et ſic dicūtur
ad inuice3 loqui. ſicut in li. Zach. legit̄. Quarta
locutio eſt recognitiōis bn̄ficentie. de q̄ dicit̄ apo
ca. vij. ꝙ ſeniores añ tronū dei et agni tollētes co
ronas de capitib9 ſuis ponebāt ad pedes ei⁹ dicē-
tes. Benedictio ⁊ claritas ⁊ ſap̄ia ⁊ grāꝝ actio. ho
nor. virtus et fortitudo deo nr̄o in ſecula ſeculoꝝ
.i. de his bonis nobis collatis grās tibi agim⁹. Et
nūc quidē tm̄ mente grās agūt ⁊ benedicūt. Re-
ſuſcitatis aūt corꝑibus ſuis credendū eſt ꝙ etiā
ore laudabūt. vñ ⁊ Thobie dr̄. xiij. c. de ſuꝑna hie
ruſalē. per oēs vicos eius cantabit̄ all̄a. qđ inter-
pretatur laudate dñ3 oēs. ⁊ Iſa. li. dicit̄ de ip̄a ſu
perna hieruſalē ꝙ gaudiu3 et leticia inueniēt in
ea. gaudiū. ſ. quo ad corp⁹. leticia quo ad animā.
actio grāꝝ ⁊ vox laudis. Dicit̄ aūt a quibuſdā ꝙ
locutio illa corꝑalis q̄ inſenſibilis erit ⁊ ſuauiſſi
ma ad vnū idioma reducet̄. qđ primū fuit in mū
do. Et hoc idioma iudei dicūt fuiſſe hebraicū. q̄3-
uis certitudīaliter ſciri nō poſſit nec ibi opus erit
docēte. q2 vt dicit dñs ꝑ hiere. oēs ſcient me a ma
iori vſq3 ad mīmū. vt q̄ valeat q̄s ꝑuenire ad hāc
locutionē iocūdiſſimā et ꝑfectiſſimā vtat̄ bene ī
p̄nti lingua nature et gratie. et ſic ex verbis tuis
iuſtificaberis. ait ſaluator Math. xij.

Quātū ad malū §. IIII

pſūm lingue vñ mors ſequit̄ corꝑis ⁊ aīe. ꝓpter
qđ dicit Salomō. ꝓuer. xv. lingua immoderata
cōteret ſp̄ūm. p̄s. Pone dñe cuſtodia3 ori meo et
hoſtiū circūſtantie labijs meis. ne declines cor me
um in verba malicie. vbi tria p̄nt notari. Diffi-
cultatio recte locutiōis ibi. pone do. cu. o. m. Ob-
ſeruatio debite diſcretiōis ibi. ⁊ ho. cir. l. m. Mul-
tiplicatio maligne intētiōis ibi. ne decl. cor. m. in
ver. m. Quātū ad primū nota ꝙ maxīa diffi-
cultas eſt linguā cuſtodire ne erret. ꝓpter qđ dicit
Iaco. in cano. ſua. c. iij. Qui nō offendit in verbo
hic ꝑfectus eſt vir. ⁊ j. in eodē. c. dicit. Oēs natu-
ra beſtiaꝝ. ſerpentiū. volucrū ⁊ ceteroꝝ domita eſt
a natura hūana. linguā vero nullus hoīm doma
re potuit. Inquietū malū et plenū mortifero ve-
neno. Et ꝓpterea ſp̄uſſ. ſuꝑ diſciplos apparuit in
ſpecie linguaꝝ. vt hētur Act. ij. ad oſtendendū ꝙ
ip̄e eā regat et dirigat. Hoc igit̄ cognoſcēs ꝓphe-
ta. nō ꝯfidens in ſua virtute ꝟ dñi adiutorio ait.
Pone dñe cuſtodiā ori meo. i. oportet vt cuſtodi
ās. Quātū ad ſcđm oportet ꝙ plures circun-
ſtantie obſeruent̄ in locutiōe nr̄a ne ſit mala. Et
propterea dicit hoſtiū circūſtantie labijs. ſ. pone
vt ſciam qñ debeo loqui. quādo tacere. Nam ⁊ ta
cere cū expedit loqui vicioſum eſt et male loqui
prius. Vñ Aug. in cano. quiſq̄s. xi. q. iij. Et qui

mēdaciū loquitur. ⁊ qui veritatē occultat vterqꝫ
reus eſt. Ille q̄ꝛ nocere deſiderat. iſte q̄ꝛ prodeſſe
nō vult. Necꝫ. n. aliqđ opus virtuoſum eſſe pōt
niſi debitis circūſtantijs veſtiat̄. ſm̄. b. Tho. in ſū
ma. Debet ergo loquens ꝯſiderare cui loquatur
vbi loquat̄. qn̄ loquat̄. quātū loquat̄. ad quid lo/
quatur. i. ad quē finē. ⁊ quō loquat̄. He ſunt cir/
cūſtantie attendēde in locutiōe. Et quātū ad pri/
mā. ſ. cui loquat̄. ſcire dꝫ ꝙ cū excōicatis loqui nō
debet niſi in certis caſib⁹ exp̄ſſis a iure. xi. q. iij. cū
excōicato. ⁊. c. ſe. Itē ꝯſiderare dꝫ ſi is cui loquit̄ ē
p̄latus. ſocius vel ſubdit⁹. Nā p̄latis loqui de
bet cū hūilitate ⁊ reuerētia. etiā cū de aliquo ma/
lo eos āmoneret ⁊ hūane. Sicut fecit nathan cū
rep̄hendit dauid de adulterio cōmiſſo vt h̄etur. ij.
Reg. xij. Socijs aūt cū deliquerint loquendū eſt
nihilomin⁹ rep̄hendendo nō aſpere ſꝫ cū benigni
tate. vn̄ ap̄ls. Si preoccupat⁹ fuerit aliq̄s in ali/
quo delicto. argue eū in ſp̄ū lenitatis. Subditis
vero ſm̄ ꝙ exigit ꝯdictio eoꝝ ⁊ qualitas criminis
Scđo ꝯſiderare dꝫ vbi loquat̄. Naꝫ in ecc̄ia que
eſt locus orōis nō decet loqui de reb⁹ mundanis.
Vn̄ extra de immu. eccle. c. decet li. vi. đꝛ ꝙ ibi nō
debent fieri parlamēta. ⁊ ap̄ls. i. ad Thi. dicit mu
lieri in ecc̄ia loqui nō p̄mittitur. Tertia circū/
ſtantia attēdenda in locutiōe eſt tp̄s. Nam vt di
citur Eccle. iij. temp⁹ tacendi ⁊ tp̄s loquēdi. Cuꝫ
enim quis dicit ſuas orōes priuatas ſeu cōmūes
nō debet tūc loqui cū alijs niſi magna neceſſitas
cogat. Et cū iuuenis eſt multū. nō expedit ei mul
ta loqui ⁊ docere alios. ſꝫ potius tacere ⁊ interro/
gare ſeu addiſcere. Vn̄ Eccl'. xxxij. Adoleſcens lo
querevix in cā tua. ⁊ cū bis interrogat⁹ fueris ha
beat caput rn̄ſum tuū. Sic ⁊ xp̄us duodennis in
templo audiebat ⁊ interrogabat. vt h̄etur Lu. ij.
Quarto dꝫ attēdere vt nō nimis loquat̄ etiā de
bonis. q̄ꝛ in multiloquio nō deeſt pctm̄. vt đꝛ pro
uer. x. Quinto dꝫ attēdere ad finē. ꝓpter quē loq
tur. Nā vbi finis malus eſt. etiā ip̄m op⁹ maluꝫ
eſt. Si quis. n. loqueret̄ de reb⁹ diuinis vt inde
laudaret̄ l' deciperet aliū vtiqꝫ peccatū ē. Et iō ap̄ls
dicebat. Omīa quecūqꝫ agitis in verbo aut ope
in gl'a dei facite. Quātū ad ſextā circūſtantiā debꝫ
quis modū debitū ſuare. vt. ſ. ſm̄ materie exigēn
tiam ⁊ pſonaſ modū ſuet vel cōpaſſiuū vt ad puſil
lanimes. vel argumentatiuū rōib⁹ vt ad ſapien/
tes. vel mortificatiuū ad duros ⁊ rebelles. vn̄ apo
ſtolus. ij. ad Thi. iiij. Argue. obſecra. increpa. Et
q̄ꝛ difficile eſt iſta oīa ſuare. iō p̄s. poſtulat a dn̄o
hoc ſibi p̄ſtari dicens. ⁊ hoſtiū circūſtantie. ⁊c.

Quātū ad tertiū . ſ. v.

principale ſciendū innumera mala p̄cedere ex lo
cutione indebita. vn̄ Jacob. iij. đꝛ ꝙ vniuerſitas
iniquitatis lingua ꝯſtituit̄ in mēbris nr̄is inflā/
mata a gehenna. Et ꝓpterea dauid dn̄m orat ab
his malis liberari dicēs in eo qđ ſequit̄ in p̄di/
cto themate. Nō declines coꝛ meū in verba mali/
cie. Nō declines. i. nō declinare p̄mittas coꝛ meū
id eſt mentē ⁊ voluntatē meā. in verba malicie. i.
in verba que ſunt mala ⁊ peccata. iō aūt dicit pri
us coꝛ poſtea verba. q̄ꝛ vt dicit Aug. reaꝫ linguaꝫ
nō facit niſi rea mens. Et ſicut nūc lingua mala
inflāmat̄ p deſiderium a gehenna. i. a diabolo. ita
poſtmodū in gehēna inferni cruciat̄ ab eo. Et ꝓ/
pterea diues epulo poſtulabat refrigeriū in lin/
gua dicens. Mitte ⁊c. vt refrigeret linguā meaꝫ.
q̄ꝛ crucioꝛ in hac flām̄a Lu. xvi. nō ꝙ aīa linguam
h̄eat. ſꝫ q̄ꝛ cruciabat̄ ſp̄ālr̄iter. ꝓpter pc̄ta lingue. ⁊ ſi
cut oīs nr̄a locutio ex lr̄is reſultat ⁊ cōponitur al/
phabeti. ita ex lingua tot peccata oriunt̄ quot lite
re ipſius alphabeti. vt patebit deſcendendo p ſin
gula. Primū ergo eſt adulatio que in hoc con
ſiſtit cū quis verbis l' factis inordinate alteri pla
cere querit. Et de hac dicit dn̄s p Ezech. Ve qui
ꝯſuunt puluillos ſub oī cubito manus ponētes
ceruicalia ſub capite vniuerſe etatis ad capiēdas
aīas Ezech. xiij. Puluill⁹ ſub cubito et ceruical
ſub capite ponit̄ vt molliter quieſcat̄. q̄ꝛ quiſquis
male agentib⁹ adulat̄. hoc agit vt pctōꝛ in culpa
ſua quieſcat vt dicit Gre. xlvi. di. Sūt nonnulli
Ve aūt importat eternā dānationē. Nā adulan/
do. laudādo aliquē de criminalib⁹ vel etiā de bo⁹is
ad ip̄m decipiendū ſp̄ūaliter vel tp̄aliter ſm̄ bea.
Tho. in ſūma mortale eſt. Sicut fecerūt diſcipu
li phariſeoꝝ cū xp̄o dixerūt. Magiſter ſcimus q̄ꝛ
verax es ⁊c. mat. xxij. Sed ⁊ in bonis circa bonos
debet laudatio moderari ne ſit eis occaſio ruine.
vn̄ Seneca. Lauda parce vitupato prius. ⁊ Ec
cle. xi. đꝛ. nō laudes quenqꝫ in ſpecie ſua. i. in facie
Blaſphematio. Eſt aūt blaſphemia attribuere
deo qđ ei nō ꝯuenit. vel remouere ab eo qđ cōgru
it. vt cū quis dicit deū eſſe iniuſtū. vel p̄ialē. vl' p
ditorem. vel nō poſſe facere hoc vel illud. De quo
vicio ꝯquerit̄ dn̄s p Iſa. frequētato ap̄lo ſuo di
cens. Jugiter nomē meū blaſphemat̄. qđ ſp̄ moꝛ
tale eſt. cū quis aduertit ſignificata verboꝝ. Et p
pter hoc ſennacherib rex aſſirioꝝ. q̄ꝛ dicebat deuꝫ
nō poſſe defendere hieruſalē de manib⁹ ſuis quā
obſidebat. ꝯfuſus eſt interfect⁹ ab anglo. clxxxv.
milibus exercitus ſui ibi defunctis. vt h̄etur. iiij.
Reg. xix. Cōtentio que ſm̄ Amb ē impugna/
tio veritatis cū ꝯfidentia clamoris quā vitandaꝫ
docebat ap̄ls. ij. Thi. ij. dicens. noli ꝯtendere ver
bis. Ad nihil. n. eſt vtile niſi ad ſubuerſioneꝫ au
dientiū. vbi glo. collatio dꝫ eſſe inter ſuos xp̄i nō
ꝯtentio. Fieri. n. vix pōt in ꝯtendendo vt vinci ſe
quiſqꝫ patiat̄. ⁊ aliquid nō extorqueat ꝯtra verita
tem ne inferioꝛ ſeu ſuccūbere videat̄. ſed ⁊ p veri
tate etiā ⁊ ſi efficaciter tn̄ modeſte ꝯtendendū eſt
Detractio que ē denigratio aliene fame p ver/
ba occulta. occulta. ſ. ei ꝯtra quē fit quod vicium

Capitulū Quartum.

ſemp̄ eſt mortale cū hoc intendit̄ ſiue falſuȝ ſiue
verū dicendo. ⁊ grauiꝰ q̄ȝ auferēdo ſubſtantiam
tp̄alem ſc̄m b. Tho. ij. ij. vn̄ dr̄ Sap. i. A detracti-
one p̄cite lingue. Nā vt dicit alexāder papa. Sū-
ma iniquitas eſt detrahere. vi. q. i. Ex loquacitate
etiā detrahere q̄nq̄ȝ eſt mortale q̄nq̄ȝ veniale.
Excuſatio peccati Aug. Si te excuſas deꝰ te accu-
ſat. hoc malū gn̄ale eſſe in hūano gn̄e ꝯgnoſcens
deus dicebat p̄ Hiere. Nemo eſt qui agat pn̄iaȝ
de peccato ſuo. Unuſq̄ſq̄ȝ dicit. q̄d feci. In q̄ oſtē-
dimus nos eē nō ſolū filios natura ſ; etiā imita-
tione primoꝝ pn̄tū qui redarguti excuſauerunt
peccatū ſuū. ſed ꝓpter hoc ex paradiſo expulſi ſūt.
Gen̄. iij. Fallax locutio p̄cipue cōtra id qd̄ eſt in
corde. que fallacia ſi fit ꝯtra fideȝ ⁊ bonos mores
neceſſarios ad ſalutē vel in nocumētū ꝓximi no-
tabile. mortale ē ſc̄m Tho. ſe. ſe. ⁊ hoc intelligit̄ per
illud Sap. i. Os qd̄ mentit̄ occidit aīam. Sȝ ⁊
mendacium iocoſum vel etiā ad vtilitatē alioruȝ
dictū ſp̄ūale vel tp̄ale. nunq̄ȝ eſt ſine pctō veniali
ſaltē. Gloriatio ſiue p̄ iactantiā ſiue vanā glo-
riā. Sȝ dicit dn̄s Nō glorietur ſapiēs in ſapiā ſua.
nec potens in potētia ſua. nec diues ī diuitijs ſu-
is Hiere. ix. Et rō eſt. q2 glā eiꝰ q̄ſi ſtercus vt dici-
tur. i. Mach. ij. Et cū quis iactat ſe vel laudat de
aliquo crimīali vtriq̄ȝ mortale eſt ſc̄m Tho. ſe. ſe.
Addit aūt iactantia ſupra glorificatiōem vt plu-
rimū falſitatē dicendo plus q̄ȝ ſit. Sȝ dicūt dā-
nati in inferno quidā. Quid nobis ꝓfuit ſuper-
bia nr̄a ⁊ iactātia diuitiaꝝ: Ecce oīa tranſierunt
ſicut vmbra. Sap. v. homicidij perpetratio. ſ. pre-
cepto vl' ꝯſilio ⁊ hꝰ. ps. Lingua eoꝝ gladius acutꝰ
ſcȝ ad occidendū. Et ſic turbe iudeoꝝ occiderunt
xp̄m hora tertia crucifixū. ſ. linguis iudeoꝝ. Sed
vt dicit Aug. Cū fratri tuo male ꝑſuades occidiſ-
ti. de pe. di. i. noli. Irriſio cū. ſ. aliquis derider ali-
um ad iniuriā. ꝓpter qd̄ agit ꝯtra honorē ipiꝰ. Et
talis irriſio graue peccatū eſt circa deū. ⁊ diuīa ac
etiā cū fit erga pn̄tes ⁊ ſilr ꝯtra ſuos dei. vn̄ dicit̄
puer. iij. Abomīabilis eſt deo oīs illuſor. Et ex pu-
eris qui deridebāt heliſeū vocātes caluū. xlij. oc-
ciſi ſūt ab vrſis. iiij. Reg. ij. Cantio. i. cantare va-
na ⁊ amatoria ꝓuocantia ad laſciuiā. qd̄ vtriq̄ȝ n̄
eſt abſq̄ȝ graui peccato. Vn̄ ⁊ Salomō inter cete-
ra delectabilia curie ſue dicit ſe habuiſſe cantores
⁊ cantatrices. Et poſtea ꝯcludit q̄ in his oīb; re-
perit vanitatē ⁊ afflictiōem ſp̄ūs. ſ. p̄ cōtritioneȝ
ſed dȝ remiſſio huius peccati hr̄i. Vn̄ ⁊ in vitaſfra-
trum legit̄ de quodā q̄ ꝓpter cōplacentiā multā
in hm̄ōi torquebat̄ acriter in alia vita futura.
Laſciua pronūciatio. ſ. p̄ lenociniū vel ſcurrilita-
tem que eſt de verbis turpib;. Et hec ſunt grauia
peccata. nō ſolū cū dicunt̄ intentiōe inducēdi ali-
um ad turpia. Sicut dicit Salomon de muliere
mala puer. vij. Irretiuit eū multis ſmonib; ſed
etiā cū ex hm̄ōi ſequit̄ ruina audientiū. vn̄ ap̄ls
dicit. Scurrilitas que ad rē non ꝑtinet nō noīet̄
in vobis. Maledictio hic importat imprecati-
onē mali erga aliquā creaturā. vt cū dr̄. Veniat
tibi tale malū vel tale. Et cū deliberato aīo illud
optat̄ in malū eius mortale eſt. Et ſic intelligit̄ il-
lud i. ad Corin. vi. Nec maledici regnū dei poſ-
ſidebūt. Sȝ ⁊ maledicere familiam vel ſubditos
cā correctiōis nō eſt abſq̄ȝ peccato. q2 nō debitus
modus eſt iſte corrigēdi. Nugatio incantatio-
nis q̄ vtriq̄ȝ verbis fiūt nugatorijs ⁊ vanis ⁊ ſem-
per peccatū eſt. aliq̄n etiaȝ mortale. Et de hac ps.
Odiſti obſeruātes vanitates ſupuacue. Ad qd̄
etiā facit qd̄ dicit aug. xxvi. q. iij. igit̄. Oēs hmōi
artes nugatorie ⁊ noxie ſupſtitiōis fugiēde ſunt
a xp̄iano. Oratio indebita viȝ ſine attentione
interruptiōe ⁊ nimia acceleratione. Oratio eniȝ
cōis vt horaꝝ canonicaꝝ vel in pn̄ia iniūcta opor-
tet q̄ ſit vocalis. ⁊ etiā alia quecūq̄ȝ pōt eſſe voca-
lis. Et cū petit̄ illicitū vt vindictā inimici vel poſ-
ſe aliquid mali facere. graue peccatū eſt. Iuxta il-
lud ps. Oratio eiꝰ fiat in peccatū. ⁊ illud Iaco.
petitis ⁊ nō accipitis ⁊c. Peieratio. i. iurare ſci-
enter falſuȝ vel quid illicitū ꝓmittēdo. vl' ſine ne-
ceſſitate. aut nō ſuare ꝓmiſſuȝ iuramēto firmatū
cū pōt fieri ⁊ dȝ qd̄ mortale eſt. q̄ntū ad primū et
vltimū caſuȝ. Vn̄ Eccle. xxiij. Iuratiōi nō aſſue-
ſcat os tuū. multi. n. caſus ī illa. Querulatio
i. murmuratio viȝ cōqueri verbis de aliq̄ cū im-
patientia ⁊ precipue de ſupioꝛib;. qd̄ q̄ȝ graue ſit
peccatū oñdit̄ in punitiōe eius. i. ad Corin. x. Ne-
q̄ q̄ȝ murmurauerit̄ ſicut quidā eoꝝ murmu-
rauerūt ⁊ ab exterminatore pierūt. Et multiplicit̄
alī punitī ſūt. vt pȝ in li. nūeri p̄ totū. Reue-
latio ſecretoꝝ vel ꝯfeſſiōis vel ſigilli ꝯfeſſiōis vel
alioꝝ in ſecreto cōmiſſoꝝ. qd̄ cū fit in primo ca-
ſu ſemp̄ eſt grauiſſimū peccatuȝ mortale in alijs
q2 ꝯtra ius naturale niſi fiat ad obuiandū ſcādal'
etiā mortale. puer. xi. Qui reuelat ſecreta perdet
fidem amici. Suſurratio q̄ in hoc ꝯſiſtit. ſ. po-
nere diſcordiā ⁊ maliuolentiā inter amicos p̄ ver-
ba dicēdo vni malū de altero qd̄ ex ſe eſt mortale.
ſc̄m Tho. ſe. ſe. faciendo hoc ad talē finem. Ad Ro-
ma. i. ſuſurrones deo odibiles ſunt. Temera-
ria affatio. i. dicere alicui contumeliam ⁊ obpro-
bria in iniuriam eius. Et hoc viciū ponit ap̄ls.
ad Ro. i. inter alia de quibus dixit. Qui talia a-
gunt digni ſunt morte. ſ. eterna. Verbū ocio-
ſum de quo chriſtus Math. xij. dicit. De oī ver-
bo ocioſo quod locuti fuerint homines rationeȝ
reddent in die iudicij. Et dicit̄ verbum ocioſum
ſc̄m Grego. in mora. qd̄ caret neceſſitate vel debi-
ta vtilitate. Cum igit̄ tot vicia oriant̄ ex lingua
orandus eſt deus vt dirigat eam cū ps. dicente.
Pone domine cuſtodiam ori meo ⁊c.

Capitulū quintū de ſenſibus interioribus

De ſenſibus interi-
oribus quos Auicēna in li. de aīa di-
cit eſſe quinq̄z. ſ. ſenſuz cōem. fantaſi-
am. imaginatiuā. extimatiuā ꝛ mēoratiuā. Sed
ſc. Tho. in. i. pte. q. lxxix. dicit eē quattuor tm̄. Nā
potentiā imaginariuā ꝛ fantaſiaz pro vna ponit.
Pro huius aūt declaratiōe dicit idē ꝙ cū natura
nō deficiat in neceſſarijs. opꝫ tot eſſe actiōes aīe
ſenſitiue ꝗt ſufficiant ad vitā pfecti aīalis. Et q̄-
cunq̄z haꝝ actionū nō pn̄t reduci ad vnū princi-
pium requirūt diuerſas potētias. cū potētia aīe
nihil aliud ſit ꝗꝫ proximū principiū opatōis aīe
Eſt aūt ꝯſiderandū ꝙ ad vitā pfecti aīalis requi
ritur ꝙ nō ſolū apprehendat rē apud p̄ntiaz ſenſi
bilem ſꝫ etiā apud eius abſentiā. Alioquin cū aīa
lis motus ꝛ actio ſequaṫ apprehenſionē nō moue
retur aīal ad querendū aliqđ abſens cuiꝰ ꝯtrari-
um apparet maxīe in aīalibꝫ pfectis q̄ mouentur
motu pceſſiuo. Mouenṫ. n. ad aliqđ abſens app̄
henſum. Oportet ḡ ꝙ aīal p aīam ſenſitiuā nō ſo
lū recipiat ſpēs ſenſibiliū. cū p̄ntialiter immutaṫ
ab eis. ſed etiā ꝙ eas retineat ꝛ ꝯſuet. Recipere
autē ꝛ retinere reducunṫ in corpalibꝫ ad diuerſa
principia. nā hūida bn̄ recipiūt ꝛ male retinent.
Ecōtrario aūt eſt de ſiccis. Vn̄ cū potentia ſenſiti
ua ſit actꝰ organi corpalis. oportet eē aliā potenti
am que recipiat ſpēs ſenſibiliū. aliā que ꝯſeruat.
Rurſus ꝯſiderandū eſt ꝙ ſi aīal moueret̄ ſolū p-
pter delectabile ꝛ ꝯtriſtabile ſm̄ ſenſuz nō eēt ne-
ceſſariū ponere in aīali. niſi apprehenſiōez formaꝝ
quas pcipit ſenſus in q̄bꝫ delectaṫ aut horret. ſed
neceſſariū eſt aīali. vt q̄rat aliq̄ vel fugiat. nō ſolū
q2 ſunt ꝯuenientia vel nō ꝯuenientia ad ſentien-
dū ſed etiā ꝑpter alias cōmoditates ꝛ vtilitates ſi
ue nocumēta. Sicut ouis videns lupū fugit. nō
ꝑpter indecentiā coloris aut figure ſꝫ q̄ſi inimicuz
nature. Silr̄ auis colligit paleā n̄ q2 delectet ſen-
ſum. ſꝫ q2 vtil' ad nidificandū. Neceſſarium eſt ḡ
aīali vt pcipiat hꝰ. intentiōis quas nō percipit
ſenſus exterior ꝛ hmōi pceptiōes opꝫ eſſe aliud
principiū. cū pceptio formaꝝ ſenſibil' ſit ex imu-
tatione ſenſibilis. nō aūt pceptio p̄dictaꝝ inten-
tionū. Sic ḡ ad receptionē formaꝝ ſenſibiliū or-
dinaṫ ſenſus ꝑprius ꝛ cōis. Qui in hoc differūt.
q2 ſenſus ꝑprius. ſ. viſus. auditꝰ ꝛ hmōi iudicant
de ſenſibili ꝑprio. diſcernēdo ipm̄ ab alijs que ca
dūt ſub eodē ſenſu. ſicut viſus diſcernit albuz a
nigro vel viridi. Sꝫ diſcernere albū a dulci ſeu
ſonitū ab odore nō pōt. nec viſus. nec guſtus nec
alius ſenſus exterior. q2 oꝫ qui inter aliq̄ diſcernit
ꝙ vtrūq̄z cognoſcat. Sꝫ ptinet hoc ad ſenſū cōez
que eſt alia potētia a p̄dictis. ad quē referūṫ ſicut
ad terminū cōem. oēs apprehenſiones ſenſuū a q̄
etiā pcipiunṫ intētiōes ſenſuuz. ſicut cū aliq̄s vi
det ſe videre. hoc. n. nō pōt fieri p ſenſuz ꝑpriū. q2
nō ꝯgnoſcit niſi formā ſenſibilē a qua imutaṫ. in
qua imutatōe pficiṫ viſio. Ad formaꝝ aūt ſen
ſibiliū q̄ apphendunṫ p ſenſus exteriores retenti
onē ſeu ꝯſuationē ordinaṫ fantaſia ſeu imagina
no q̄ idē ſunt. Eſt. n. fantaſia ſeu imaginatio q̄ſi
thezaurus quidā formaꝝ p ſenſuz acceptarū. Aui
cenna ponebat diuerſas potentias eſſe. appellans
fantaſiaz quādā potentiā q̄ cōponit ꝛ diuidit for-
mas imaginatas. vt cū ex forma imaginata mon-
tis ꝛ forma imaginata auri. cōponimꝰ vnā formā
quā nunq̄z vidimꝰ. ſ. montē aureum. Sꝫ ad hoc
opus ſufficit ꝟtus imaginatiua in hoīe. in alijs
aūt aīalibꝫ nō repiṫ hoc. Ad apprehendendū vero
intentiōes q̄ p ſenſuz nō accipiunṫ ordinaṫ exti-
matiua. Et ad ꝯſuandū eas vis mēoratiua que ē
theſaurus quidā hmōi intentionū. Cuiꝰ ſignuz
eſt ꝙ principiū memorādi in aīalibꝫ fit ex aliqua
hmōi intentiōe. puta ꝙ eſt nociuum vel ꝯueni-
ens. ꝛ ipa rō preteriti quā attēdit memoria inter
hmōi intentiōes cōputaṫ. Conſiderandū eſt aūt
ꝙ quātū ad formas ſenſibiles nō eſt dr̄a inter ho
minē ꝛ alia aīalia. ſilr̄. n. mutanṫ a ſenſibꝫ exterio-
bus. Sꝫ quātū ad iſtas intentiōes p̄dictas ē dr̄a.
Nā alia aīalia pcipiūt hmōi intētiones naturali
quodā inſtictu. hō aūt p quādā collationē. Et iō
que in alijs aīalibꝫ dr̄ extimatiua in hoīe dr̄ cogi-
tatiua. que p collationē quādā hmōi intentiōes
adinuenit. vnđ ꝛ dr̄ rō pticularis. cui medici aſſi
gnāt determinatum organū. ſ. mediā ptē capitis
Ex pte aūt mēorie nō ſolū hꝫ mēoriā hō ſicut ce-
tera aīalia in ſubita recordatiōe preteritoꝝ ſꝫ etiā
reminiſcentiā. quaſi ſilogiſtice inq̄rendo p̄teritoꝝ
memoriam ſm̄ indiuiduales intentiones.

De fantaſia Capitulum ſextum.

Sequitur de poten
tia apprehenſiua interiori q̄ dr̄ imagi
natiua ſeu fantaſtica qđ idem eſt. Et
fantaſia quidē nomē eſt grecū. ꝛ in latino interp̄
tatur apparitio. q2 in ipa potētia fiūt ꝛ reſuantur
apparitiōes ſeu imagines ſenſibiliū accepte a ſen
ſibus. Que apparitiōes dicunṫ imaginationes l'
fantaſmata ſeu idola. q2 repn̄tant res apprehen
ſas a ſenſibꝫ. Et de hac pōt intelligi illud ps. In
imagine ptranſit hō ſed ꝛ fruſtra ꝯturbaṫ. Nō ſo
lum. n. intelligiṫ de imagine dei. ſ. creatoris que ē
in hoīe. in qua exiſtens. i. eā hn̄s pertranſit. i. cito
tranſit de tāta nobilitate ad miſeriā pccī a qua
vix recedit. Nā ꝛ ſi ꝯturbeṫ varijs flagellis vt cō
uertaṫ. fruſtra videṫ eſſe. q2 nec p illa nouit reuer
ti ad deū. Vn̄ dicit ꝓpheta. Fruſtra inſufflauit cō
flator malicie non ſunt ꝯſumpte. Sed etiaz pōt
intelligi de imagine fantaſie. Ex qua autoritate
tria pn̄t elici. Et primū eſt ꝙ hō eſt diſcurrens p
rōem ibi. pertrāſit homo. Scđm eſt ꝙ eſt intelli-
gens p imaginatōez ibi. i imagīe. Tertiū ꝙ ē ira

ſcēs.ſ; nō ad fructificatōez ibi.ſ; ꝛ fruſtra ꝯturbaꝛ

Quātū ad primuz .§. I.

eſt ſciendū ꝙ iſta eſt dr̄a inter hoīem ꝛ angelū in
cognoſcēdo.qꝛ angel' intelligit ſubito abſq; diſ/
curſu intellectꝰ.ſ; hō mortalis intelligere nō pōt
niſi ꝑ diſcurſuz rōis tranſeūdo ſeu ꝓcedendo ꝑ
plura media devno in aliud.ꝛ de noto ad ignotū
ꝛ ſic ꝑtrāſit hō in reꝝ cognitiōe. Un̄ ꝛ diffinitur
ꝙ eſt aīal rōnale. Angelus aūt dr̄ intelligētia ſeu
ſubſtātia intellectual'. Ergō Gre. dicit in omel'.
ꝙ iudeis.ſ.paſtoribꝫ tanq; rōe vtentibus debuit
apparere rōnale aīal.i.angelus ad manifeſtandā
xp̄i natiuitatē.ſumiꝛ ibi improprie rōnale pro in
tellectuali creatura.ſic igitur pertranſit homo

Quātū ad ſecun .§. II.

dū ſciendū eſt ꝙ in tali tranſitu ſiue diſcurſu nō
pōt homo intelligere niſi in imagine.i.in fantaſ/
mate repꝛſentato intellectu. Un̄ ꝛ phs dicit ꝙ ne
ceſſe eſt quēcūq; intelligentē fantaſmata ſpecula
ri. Sicut.n.res ſenſibil' cū videꝛ multiplicat ſpe
ciem ſuā.i.ſil'itudinē vſq; ad potentiā viſiuā.me
diante q̄ ſil'itudine oculꝰ videt.ꝛ ſil'itudo illa ex/
inde deferꝛ potentie ſenſus cōis.vbi diſcernitur
vnū ſenſibile ab altero.ꝛ exinde defertur potētie
imaginatiue ſeu fantaſtice talis ſil'itudo magis
aſſubtiliata.ꝛ ibi reſuaꝛ. Sic ip̄a potētia fantaſti
ca repn̄tat tales ſil'itudies q̄ dicūꝛ fātaſmata ſeu
imaginatiōes intellectui ꝛ ī illis ītelligit. Et hīc
eſt ꝙ deꝰ a mortalibꝫ videri ñ pōt ſeu intelligi cla
re ꝑ eſſentiā ſuā.qꝛ cū nō poſſit intellectꝰ intelli/
gere abſq; fantaſmate.ꝛ fantaſma ſit repn̄tatiua
rei corꝑalis.nō pōt aliqō fantaſma deū in ſua eſ/
ſentia repn̄tare. Nā vt dr̄ Jo.iiij. Spūs eſt deꝰ.
nō corpus.ꝛ iō intelligi clare ñ pōt niſi qs ſit alie
natus a ſenſibꝫ.vt paulus in raptu ſuo. Sic g̃ ꝑ
tranſit homo in imagine.ſ.ad intelligendū.

Quātū ad ter .§. III.

tiū ꝯturbaꝛ hō freq̄uēter ex eo ꝙ ea q̄ imagiatur.ſ.
in implendo deſideria ſua q̄rendo diuitias ꝛ hꝰ.
nō habuerūt effectū.ſ; fruſtra ꝯturbaꝛ.qꝛ inutili
ter ꝛ ſine rōe cū h̄ ñ expediāt ſaluti ſue. Cōturbaꝛ
ꝛ aliq̄ñ tribulatiōibꝫ ꝛ aduerſitatibꝫ.ſ; fruſtra.qꝛ
nō pōt ea vitare deo ſic diſponēte. Conturbaꝛ ꝛ ſe
pe ſuis ſollicitudinibꝫ in multiplicādo tp̄alia ſ;
ꝛ fruſtra.qꝛ demū oīa in morte dimittit. Ad qō fa
cit ꝙ dicit idem p̄s. alibi viz. Sicut ſomnuz ſur
gentium dn̄e imagines ip̄oruz.i.imaginationes
mundanorum ad nihilum rediges.

Nota quod cir .§. IIII

ca potentiā fantaſticā ſiue imagiatiuā opari pōt
poſt deū q̄ eſt p̄ria cā oīs motiōis.angelus bonuſ
ꝛ angl's malus.ꝛ homo ip̄e ꝑ ꝓprios actꝰ.ꝛ ange
l' hōꝝ opaꝛ.ſ.ea ad iſtruendū.qō pbaꝛ rōe.autori
tate ꝛ exēplo. Ratiōnē aſſignat.b. Tho.i.pte.q.c/
xi.q̄ talis eſt. Diuīa ſapīa vt dicit Dyoni. de di
ui.no.ꝯiūgit fines p̄iorꝫ pricipijs ſcdoꝝ. Ex quo
ptꝫ ꝙ natura inferioꝛ in ſui ſupmo attingiꝛ a na
tura ſupiori. Natura aūt corꝑal' eſt infra naturā
ſpūalē. Inter oēs aūt motꝰ corporeos pfectioꝛ eſt
motus local'.vt ꝓbat phs.viij.phicoꝝ. Et iō na/
tura corꝑalis nata ē ꝛ apta moueri a natura ſpū
ali ſm motū localē. Imagiatiua igiꝛ potētia ſiue
fantaſtica cū ſit ſenſitiua ꝛ affixa organo corꝑali
pōt īmutari ꝑ angelū bonū.ꝛ hoc magis ꝑticula/
riter declarat idē.b. Tho.in q.cxi.arti.iij.vbi dicit
ꝙ apparitiōes imagiarie q̄ fiūt in fantaſia cauſan
tur interdū in nobis ex locali mutatiōe corꝑaliū
ſpūum ꝛ humoꝝ. Un̄ Ariſt.in li.de ſom.ꝛ vigi.
aſſignans cām apparitiōis ſomnioꝝ dicit ꝙ cuz
aīal dormit deſcēdente pluris ſanguine ad princi
pium ſenſitiuū.ſ.a capite vel corꝑ ſil' deſcēdūt mo
tus.i.impſſiones relicte ex ſenſibiliū motionibꝫ.
q̄ in ſpiritibꝫ ſenſualibꝫ ꝯſuātur ꝛ mouēt princi/
piū ſenſitiuū.ita ꝙ fit quedā apparitio.ac ſi tunc
principiū ſenſitiuū a rebꝫ ip̄is exterioribꝫ īmu/
tareꝛ. Et tāta pōt eē cōmotio' ſpūuz ꝛ hūoruz.ꝙ
hꝰ.apparitiōes etiā vigilātibus fiūt. ſicut ptꝫ in
freneticis ꝛ in alijs hꝰ. Sicut g̃ h̄ fit ꝑ naturalē
cōmotionē hūoꝝ.ita pt fieri ꝑ opatōez angeloꝝ
ex q̄ vt dictū eſt materia corꝑalis naturaliter ſub/
eſt angl'is q̄ ad motū localē. Probaꝛ hoc etiaz au
toritate.dr̄.n.eccle.i. Luſtrās vniuerſa in circūitu
pergit ſpūs ꝛ in circulos ſuos reuertiꝛ. Qō expo
nitur a q̄buſdā de ſole.q̄ idcirco dr̄ ſpūs.nō ꝙ cor
pora celeſtia ſint aīata.ſ; qꝛ vniꝛ eis angl's ſic mo
toꝛ mobili ad mouendū ip̄m corpꝰ ſolare virtute
ſua. Diciꝛ aūt reuerti in circulos ſuos.qꝛ ꝑ eoſdē
gradus ꝑ q̄s aſcēdit ꝑ zodiacū.ꝑ eoſdē reuertitur
ſeu retrocedit. Aug. et in li. de trini. dicit ꝙ angeli
adhibent ſe iā corꝑalia ad aliq̄s effectꝰ ꝓducēdos
ſicut factū fuit ꝑ angelos malos de ſerpentibꝫ de
nouo formatis corā pharaone in cantatiōibꝫ ma
goꝝ.ſm expoſitionē aliq̄ꝝ.h̄ aūt fieri nō pꝫ niſi
localiter mouēdo. Ubi etiā poſuerūt ſupma cor/
pora moueri localiter a ſpūalibus ſubſtātijs.i.an
gelis. Oſtendiꝛ idē ꝑ exemplū.viz ex viſionibuſ
imagiarijs ꝓphetaꝝ eis factis in ſomno vl' vigilia
miſterio hōꝝ angl'oꝝ. Et ī huiōi opatiōe ſeu trāſ
mutatione imagiatiōis ſm.b. Tho.nō imprimit
angelus aliquā formā imagiariā.q̄ nullo mō pri
us ſit ꝑ ſenſuz accepta.nō.n.poſſet facere ꝙ cecus
imaginareꝛ colores.ſ; hoc facit cauſando motū lo
calem ſpūuz ꝛ hūoꝝ vt dictū eſt.ex q̄ motu imagi
natio informaꝛ.vt actꝰ fantaſticus motꝰ ꝯſurgat
ab impreſſionibus interius ꝯſeruatis ꝛ prius ac
ceptis a ſenſibus. Et cū angelus bonus cauſat a/
liquā imaginariā viſionē.ſiue in hoīe vigilāte ſi/
ue dormiēte.q̄nq; ſil' illumiat intellectū vt cogno

ſcat talis.qḋ p hꝰ.ſilitudinez ſignificet. Sicut in Io. euãgeliſta de viſionibus imagiarijs vt hẽtur in Apoc. de li. clauſo ſeptẽ ſigillis ⁊ apertiõe eoꝝ ⁊ de ſeptẽ angel' tuba canẽtib; q̃s habuit ⁊ intellexit miſterio angeloꝝ vigilans. vñ dicit ipe in. i ca. Significauit deꝰ que oz fieri cito loquens per angelũ ſuũ ſuo ſuo ioanni. Et ioſeph dormienti apparuit angl's ⁊ illũiauit eũ. monẽdo de tranſlatione pueri ieſu in egiptũ Mat. ij. Aliq̃ vero p opationẽ angeli boni ſolũmodo ſilitudines rerũ apparent in imagiatiõe. abſq; alia illũiatiõe intellectus ad intelligendũ qḋ ſignificet. nec tñ fit deceptio p eos. ſ3 hoc ↄtingit ex defectu intellectꝰ eiꝰ cui apparẽt. Sicut accidit ĩ ſõnio pharaõ de ſeptẽ ſpicis ⁊ ſeptẽ vaccis varijs ſignificãtibus ſeptez annos fertilitatis ⁊ alios ſeptẽ ſterilitatis. qḋ tñ ipe nõ intellexit. ſed ioſeph interp̃tatus eſt.

Operatur ẽt ange . §. V

lus malus. i. diabolus circa fantaſiaʒ hoĩs ſed ad decipiendũ. Qḋ declarat̃ naturali rõe. canõis auctoritate ⁊ experimẽtoꝝ multiplicatiõe. Primuz ſic declarat̃. corpa naturaliter ſubdunt̃ ⁊ obediũt nature angelice q̃ntũ ad motũ localẽ. Angeli aũt mali ẽt ſi amiſerint grãz nõ tñ ↄtutẽ naſalẽ. Cuz aũt potẽtia fantaſtica ſiue imagiatiua ſit corpal' i. affixa organo corporeo. naturaliter ẽt ſubdit̃ ãgelis malis vt poſſint ea trãſmutare. cauſando varias fantaſias ex deſcẽſione hũoꝝ ⁊ ſpũuz ad principiũ ſenſitiuũ. pcurata ab eis. Patet ⁊ hoc ex canone. Dicit̃. n. xxvi. q. v. c. epi. Illud nõ eſt omittendũ ꝙ quedã ſcelerate mlieres poſt ſathã retro ↄuerſe. demonũ illuſionib; ⁊ fantaſmatib; ſeducte credũt ſe ⁊ ꝓfitent̃ cũ Diana nocturnis horis dea paganorũ. vel cũ Herodiade. vel cũ innumera multitudĩe mulieꝝ eq̃tare ſup q̃dã beſtias. et multa terrarũ ſpacia intẽpeſte noctis ſilẽtio ptrãſire. ⁊ infra. Quapꝓpter ſacerdotes oĩ inſtãtia p̃dicare debent pplo dei. vt nouerĩt oĩs hec falſa eſſe. ⁊ nõ a diuĩo ſed maligno ſpũ talia fantaſmata mẽtib; fideliũ irrogari. Siquidẽ ipe ſathanas trãſformat ſe in diuerſarũ pſonaꝝ ſpẽs atq; ſilitudĩes ⁊ mentẽ quã captiuã tenet in ſomnijs deludens p deuia queq; deducit. hec ibi. ⁊ in. c. nec mirũ. e. q. Aug. narrat ꝙ in libris gentiliũ legit̃ de quadaz maga dicta Circe ꝙ ſocios vlixis mutauit ĩ beſtias ꝙ magicis preſtigijs potiꝰ fingebat̃ q̃ in rerũ veritate cõpleret̃ alterãdo fantaſias hoĩm. Patet hoc etiã p plura exẽpla. Legit̃. n. in vitaſpatruz ꝙ quedã iuuẽcula q2 aſſentire noluit cuidã iuueni de turpitudine eã ſollicitãti. ipe iuuenis turbatꝰ ex hoc a quodã iudeo pcurauit maleficiũ fieri cõtra illã. q̃ pacto mulier ↄuerſa eſt in equã. que cõuerſio nõ fuit ſm rei veritatẽ ſed ſm ludificatõez demõis immutãtis fantaſiã ⁊ ſenſuz ipiꝰ mulieris ⁊ aſpicientiũ eam vt videret̃ equa q̃ erat. vere mulier. Vñ ducta ad be. Machariũ nõ potuit diabolus ita opari ꝙ illuderet ſenſus eius ſicut aliorũ ꝓpter ſuã ſanctitatẽ. Nã ſibi videbat̃ mulier vera nõ equa. cuiꝰ tandẽ orõe liberata eſt ab illa illuſione dicẽs hoc ſibi accidiſſe. q2 nõ vacabat diuinis. nec frequẽtabat ſacra vt decebat. iõ diabolus ptãtez habuerat ſup eã. ⁊ ſi al's eſſet honeſta. Poteſt igit̃ diabolus p cõmotionẽ inferioꝝ ſpũum ⁊ hũoꝝ opari ad immutandũ actũ ⁊ potẽtiã nutritiue ⁊ ſenſitiue ⁊ appetitiue. ⁊ cuiuſcũq; potentie corpalis organo vtentis ſm. b. Tho. i. pte q. cxi. Sicut credi põt fuiſſe geſtũ p ſymonẽ magũ incãtationibus ſuis q̃ de eo narrant̃. Sed nil horũ põt diabolus facere niſi deo pmittẽte. q̃ cum angelis ſuis bonis frequẽter reprimit maliciã eiꝰ decipere nos ⁊ nocere q̃rentis. Vñ dicit Aug. loquens de maleficis. Hi ſũt qui permiſſu dei elementa ↄcutiunt hoĩm mẽtes pturbant minꝰ confidentiũ in deo. xxvi. q. v. nec mirũ. Hoꝝ ẽt opatione p maleficã artẽ fit q̃ñq; vt vir nõ poſſit videre vxorẽ ⁊ ecõuerſo. ⁊ hoc p immutationẽ fantaſie repñtando ei talẽ vt rẽ odibilẽ ⁊ horribilẽ. Ipe etiã diabolus vigilãtib; ⁊ dormiẽtibus ſuggerit repñtatiões turpiũ fantaſie ad decipiendũ ⁊ inducendũ ad malũ. Verũ q2 peccatũ nõ ↄſiſtit ĩ imaginatione. ſ3 in volũtate. iõ ex hmõi fantaſijs p diabolũ ſuggeſtis ⁊ alterationib; varijs hõ nõ peccat niſi volũtate ꝓpria alicui malo aſſentiat.

Homo etiã per ſe . §. VI

metipm cauſat mutationẽ fantaſie. formãdo fantaſmata p imaginationes ex acceptis a ſenſibus ⁊ q̃ñq; quidẽ per voluntatẽ ſuã volũtarie. ſ. imaginando q̃ prius ſenſerat. ⁊ hoc ſiue de boĩs ſiue de malis. Aliq̃ fiũt ⁊ cauſant̃ imaginatiões per cõmotionẽ humorũ pcedentẽ ex infirmitate manica vel melancolica. Et ſm Auicen. ⁊ Alber. manica paſſio ledit organũ fantaſie. vnde diminuit imaginationem. Melancolica vero paſſio diminuit iudicium rõis. Vñ refert ipe de quodã manico ꝙ cũ fugeret prẽm. ⁊ pr̃ eum ſecutus fuiſſet ↄuerſus ad prẽm pcuſſit eũ. Cui pr̃ cũ diceret. fili quare verberas prẽz. ſubito ille plorãs cecidit ad pedes pris ⁊ veniam petijt. Et ſic in ipo fuit leſa imaginatio. q2 non ↄgnouit prẽm ſuũ. Rõ vero nõ fuit leſa. q2 ſciuit ꝙ nõ debuit verberare patrez. Et q2 in manicis et melancolicis fit ĩmutatio ſenſus. Ideo manicoꝝ quidã plangũt. alij ſaltant. alij ſtultiſſima quaſi veriſſima opinant̃. vñ timẽt ſe tangi ne rumpant̃. credũt ſe non hr̃e caput. ranas ĩ ventre portare. demões videre aut hr̃e. Melancolicorũ aũt quidã pigriciã hñtes ⁊ grauedinem amant. ſolitudinẽ ⁊ obſcuritatez ⁊ ab hoĩb; remotionẽ. Imo oĩbus melancolicis quedaz ſũt vniuerſalia ⁊ ſempiterna. ſicut triſticia timor de re non hñda certificatio terribilis rei ⁊ timoroſe

ſenſus rei que nō eſt. Jtē melancolici triſtant̄. ti
ment. anguſtiant̄. ſuſpitioſi ſunt. multū dormi/
unt. iacent in monumētis. quidam multū come
dunt. ⁊ ſi ſemel retrahant̄ oībus dieb͛ deſperant
Et iſtis oībus ꝓpriū eſt ꝙ ſunt medicine deſide/
ratiſſimi. ⁊ hec oīa ꝓcedūt ꝑ immutatōē fantaſie
organo leſo ꝓpter dictas īfirmitates. Cauſantur
aūt tā mania ꝙ̄ melancolica. ex melācolicis cibiſ
ex triſticia ⁊ timore. aut retentiōe ſanguinis flue
re ꝯſueti. aut ex nimia cerebri infrigidatiōe ⁊ de/
ſiccatione. aut ex corrupto ſemīe in viris. aut mē/
ſtruo ſanguine in feminis. Cauſat̄ etiā ex inordi
tis vigilijs. ieiunio. ſtudio. ſollicitudīe ac cogita/
tione ꝓfunda. Et quidā in p̄fatis infirmitatib͛
in defectu lune plus laborāt. Jn ſomno etiā fan/
taſia m̄ltipliciter immutat̄ ꝑ varias apparitioneſ
ꝯtingētes dormiētibus. in quib͛ tñ de bonis vel
de malis exītibus hō nō peccat. q̄ꝛ viꝫ vſus liberi
arbitrij ſm̄. b. Tho. in. iiij. ſopitus eſt et ligat᷒ in
quo conſiſtit meritum vel demeritum.

Capitulum ſeptimum de ſomnijs quo ad va/
rias cauſas ⁊ modos eorum.

EEt quia in potētia
fantaſie ſunt ſomnia dormientibus
Jdcirco de ſomnijs aliqua ſūt viden
da. Et primo ci᷒ diffinitionē. Phs aūt. ij. li. de
ſom. ⁊ vigil̄. ſic diffinit. Somnium eſt fantaſma
factū a motu ſimulacroꝝ. i. ſīlitudinū ſenſibiliuꝫ
in dormiente ſm̄ ꝙ dormit Et circa hoc poſſum᷒
ꝯſiderare tria. viꝫ eoꝝ ortū. effectū ⁊ peccatū.

Quātū ad primū §. I.

Somnia vñ oriant̄. ⁊ q̄ ſit cā ſomnioꝝ. Et ꝙ̄uis
Gre. in li. moral̄. ac etiā dialogoꝝ aſſignet ſex cās
viꝫ ex nimia vētris repletiōe. ex multa capitis ex
inanitione. ex demonis illuſiōe. ex dei reuelatiōe.
ex hōis multa occupatiōe circa aliq̄d ⁊ p̄ cogita/
tione. ⁊ ex hōis cogitatiōe ſil̄ ⁊ reuelatiōe. de q̄ vl/
timo ponit exemplū de ſomno Nabuchodonoſor
habito de ſtatua cōpoſita ex q̄ttuor generibus me
talloꝝ deſignātes quattuor ſucceſſiuas monar/
chias mūdi. vt hētur Dan. ij. Cepit n. cogitare
de ſucceſſore in regno anteq̄ȝ ſomnium illud hēet
q̄d fuit ex diuina reuelatiōe ꝓut ipſe daniel expo/
ſuit. Sꝫ dñs Jo. dñici cardinal̄ in fine li. ſui quē
appellauit luculā noctis extendens materiā. decē
⁊ nouē cās aſſignat Et primo ꝯceptui aūt natiui
tati predñans ſignū caleſte. nō infimā cāꝫ ſomni
orū ponit. ⁊ ita nat᷒ ſub mercurio in geminis ex/
iſtente ſomnia futuroꝝ p̄ſcia ñ ignorat. Scdo ce/
lorū influxus in ſenſus interiores rōi ſomnio ſo/
pite corporeos agens. q̄ ꝑducitur᷒ eſt frequēter de
monſtrat. hic pharao cū vaccis ſuis pro exēplo po
natur Geñ. xl. Tertio cōplexionū varietas diſtin
cta viſa ꝑducit. ſanguis. ſ. circa ignē colera volat᷒
ꝑ aerem dicis melancolia regnā tenēda ſ flegma
circa terreſtria verſat̄. Quarto pugnāt mixti mu
tuo in mēorie arca fuati ꝯcept᷒. ⁊ quia fantaſma
hūc ab illo diſcernere nequit. retrū deſinit ī piſcē
mulier formoſa ſupne. Quinto tꝑis qualitates
cerebrū imitatū illo euaneſcēte euaneſcit inuiſa.
ſic apud Virgiliū folijs arboꝝ autūno labentib͛
fit ad infernū ſomni ꝑentē aīarū ꝯcurſus in eo li
bro vbi toti᷒ p̄hīe rimant̄ arcana. Sexto locoruꝫ
diuerſitas ſuis vaporib͛ corꝑe nudis cellulas ca
pitis ambit. ſuas ibi ꝓprietates reliquit q̄s ñ ſen/
tit vigil maiorib͛ occupat᷒. Septīo q̄dā reliquie
velut exuuie ex exercitijs in vigilijs potētijs vita
libus adherent impreſſe. q̄ corꝑe a labore ceſſante
laborare nō ceſſāt. Octauo plerūq̄ȝ fantaſia a ce/
teris curis ſoluta cudit caſu ventura. ſicut Pla/
toni cogitāti de ſorte. ſortes occurrit. Nono pſo/
narū reuerētia apud nōnullos meret̄ ſcōis cāis
limpidius viſitari. cui mēbro reddūtur cign᷒ ſo
crati loco platonis oblat᷒ captiuitas ⁊ mortis po
tio platoni mōſtrata octauiano auguſto pñia im
pugna futura caſus hoſtis ſcipiōi pene militi re/
uelata enee italicas edes ⁊ anibali a ioue direct᷒
iuuenis ſcōs oñſa. Decimo ſenſus cupido addit
ad ideꝫ. Nā mens hūana q̄d optat dū vigilat ſpe
rat ꝑ ſomnū cernit idipſm. Vndecimo neceſſitas
cogit vires q̄ impando vitales exequi ſui corpis
curas q̄s illud nequit exercere ſopitū ita famelic᷒
vacuo ſtomacho mandit. Duodecīo aīa ſuis di/
ſcipulis ſopiat̄ ſpeculās ſibi ſoli rimat̄ arcana
q̄bus maiori deſiderio fragrat diſcitq̄ȝ ſomno pri
us ſepe negata. Jn his ſcolis nocturnis vt memi
nit Aug. quidā cupitā q̄ſtionē fuit edoctus. puto
ibi doctoꝝ ſtatuiſſe iā nō vltra negare q̄ perierat
ſepe diſcipulus importūe. Tertiodecīo ſic. diſpoſi
tio dormiētis mēbroꝝ aut accidētia ambiētia illa
varias ſ corrñdentes imagīes format. ſic Ephila
tes putat ſe premi pondere ſtigis. ⁊ pes nudus ⁊
algens niues calcat vl̄ limphas. Decīoq̄rto eſt ſi
bi ꝙ̄plures ſuis vaporib͛ ſupiora ꝯtendūt vana
ind̄ formātes vt porti cū m̄ltis. Quītodecio mor
bi p̄dñantes in corꝑe egro dū ſilia gliſcūt ꝑ ſom
nia. ſeſe perito medico pandūt. Sextodecīo ſi te li
nies vpupe ſanguīe demōes in ſomnijs tibi inſe
ſtos videbis. Decīoſeptīo fāiliares ſpūs ꝯciliati
ui moral̄ amoris. amico ꝑdūt apud Valeriū in/
felices caſus amati. cui᷒ gener̄ viſiōes ñ paucas
poſſem vere notare dieb͛ nr̄is oñſas. Decīoocta/
uo ꝑ demonū artes ꝑl̄ime ludificatiōes fiunt in
ſomnis. licꝫ Apulegi᷒ his oīa ſomīa reddat. De
cimonono repletio vētris nimia ex ciboꝝ fumoſita
tibus ad cerebrū aſcēdentib͛ vl̄ etiā exinauitio ca
pitis ex nimia abſtinētia m̄ltos ſomniare facit ſꝫ
Gre. vt dictū ē ſupra. Tandē ex diuīa reuelatiōe
in ſomnis facta m̄lta futura maīfeſtata ſūt bōis
⁊ malis. vt pꝫ in Jacob. cū vidit ſcalā in ſomnis

⁊ Ioſeph cũ dixit frĩbꝫ ſuis audite ſomniũ qđ vi
di de maipul' ⁊ ſtell'. ſcio hoīe; nōdũ defunctũ i ſō
nis vidiſſe notoꝝ aīas purgatoꝝ̃ pnīs deterās. q̃ꝝ
tormēta varia ⁊ horrēdas deſcribit. hec oīa ille.

Quātũ ad ſecũdũ . §. II

ſ. effectũ ſciendũ ꝙ ſomīa futuroꝝ euētuũ qñqꝫ
ſunt cā. qñqꝫ ſigna. qñqꝫ neqꝫ cā neqꝫ ſigna, ſed ꝑ
accidens caſuale. Et primo qđem ſunt ſomnia cā
futuroꝝ euētuũ. vt cũ mens alicuꝰ ex his q̄ vidit
in ſomnis inducit̃ ad aliq̄d faciendũ vel vitandũ
Tunc. n. tale ſomniũ eſt cā vl' occaſio faciendi vl'
vitandi aliq̄d. Nā cā eſt ad quā ſequit̃ effectus.
Sicut dicimꝰ ꝙ īterpoſitio tre inter nr̄m viſu; et
lunā eſt cā eclipſis lune. ⁊ interpoſitō lune īter vi
ſum nr̄m ⁊ ſolē eſt cā eclipſis ſolis. Et ſicut putre
factio hũoris eſt cā febris, ſic etiā q̄dā ſomnia ſũt
que cauſant ⁊ inducũt nos ad aliquē effectũ exe-
quendũ malũ vel bonũ. Sicut ſomniũ pharaōis
de vaccis ⁊ ſpicis interꝑtatũ a ioſeph fuit cā indu
ctiua ad ꝯgregandũ triticũ multũ ad ꝓuidendũ
future penurie. Et q2 ipe ſathanas trāſfigurat ſe
in angelũ lucis. iō cauendũ ne q̄s ſub ſpecie ⁊ cre
dulitate diuie, reuelatiōes ſibi facte ex demōis il-
luſione inducat̃ ad aliq̄d faciendu;. Sicut legit̃
in ſcđa collatiōe abbatis Moiſi. de q̄da; q̄ freq̄uē
ter illuſus a diabolo ſub ſpecie bonoꝝ angeloꝝ ſi
bi in ſomnĳs apparentiũ tande; ex eiꝰ mandato
ſeu exhortatiōe quē credidit xp̄m. ꝓiecit ſe ī puteũ
Et de alio q̄ ſili illuſiōe ſeipm̄ circũcidit. Et de q̄-
dam alio q̄ ꝓpriũ filiũ more abrae interficere vo-
luit. Scđo ſomnia qñqꝫ ſũt ſigna aliq̄rũ futu
roꝝ euētuũ. inq̄ntũ. ſ. reducunt̃ in aliquā cauſa;
cōem ſomnĳs ⁊ futuris euētibus. Et ſm̄ h' plu-
rime recognitiōes futuroꝝ ex ſomnĳs fiũt tan-
q̄ꝫ ex ſignis. Signũ aũt vocat̃ qđ deſignat aliq̄d
licet nō ſit cā ipiꝰ. vt ꝓbi grā. Aſperitas lingue
ſignũ eſt febris. Vel amaritudo lingue ⁊ ſomniũ
de guſtu fellis ſignũ eſt febris inſtātis. vñ quedā
ſomnia ſũt q̄ ſunt ſigna coꝝ q̄ accidũt circa corpꝰ
Qđ ꝓbat Galienꝰ ꝑ exēplũ tale. ſ. ꝙ quidā ſom-
niauit ſibi fundi in ventrē picē ardentē ⁊ eſtuari
in igne picis. eo ꝙ colerā aduſtā nigrā ⁊ incēſam
habuit, in vētre ⁊ hāc cũ ſurrexit a ſomno emiſit
⁊ plene liberatꝰ fuit. Ponit aliud exēplũ. ſ. ꝙ qui
dam dolens ſplenē ſepe ꝯtulit ⁊ ordiauit q̄d face
ret. vñ ſibi ꝯtra hmōi defectũ medicaret̃. Et ſom-
niauit ꝙ minueret ſe ſuꝑ manũ īter duos digi
tos. ſ. auricularē ⁊ anularē. Et cũ vigilaret ſic fe-
cit ⁊ ꝯualuit. et ſic ſomniũ fuit ſibi principiũ ope
ris qđ in vigilia ſequēti fecit. Vñ et medici dicũt
ꝙ oꝫ valde ſomnĳs attēdere ad cognoſcendũ cās
egritudinũ. Tertio dico ꝙ ſomīa qñqꝫ nec ſũt
ſigna neqꝫ cā futuroꝝ euētuũ. ſ; caſualia. Vñ hꝰ.
ſomnia ꝑ accidēs ſe hñt ad futuros euētus. Et ſi
qñqꝫ ſil' occurrāt erit ſomniũ caſuale. i. a caſu. ver
bi grā. Si aliq̄ ambulāte ꝯtigit caſu ⁊ fortuna e-
clipſare ſolē. ābulatio illiꝰ nec ſignũ nec cā ē eclip
ſatiōis. nec ecōuerſo defectꝰ ſol' eſt cā vl' ſignũ am
bulandi. ⁊ nil taliũ fit ſemꝑ vl' frequenter ſ; raro
valde et incerte. Sic a ſili ꝙ aliq̄s de aliq̄ bello fu
turo ſomniet et poſtea eueīet euētus illiꝰ belli hoc
erit a caſu ⁊ ꝑ accidēs. Et nō iō euenit ꝙ ſomniũ
cā vel ſignũ fuerit euētus belli. hec ph̄s de ſom. et
vigil. Et alb. in cōmēto ſuꝑ ipm̄ librũ. Sciendũ
etiā ꝙ q̄dā ſunt q̄bus nō accidit ſomniũ ī tota vi
ta ſua. Quidā vero ſũt q̄bus cũ dormiũt ſemꝑ ac-
cidit ſomniũ. Quidā vero q̄bus accidit ī ſenectu
te ⁊ nō accidit in iuuētute. Et rō primi eſt. q2 mlͣ-
ta euaporatio aſcēdens ad ſuꝑiorē locũ. q̄ iterũ la
ta deorſu; facit multũ motũ. et q̄buſcũqꝫ tale cōti
git nullũ apparet fantaſma. q2 magno motu delet̃
vt illi q̄ ꝓfundo ⁊ graui ſomno dormiũt oppreſſi
Qđ aũt aliq̄ alĳ multũ ſomniant ⁊ ꝯtinuo ſom-
nioꝝ ſuoꝝ patiunt̃ obliuionē. hꝰ rō eſt. q2 motꝰ
fortiores aliq̄ excludũt ꝑceptionē imaginu; appa
rentiũ in ſomnĳs. ⁊ iō, qui ꝯtinue poſt ſomniu;
fortiter mouent̃ corꝑe precipue ſi ſomniũ in fine
ſomni videāt, oīo ſomnioꝝ obliuiſcunt̃. Et no-
ta ꝙ ſilr̄itudies fantaſmatu; q̄ in ſomnio accidũt
ſunt ſil'es illis idolis vl' ſilitudinibꝫ q̄ ſunt in aq̄
In aq̄ aũt ſi multꝰ fiat motꝰ. tũc vel nulla figura
ibi apparet vl' apparet inordinate ⁊ diſtorte, vt pa
tet in eo q̄ reſpicit in aq̄ multũ mota, ſ; poſt cōmo
tionē cũ fuerit quietata. hꝰ figure clare reſpiciun
tur. Rō tertĳ eſt. ſ. ꝙ aliq̄ in ſenectute ſomniāt ſ;
in iuuētute, ꝓpter mutationē aliquā factam circa
etatem vel paſſionē. Ex eo enim ꝙ ſenes mutant̃
per calorem ⁊ humiditatem, nō eſt incōueniens
ſi mutetur accidens ſomnĳ eorum.

Quātũ ad tertiũ . §. III

principale ſciendũ ꝙ in ipis ſomnĳs ſiue appari
tiōibꝫ ſomnioꝝ ſiue de bōis ſiue de mal', nullũ ē
ibi pctm̄. cũ vſus rōis ſit ligatꝰ ꝑ ſomniũ nec etiā
meritũ. S; pōt ibi eē ſignũ ꝑcedētis meriti l' pec
cati. Nec obſtat ꝙ Salomō petens ſibi ſapia; da
ri in ſomnĳs meruit exauditōem. tale eñ meritũ
nō acq̄ſiuit in ſomnio illo ſ; ex ꝑcedenti in vigilia
deſiderio. cuiꝰ deſiderĳ ſignũ illud ſomnium fuit
iĳ. Re. iĳ. Et ad hoc facit qđ ait Aug. ſuꝑ Geñ.
de bonis ꝙ ꝓpter affectionē a ſe bonā. q̄dā eoꝝ cla
rent merita in ſomnĳs tanq̄ꝫ ſigna. Vñ ⁊ ps. Re
liquie cogitationũ diē feſtũ agent tibi. Dicũtur
aũt reliquie cogitationũ ille ſilitudines q̄ rema-
nent in fantaſia ex cogitatiōibꝫ habitis q̄ feſtum
agũt dño. dum vi; ſomniāt ꝟtuoſi lete ⁊ feſtiue
dño deſuire. Sil'r nō obſtat qđ dicit̃ in veteri le-
ge. ſ. ꝙ polluꝰ nocturno ſomnio ingredi nō vale-
bat teplũ vſqꝫ ad veſpam, ⁊ niſi priꝰ lotꝰ. Leui. xv
hoc. n. in figurā fuit nō ꝙ in tali immũdicia etiā
cũ turpi imaginatiōe peccatũ ſit, qđ ſignificat fm

Gre. ꝙ q̄ tēptatꝰ i immūdicia veris imaginibꝫ in
cogitatiōe inq̄naᷓ. ſ lauādus eſt prius aq̄ pniēcꝫ
ad templū. i. ecciam merito ꝛ gr̄a reuertaᷓ. et niſi
prius ignis tēptatōis receſſerit reū q̄i vſqꝫ ad ve/
ſperam qn̄ occūbit ſol. ꝛ pꝯn̄s deficit calor eiꝰ ſe
extra ecciam fore ꝯgnoſcat. vt dʒ di. vi. teſtamētū
Pōt tn̄ eē pctm̄ an̄ vl' poſtea circa materiā ſomnij
Antea q̄dē. puta ſi q̄s mltū mēte cogitat ꝛ mēteʒ
reuoluit ad aliqd̄ pctm̄ malū qd̄ optat. vt furtuʒ.
homicidiū. fornicationē. qd̄ poſtea dormiēs ſom/
niat perpetrare. In ſomnio q̄dē nō peccauit ſ an̄
in vigilia ex mala cogitatiōe. vn̄ Iſido. Non eſt
peccatū qn̄ nolētes imaginibꝫ nocturnis illudim̄
Sʒ tūc eſt pctm̄ ſi an̄q̄ʒ illudam̄ cogitatiōis affe/
ctibus ꝓuenimur di. vi. c. nō ē. Poſt ſomniū do
ꝛ vigilādo pōt pctm̄ ꝯtingere inq̄ntū. ſ. aliq̄s vo/
lūtarie delectareᷓ ſup̄ re male ſomniata. vl' inq̄n/
tū tp̄s amittereᷓ in recogitādo ſtudioſe q̄ ſomnia
uit. vl' ex eo ꝙ ſomnijs nimiā fidē p̄ſtat. Sʒ vt di
cit Gre. Cū mlte ꝛ varie ſint cāe ſomniorū vt ſu
pradictū ē. ꝛ difficile ſit cām ſomnij ꝯtingētis cer
te agnoſcere. niſi fuerit ex dei reuelatiōe. iō parū l'
nihil fidei dʒ ipis adhiberi firmiter. Nā p̄ hoc di
abolus mltipliciter decipit hoīes. vn̄ narrat gre.
li. moraᷓ. Nā cū cuidā aſſueto fidē ſomnijs ad/
hibere intimatū fuiſſet i ſomnis ex diaboli illuſi
one ꝙ multū adhuc deberet viuere expoſuit ſe to
tū auaricie p̄ phas l' nephas vt poſſit ſibi i longi/
quū ꝓuidere. ſ ſubita morte ꝓuentꝰ eſt. Et in vi
taſfratrū p̄dicatoꝝ narraᷓ ꝙ cū q̄dā ꝓpoſuiſſet re/
ligionē ingredi ꝛ de exitu timeret. ſomniauit ſe i
religionē ingreſſuʒ ꝛ exinde egreſſuʒ. qd̄ credens
ſic debere ſibi ꝯtingere ꝓpoſitū dimiſit religiōis.
Sʒ mgr̄o Iordane p̄dicante circa hmōi deceptio
nes ꝓpoſitū reſumpſit ꝛ religionē intrauit ac per
ſeuerauit. Vn̄ ad ip̄a ꝯtemnēda ſcriptura nos ā/
monet dicēs. Ubi mlta ſomnia ibi plurīe vanita/
tes Eccleſ. v. ꝛ alibi. Somnia extollūt impudē
tes. ſ. in ſup̄biā Eccle. xxxiiij. Et in eo. c. dʒ. Mul
tos errare fecerūt ſomnia falſuʒ. ſ. p̄ vero creden/
tes. Nō aūt falſitatis in ſomnijs ꝛ deceptiōis pro
uenit ex eo ꝙ forma ſenſu accepta accipitur vt res
ip̄a. Cauſa aūt hꝰ in cōi vna eſt viʒ. q2 aīa nō iu/
dicat ſm̄ eandē potentiā. id qd̄ eſt p̄cipale ſicut
res. ꝛ id qd̄ eſt ſecūdariū. ſ. id qd̄ fuerit fantaſma
Primū. n. ſ. res aīa iudicat rōe. ſcd̄m vero aīa iu/
dicat nō ſenſu ꝓprio. q2 circa propria ſenſibilia nū
q̄ʒ decipitᷓ. imo ſp̄ eſt verꝰ. eo ꝙ de proprio ſenſibi/
li ſp̄ iudicat ꝛ enunciat id qd̄ eſt. Sʒ ſenſu cōi vel
eſtimatiōe. imaginatiōe ſeu fantaſia. qd̄ ꝓbꝫ p̄ ta
le exemplū. Quia ſm̄ id q̄ fantaſmata fiunt. i. ſm̄
motū vl' iudiciū factū a ſenſu proprio. puta a ſen
ſu viſus ſol videᷓ eſſe monopedalis. i. vniꝰ pedis.
ꝛ hoc propter diſtantiā īter ſolē ꝛ oculū. Sʒ alia
p̄s aīe q̄ eſt in ſciētibꝫ. ſ. rō ꝯtradicit ad fantaſiaʒ
ꝛ dicit ſolē maiorē eē tota terra. De ſup̄ſtitiōe aūt
ſeu diuinatiōe p̄ ſomnia hēs in parte ſcd̄a. Et de
pollutione in ſomnijs habes in tertia parte.

Et q2 ſomnia. §. IIII.

ꝯtingunt in ſomno. aliqua breuiter de ſomno di
cenda. de quo p̄s. Dormierūt ſomnū ſuū ꝛ nihil
inuenerūt oēs vi. diui. in ma. ſuis. Et loquiᷓ de
pctōribus. quorū vitā ſomnio aſſimilat. q2 dum
bona p̄ntia tanq̄ʒ vera ꝛ p̄manentia diligūt et in
eis delectanᷓ. morteq̄ʒ q̄ʒcitius ſup̄uenit. talibꝫ ſe
vident priuari. ꝛ nil meriti in manibus ſuis. i. o/
peribus reperiūt. Et hoc ſiue ſint diuites in tem
poralibus. ſiue ſint viri diuitiaruʒ. i. pleni copijs
pctōrum. ſiue viri diuitiarū ſapientialiū. niſi cuʒ
eis ſit gratia xp̄i. Eſt autē triplex ſomnus ſeu
ſomnus ſignificat moraliter loquendo tria in ſa
cra ſcriptura. Primo pigritationē criminaleʒ
Scd̄o contemplationeʒ ſup̄nalem. Tertio
imaginationem mortalem. Et primuʒ docet
nos ap̄ls propulſare dicēs. Hora eſt iam nos de
ſomno ſurgere. ad Ro. xiij. Scd̄m docet xp̄s pro
curare dicens. Dormite iam ꝛ requieſcite Mat.
xxvi. Tertium docet ap̄ls tolerare dicens. Nolo
vos ignorare de dormientibus vt nō contriſtemi
ni ꝛc. i. ad Theſ. iiij. Quātū ad primū ſciendū
ſciendum ꝙ ſomnus ſignificat pigriciam et ne/
gligentiam propter ſimilitudinem cauſalitatis.
ꝛ ocioſitatis ꝛ vana imaginabilitatis. Cauſatur
etiam ſomnus ex humiditate capitis aſcendenti/
bus vaporibus a ſtomacho ad cerebrum. Vn̄ pu
eri ꝛ flegmatici. quia multum abundant in hu/
miditate multum dormiunt. Sic ſp̄ūaliter ex hu
miditate. i. affectu inordinato terrenorum cauſaᷓ
pigricia ꝛ negligentia que multum periculoſa ē
Proptereꝗuod parabolice dicitur Math. xiij. ꝙ
dum dormirent homines venit inimicus et ſup̄
ſeminauit zizania in medio tritici ſeminati.
Cum enim dormiunt pigricia ꝛ negligentia ſiue
prelati erga ſubditos. ſiue ſubditi erga ſeip̄os. ſu
perſeminat diabolus ſuperueniens zizania ſcan/
dalorum. errorum ꝛ viciorum in eccleſia vel ī cor
dibus fidelium vbi prius erat ſatum a deo ſemē
virtutum. Unde Salomon ab hoc ſomno pigri
cie excitans dicit. Uſq̄ʒquo piger dormis? qn̄ cō
ſurges a ſomno tuo. paululum dormies paulu/
lum dormitabis. ꝛ veniet tibi egeſtas quaſi via/
tor. puer. vi. Aſſimilatur etiā pigricia ſomno.
q2 ſicut dormiens nil op̄atur. ita ꝛ piger ocioſus
manet et nil boni facere vult. Unde p̄s. Dormi
tauit aīa mea p̄ tedio. nil boni. ſ. operando. Dor/
miens inſuper vana multa imaginaᷓ. ſic et piger
et negligēs plenus eſt cogitatiōibus ꝛ deſiderijs
malis. Unde prouerbi. xxi. dicitur. Deſideria ſcꝫ
mala occidunt pigrum ſpiritualiter ab eo auferē
ad deuotionem ꝛ gratiam. A quo ſomnio excitat
apoſtolus dicens. Surge qui dormis ꝛ exurge a

mortuis.⁊ illuminabit te xp̄s. ¶ Quãtũ ad ſcḋʒ
dico q̄ ſomnus aliqñ ſignificat ꝯtemplationem
Vñ Can.v.dicit aĩa ꝯtemplatiua. Ego dormio
⁊ cor meũ vigilat. Et hoc ſignat ꝓpter ſilitudineʒ
ſenſualis clauſionis. Corporalis refrigerationis
Tpalis determinatiõis. Clarũ eſt.n. q̄ cuʒ homo
dormit tenet ſenſus exteriores clauſos. q̄ nec vi⸗
det nec audit nec guſtat nec odorat. Sic contem
plans ſenſus claudit ad iſta terrena.q̄ diſtrahere
hñt a ſubtili ⁊ fixa ꝯſideratiõe. vñ p̄s. Si dedero
ſomnũ oculis meis.i.ſenſibꝫ exterioribus.et pal
pebris meis dormitationē.i.curioſis inquiſitiõi⸗
bus que tanq̄ palpebre oculos intellectꝰ cooperi
unt.⁊ requiē tēporibus meis.i. affectibus carna
libus.ſic inueniã locũ dño ꝑ gſe inhabitationeʒ.
Reficit etiã ſomnꝰ mirabiliter ꝯfortat ⁊ nutrit.ñ
minus q̄ cibus vt docet experientia. Fugat etiam
triſtitiã ſm̄ Aug. Delectamēto ſomni ꝯueniētis
nutritus ſum Eaꝑ.vij. Sic ⁊ ꝯtemplatio ſuper
oĩa recreat nutrit ⁊ fortificat aĩaʒ. Propter qḋ di
cit ſpũs.ſ.alloquens electos ſe inferiores de aĩa
ꝯtemplatiua. Adiuro vos filie hirl'm per capreas
hinnuloſq̄ ⁊ ceruos cãpoꝝ vt nõ euigiletis nec
ſuſcitare faciatis dilectã donec ipa velit Can.ij.
Loquiẛ aũt ſpũs ꝑ occultũ inſtinctũ.adiurat per
internã exhortationē ⁊ monitionē.filias hirl'm.i.
aĩas fideles ꝑ capreas hinnuloſq̄ ceruoruʒ.i.per
merita ⁊ exēpla ſctõꝝ.qui capree dicunẛ ꝓpter ve
locem curſuʒ.ſ. feruoris ad diuina. acutũ viſum
ſcʒ cognitiõis ad ſpũalia.leuē paſtũ vt herbaruʒ
ꝓpter abſtinentiã circa cibaria. Hinnuli dicũtur
id eſt parui cerui ꝓpter longeuitatē pſeuerantie.
Cerui.n. diutiſſime viuũt ꝓpter ſupportabilitatē
beniuolētie. Ceruis.n.gregatim ambulantibus
vnus ponit caput ſup dorſuʒ alterĩ. Ex hoc do⸗
centes illud.alter alteriꝰ onera portate. Delectan
tur ⁊ hinnuli inſpicere humanã faciem.qḋ deſi⸗
gnat in electis hũanitatis benignitatē. vt non ſu
ſcitetis.ſ.a ſomno ꝯtemplatiõis.nec euigilare fa⸗
ciatis.ſ.ad iſta mũdana tractanda. Somnus q̄ʒ
in infirmis cũ debite ſumiẛ ſignũ magnũ eſt fu⸗
ture ſanatiõis. Vñ dixerũt diſcipuli de Lazaro.
Dñe ſi dormit ſaluus erit Jo.xi. Infirmi oĩes
ſumus in vita p̄ñti ſpũaliter. ꝑpetua aũt ſanatio
⁊ ſaluatio in ſupna glã. Huiꝰ aũt ſperande perfe
cte ſalutis eſt actꝰ debite ꝯtemplatõis. iã enim in
choare incipit ſtatũ futurũ. Tpus aũt ꝯueniens
cõis dormitiõis ſm̄ medicos eſt ſpõ ſeptē horarũ
Sic in ſeptē horis varijs q̄bus xp̄s ſuſtinuit paſ
ſionē dʒ quis dormire.i. attente meditari chriſti
multiplicē afflictionē. Decet etiã ꝯtēplari ⁊ ma
xima bona nobis in p̄ria reſeruata vt roboremur
ꝯtra aduerſa. Et de hoc ſomno ꝯtēplatiõis pulcrã
hēmus figuraʒ Gen̄.xxviij. Vñ Jacob dimiſſa
domo paterna pegre ꝯſtitutꝰ incluſa lapide capi
ti ſuppoſito dormiens vidit ſcalã de celo terraʒ at

tingentem.⁊ angelos aſcēdentes ꝑ eam ⁊ deſcen
dentes.⁊ dñm ſcale innixũ eũ benedicētē. Jacob
ſiquidē interpretaẛ luctator ſiue ſupplantans .et
ſignat eũ qui vicia ſupplantat eis dñans. Parē⸗
tes deſerit cũ affectũ ꝓpinquoꝝ abijcit vt pegri⸗
nus in hac vita tranſit. Caput mētis lapidi ſup⸗
ponit xp̄o ſe ꝯformando ⁊ clauſis ſenſibꝫ ad exte⸗
riora.ꝯtemplaẛ ſcalã diuini ꝯſcēſus ad patriaʒ.et
demũ a dño benedictionē eternã recipit. De hac
igiẛ dormitione põt illud exponi. Lazarus amicꝰ
nr̄ dormit Jo.xi.feria ſexta quarte ebdomade in
xl. Et illud aliud. Nõ eſt mortua puella ſed dor⸗
mit Mat.ix. ¶ Quãtũ ad tertiũ dico q̄ dormi⸗
tio ſignificat mortē corporalem. Vñ in libris regũ
cũ narraẛ de morte ipoꝝ diciẛ dormiuit cũ patri⸗
bus ſuis. Deſignat aũt hoc ꝓpter terrenã ſilitudi
nē. Primo q̄ ſicut q̄ vadit dormitũ poſt ſomnũ
per aliqḋ tēpus exurgit. ita qui moriẛ poſt tēpꝰ a
deo prefixũ reſurget in nouiſſimo die. Vñ diciẛ
Dan̄.xij. Qui in puluere terre dormiũt ſurgent
Scḋo q̄ ſm̄ diſpoſitionē qua quis capit ſomnũ
ſcʒ infirmitatis vel ſanitatis varia videt ĩ dormi
tione. Nã infirmꝰ horribilia cernit. ſanus ⁊ quie
tus ſuauia intueẛ. Et a dormitione quidem ſur⸗
gens infirmus totũ ſe reperit fractũ ⁊ debilitatuʒ
ſanus aũt roboratũ ⁊ ꝯfortatũ. Sic ſpũaliter qui
capit ſomnũ mortis in infirmitate peccati morta
lis videt horrēda ⁊ pauēda in gehenna ignis.qui
aũt gr̄a ſanus aſſumit ſomnuʒ mortis. bene pur
gatus vidit leta ⁊ iocũda ſupne patrie. Et demũ
in vltima reſurrectiõe cõfractior repiẛ peccator et
robuſtior ⁊ felicior iuſtus.vñ apl's. Oēs quideʒ
reſurgemꝰ ſ nõ oēs immutabimꝰ. Tertio ex eo q̄
ſicut ſomnꝰ arripit aliqñ hoiem ex inſperato ⁊ cõ
tra ſuũ velle. ita ⁊ mors hoiem interemit cum nõ
ſperatur. Neſcit enim homo finem ſuum Eccl's.
ix. Et hoc quo ad tertium.

¶ Capi.octauũ de extimatiua ⁊ cogitationibꝫ.

SEquitur de poten⸗
tia extimatiua que etiã cõis eſt nobis
⁊ brutis. Et in nobis quidē dr̄ cogita
tiua.vñ ⁊ hic de cogitatiõibus inferemꝰ. Eſt aũt
potētia extimatiua ordinatiua ad apprehendēduʒ
intentiões q̄ ꝑ ſenſuʒ nõ accipiunẛ ſm̄.b. Tho.
in prima pte.q.lxxviij. Neceſſariũ eſt eñi animali
vt querat aliq̄ vel fugiat.nõ ſolũ q̄ ſunt ꝯueniē⸗
tia l' nõ ꝯuenientia ad ſentiēdũ.ad qḋ ordinaẛ ſen
ſus cõis ⁊ pticularis exterior. ſ ēt eſt neceſſariũ vt
q̄rat aliq̄ vl' fugiat ꝓpter aliq̄s alias cõmoditateſ
⁊ vtilitates ꝯſequēdas vl' nocumēta vitãda. ſicut
ouis vidēs lupũ fugit.nõ illã indecētiã coloris ſ
q̄ inimicũ nae. ⁊ auis colligit paleã.ñ q̄ dlectat
ſenſuʒ. ſ q̄ eſt vtil' ad nidificandũ. Ad hmõi igiẛ
intentõẽs apprehendēdũ ordinaẛ extimatiua. ſicꝫ
⁊ meõria ad eas ꝯſeruanduʒ ⁊ eſt cõis iſta poten⸗

Capitulũ Octauuꝫ

ria nobis ⁊ brutis. Sꝫ eſt dr̃a q̃ntũ ad p̃dictarũ
intentionũ apprehenſionẽ. Nã alia aĩalia ꝑcipiũt
hmõi intentiones quodã naturali inſtinctu. ho⸗
mo aũt ꝑ quãdã collectionẽ. Et iõ que in alijs aĩa
libus dicit̃ extimatiua. in hoĩe dicit̃ cogitatiua. qꝛ
ꝑ collectionẽ quandã hmõi intentiones adinue⸗
nit. Unĩ ⁊ dicit̃ etiã ratio ꝑticularis cui medici aſ
ſignant determinatũ organũ. ſ. mediã ꝑtem capi
tis. Verũ qꝛ in potentia ſenſitiua ⁊ p̃cipue appre
henſiua non põt eſſe peccatũ. iõ in cogitationibuſ
hoĩm ꝓut ſunt in tali potẽtia nõ eſt peccatũ l' me
ritũ. ſed ꝓut eis addit̃ vel ſupuenit aliquis effe
ctus bonus vel malus. Nota igit̃ ſm̃. b. Tho. ij. ij
q. ij. arti. i. ꝙ cogitare ſumit̃ tripliciter. Uno mo
do cõiter. ſ. pro quacũqꝫ actuali ↄſideratõe intelle
ctus. ſiue ꝑueniendo ad clarã ⁊ certã cognitiõem
eius qđ cogitat̃. vt cũ quis cõſiderat que ſcit. ſiue
etiã anteqꝫ ꝑueniat̃ ad ꝑfectionẽ cognitiõis per
certã ⁊ clarã viſionẽ. Scđo mõ ꝓprie. ſ. ſolũ ꝓ con
ſideratione intellectꝰ cũ quadã inquiſitione an⸗
teqꝫ ꝑueniat̃ ad clarã noticiã rei. ⁊ hoc circa inten
tiones vniuerſales. Tertio mõ pro quadã inqui
ſitione ⁊ diſcurſu circa ꝑticularia apprehẽſa a ſen
ſibus. ⁊ iſto tertio mõ eſt actꝰ hꝰ potẽtie cogitati⸗
ue. nec tñ ibi pcĩm vel meritũ niſi cooperãte intel
lectu ⁊ affectu aliq̃ mõ. Et ſm̃ hoc nũc de cogita⸗
tionibꝫ aget̃. De q̃bus ps. Dñs ſcit cogitatiões
hoĩm qm̃ vane ſunt. vbi tria de ipſis cogitationibꝫ
pñt notari. Et primũ eſt qđ deo ſũt ſimpliciter de
nudate ibi. dñs ſit. Scđꝫ ꝙ in hoĩe ſũt multipli⸗
citer variate ibi. cogitatiões hoĩm. Tertiũ ẽ ꝙ in
eo ex ſe ſũt vituꝑabiliter termĩate ibi. qm̃ vãe ſũt

Quãtũ ad primũ. §. I.

ſciendũ ꝙ cogitatiões quecũqꝫ note ſũt deo. Om
ĩa em̃ vt ait apſus ad Hebre. iiij. nuda ⁊ apta ſunt
oculis eiꝰ. i. cognitioni. Et ita ſunt ei note ꝙ ne⸗
qꝫ ab angelo bono neqꝫ malo neqꝫ ꝑ primo ex ſe ſci
ri pñt. vñ dr̃ Hiere. xvij. Prauũ eſt cor hoĩs ⁊ in⸗
ſcrutabile. ⁊ quis cognoſcet illud. Ego dñs ſcru⸗
tans corda et ꝓbans renes qui do vnicuiqꝫ iuxta
viã ſuã. Prauũ dicit̃ cor hoĩs qꝛ inclinatũ ad pra
ua. iuxta illud Geñ. viij. Senſus hoĩs ⁊ cũcta co
gitatio eiꝰ prona ſunt ad malũ ab adoleſcẽtia ſua
Inſcrutabile dicit̃ qꝛ eiꝰ cogitatiões nulla creatu
ra ſcire valet. Unĩ apl's. i. ad Corin. Quis hoĩm
ſcit que ſunt hoĩs. i. in cogitationibꝫ interioribꝫ.
niſi ſpũs dñi qui in ipſo eſt. Quis ẽ cognoſcet il
lum. q̃ſi diceret nullus niſi deo reuelãte. Sic co⸗
gnouit Heliſeus cogitatiões malas auaricie qui
bus morꝰ fuit Giezi diſcipulus ſuus ad pẽtẽdũ
a Naaman ſyro veſtes et argentuꝫ. vt hẽtur. iiij.
Reg. v. Solus ẽ deꝰ ſcit cogitatiões hoĩm. Unđ
ſubdit̃ in autoritate. Ego dñs ſcrutans corda. i.
cogitatiões cordiũ. ⁊ renes. i. delectatiões earũ in
bonũ vel malũ. ex quibꝫ hoĩes tandem iudicant ⁊

non ſolũ ex opibus. vñ Criſo. Non ex opibꝫ iu⸗
dicat tm̃ ſꝫ ex cogitationibus. xxij. q. v. Qui periu
rare. Sed ꝓ maiori declaratione notandũ ꝙ cogi
tatio vel affectio põt cognoſci ab aliq̃ tripliciter.
primo ꝑ ipſius in ſe certã ⁊ clarã intuitionẽ. ſcđo
per reuelationẽ. tertio ꝑ ↄiecturationẽ. Et primo
quidẽ mõ prout. ſ. cogitatiões ſunt in intellectu
⁊ affectiones in volũtate. ſic ſolus deꝰ cogitatiões
⁊ affectiones ↄgnoſcere põt. ⁊ hoc eſt proprie ſcire
Unĩ bene dicit ps. Dñs ſcit nõ homo vel angelꝰ
ſed ſolus deꝰ. Qđ etiã atteſtat̃ Salomon dicẽs.
Tu ſolus noſti corda filioꝝ hoĩm. corda. i. cogita⸗
tiones ⁊ affectꝰ. Huiꝰ rõ eſt ſm̃. b. Tho. in. i. pte.
q. lviij. qꝛ volũtas rõnalis creature ſoli deo ſubia
cet. ⁊ ipſe ſolus in eã operari põt qui eſt principa
le eius obiectũ ⁊ vltimus finis. Et iõ ea que mi⸗
hi ex volũtate ſunt vel q̃ ex voluntate ſola depen⸗
dent ſoli deo ſunt nota. Ex ſola volũtate depẽdet
ꝙ aliquis actu aliqua ↄſideret. qꝛ cũ aliquis hẽt
habitũ ſcientie vel ſpecies intelligibiles in eo ex⸗
iſtentes vtitur eis cũ vult. Scđo mõ. ſ. ꝑ reuela⸗
tionẽ põt ↄgnoſci cogitatio hoĩs inq̃ntuꝫ. ſ. a deo
alicui reuelatur. Et ſic aĩa xp̄i ꝑ reuelationẽ a ver
bo cui erat et ẽ vnita cognoſcit ⁊ cognoſcebat oẽs
cogitationes hoĩm. Unĩ et iudeis mala de eo co⸗
gitantibꝫ dixit. Ut quid cogitatis mala in cordi⸗
bus vr̃is Mat. ix. ⁊ Lu. xi. dicit̃. Ut vidit ieſus
cogitationes eoꝝ ⁊c. Sic ⁊ Petrus apl's per dei
reuelationẽ cognouit fraudẽ factaꝫ ꝑ Ananiam
et Saphiram de p̃cio poſſeſſionis vendite. Act. v
Sic et. b. Benedictꝰ cognouit cogitationes mur
murationes quã faciebat ↄtra eũ qui añ eũ tene⸗
bat lucernã dũ comederet. vt hẽtur in. ij. dialogo
rum. Tertio põt cognoſci cogitatio vel affectio ho
minis ꝑ ↄiecturatõnẽ. Et ſic angelus bonꝰ vl' ma
lus etiã homo põt ↄgnoſcere cogitatiões alteriꝰ.
ſcꝫ vt in ſuo effectu. Cognoſcit̃. n. ſm̃. b. Tho. in. i
parte. q. lvij. arti. iiij. interdũ cogitatio nõ ſoluꝫ ꝑ
actũ exteriorem. puta locutionẽ vel oꝑationẽ ma
nifeſtantẽ ipſam ſed etiã ꝑ immutationẽ vultus
Et medici etiã aliq̃s affectiones animi ꝑ pulſuꝫ
cognoſcere pñt. Et multomagis angeli ⁊ demões
quãto ſubtilius hmõi cogitatiões occultas corpo
rales perpendũt. Unĩ Aug. dicit ꝙ demones ali⸗
q̃n hoĩm diſpoſitiones nõ ſolũ voce prolatas ſed
etiã cogitationes ↄceptas cũ ſigna quadã ex aĩo
exprimunt̃ tota facilitate perdiſcũt. xxvi. q. iiij. c.
ſi. Quis in li. retractionũ dicat hoc non eſſe aſſerẽ
dum. ſ. quomodo hoc ſciant, non tamẽ dicit quin
talia ſciant. ſ. per coniecturas.

Quãtũ ad ſecũdũ. §. II

ſciendũ ꝙ cogitatiões hoĩm ſũt multe ⁊ multipli
citer variate. Unĩ in pſ'i dicit. cogitatões hoĩꝫ va⸗
riate aũt ſũt nõ ſolũ ſm̃ materiã ſed ſm̃ cauſam.
Nam vt dicit venerabil' Caſſianus in prima cõl

latione abbatis moyſi. Quedā cogitationes hñt
ortū a deo. quedā a diabolo. quedā a carne ſeu cor
de ꝓprio. Et ꝙ cogitatōes hñt principiū a deo oſtē
dit apl's. ij. ad Corin. iij. dicens. Nō ꝙ ſimus ſuf
ficientes cogitare aliquid a nobis. ſ. boni ſ; ſuffici
entia nr̄a ex deo eſt. Omīs igitꝛ cogitatio bona in
nobis a deo ꝓcedit. puta cū cogitas agere pniam
ieiunare. orare. ꝟtutes acq̄rere. ꝓximis prodeſſe.
deo placere ⁊ hm̄ōi. Et ad hoc hortabatꝛ ps. dicēs
Iacta cogitatū tuū in dn̄o. ſ. deo ⁊ ꝓpter eū bona
cogitando. Sz cogitatiōes etiā alique ꝓcedāt
a diabolo inſtigante oñditur ex eo ꝙ xp̄o poſt re
ſurrectionē apparente diſcipulis cuz extimarent
ip̄m fantaſma eſſe dixit eis. Quid turbati eſtis.
⁊ cogitationes aſcendūt in corda vr̄a. Aſcendunt
dicit. q2 male erāt ⁊ falſe. ⁊ iō aſcendebāt a demo
niijs. Si bone fuiſſent deſcēdiſſent a pr̄e luminū
Et de iuda dicit euāgeliſta. Cū miſiſſet diabolꝰ ī
cor eius. ſ. iude vt traderet eū Io. xiij. Ubi aduer
tendū ſm̄ b. Tho. in. i. pte. q. cxi. ꝙ demones nō
pñt immutare cogitatiōes interiuſ eas cauſando
cū vſus cogitatiue virtutis ſubiaceat voluntati.
Quod ergo dicitꝛ a Damaſceno ⁊ Beda ꝙ eſt im
miſſor ⁊ incenſor cogitationū. intelligitꝛ hoc nō ꝙ
cauſat eas. ſed inquātū incitat ad cogitandū vl' ap
petendū cogitata ꝑ modū ꝑſuadētis vel paſſiōez
concitantis. ⁊ hoc ip̄m incendere Damaſcenꝰ vo
cat immittere. q2 tal' operatio interiꝰ fit. Sz bone
cogitationes attribuuntꝛ altiori principio ſcz deo
licet angelo2 miniſterio procurentꝛ. Ponit autē
Anſelmus in li. de ſilitudinib9 pulcrā ſimilitudi
nem circa hanc materiā cogitationuz prout ſunt
a deo vel diabolo vbi cōpat cor noſtrū molēdino
cuidā qḋ ꝯtinue voluitꝛ. cuiꝰ molēdini dn̄s locat
ip̄m alicui. dans ſibi triplex genus victualiū ad
molendū. ſ. triticū. ordeū ⁊ ſpeltā. cū hac ꝯdiciōe
qḋ continue molat aliqḋ ex illis. ⁊ hoc faciendo ſi
bi fideliter ſeruit ⁊ inde bene viuit. Habet autez
dn̄s ille inimicū capitalē q̄rens in oībus ei diſpli
cere. Unde ſciens molendinū ſuū tali locatū occul
tat ſe iuxta domū eiꝰ vt ſi tal' ꝯductor ceſſat ꝑ mo
dicū a molendo victualia dn̄i ſui. ⁊ cū hoc reperit
immediate ponit ſuꝑ molendinū de reb9 ſuis vi
delicet picē. arenā vel paleas. ⁊ hoc ad deſtruēduz
molendinū ⁊ illi nocendū. Spūaliter dn̄s iſte ē
deus nr̄ vniuerſo2 dn̄s. Molendinū ſuū eſt cor
noſtrū qḋ continue voluitur circa aliqḋ cogitan
dū. vn̄ Bern. Nil fugacius anīo meo. Locat aūt
iſtud molendinū nobis vt molamus cū volunta
tem preſtat ⁊ rōem ad cogitandū. Amminiſtrat ⁊
ip̄e ꝑ inſpiratiōem triplicē materiā ſuꝑ qua debe
mus voluere cor nr̄m. viz cogitatiōes de deo ⁊ de
immēſa eius bonitate ⁊ glīa ſuꝑna tanq̄ triticuz
optimuz. De virtutib9 ⁊ donis ſpūalib9 quō in
eis ꝓficiamus tanq̄ ordeū. Cogitatiōes de pecca
tis cōmiſſis vt doleamꝰ ⁊ de his que pñt cōmitti
vt fugiamus tanq̄ ſpeltā. Et certe cū hoc facimꝰ
deo fideliter ſeruimꝰ. ⁊ inde tandez viuimꝰ vita
grē ⁊ tandē glīe. Inimicus hꝰ dn̄i diabolus eſt.
qui inſidiatꝛ continue molēdino cordis nr̄i. Et ſi
videt nos nō cogitare aliqua vtilia tūc ip̄e ſugge
rit ⁊ ſuadet cogitatiōes luxurie maculoſas cor po
ris ⁊ anīe tanq̄ picē vel cogitatiōes auaricie gra
ues tanq̄ arenā. vl' leues inanis glīe tanq̄ paleaſ
Ex quib9 molendinū deterioratꝛ. ⁊ talis cōductor
niſi reſipiſcat oportet ꝙ moriatꝛ ſpūaliter. q2 ex illiſ
viuere nō pōt. Unde dicit dn̄s ꝑ ꝓphetā. Uſq̄quo
morabātur cogitatiōes apud te noxe. Et Sap. i.
dr̄ de ſpūſancto. ꝙ auferet ſe a cogitationibꝰ q̄ ſūt
ſine intellectu. i. ſine rōe. Procedūt ⁊ cogitati
ones aliqñ ex corde ꝓprio. Unde ſaluator Mat. xv.
inquit. Ex corde exeūt cogitatiōes male. Unde ⁊ in
figurā dictū fuit primo ꝑnti. Spinas ⁊ tribuloſ
germinabit tibi. ſ. terra cordis tui etiaz cultiuato
ſpūalibus exercitijs. Spinas. ſ. cogitationū ſolli
citudinis tꝑaliū ⁊ tribulos affectionū ſenſualiū
Que cogitatiōes infeſtant hoīem importune ſi
cut muſce frequētant cadauer. Unde ⁊ b. Antoni
nus quaſi attediatꝰ ſemel ex tāta cogitationū im
portūitate exclamat ad deū. dn̄e volo ſaluꝰ fieri
ſ; nō ꝑmittūt me cogitatiōes mee. Uez q2 primi
motus ea2 nō ſunt in ptāte nr̄a. vn̄ nec pctā ſaltē
a ſcḋis motib9 ſeu delectatiōibus ea2 cauēdū eſt
Unde dn̄s dicit ꝑ Iſa. Auferte malū cogitationū
vr̄arū nō dixit cogitatiōes. ſ; malū cogitationum
inq̄ntū. ſ. de vicijs ſunt cū cōplacentia ip̄arū.

Quātū ad tertiū .§. III.

dixi ꝙ cogitatōes ip̄e ex ſe. i. effectu cogitātis ſr̄ de
prauate q̄ſi inquit vane ſunt. Eſt aūt triplex va
nitas. ſ. penalitatis. iniq̄tatis et inſtabilitatis. de
qua triplici vanitate agitꝛ Eccl's. ꝑ totū. Unde et in
principio libri noīat vanitatē dicēs. Uanitas va
nitatū ⁊ oīa vanitas. Oīa n. creata ſunt vanitas
quātū ad mutabilitatē. ⁊ de hac agitꝛ. i. ca. Eccl's.
vſq̄ ad. iiij. ca. excluſiue. Sz hō nō ſolū eſt vanitas
ꝓdicto mō ſ; etiā ꝑ iniquitatē. ⁊ de hac agitꝛ a ca.
quarto vſq̄ ad. xij. excluſiue. Eſt ⁊ tertia vanitas
in hoīe. ſ. penalitatis ⁊ ea plenus. Unde dr̄ vanitas
vanitatū. i. vanus ꝑ culpā plenus vanitate ꝑ pe
nā. Et de hac agitꝛ ab ip̄o. xij. ca. in fine libri Eccl's
Quātū igitꝛ ad vanitatē pene de q̄ apl's ad ro. viij
Uanitati creatura ſubiecta eſt ēt nō volens. ſ. pe
ne famis. ſitis. frigoris ⁊ hm̄ōi. Utriq̄ cogitatōes
hoīm vane ſūt. i. afflictiue. vn̄ dr̄ Sap. ix. Cogi
tatiōes mortaliū timide ⁊ incerte ꝓuidentie nr̄e
Nā ſi bonꝰ eſt hō timet nō diſplicere deo. ñ incur
rere peccata varia ⁊ hm̄ōi. Si malus timet ne im
pediatur executio ſuarū malarū cogitationuz vel
ne prouidentia ſua circa tꝑalia non habeat effe
ctum. Timor aūt vt dicitꝛ in prima canonica Io.
penā habet. Frequenter. n. vna cogitatio pugnas

ꝯtra aliā.cum.ſ.caro cōcupiſcit aduerſus ſpirituꝫ
⁊ ſpūs aduerſus carnē.vñ ſequiꝰ cogitatōes etiā
circa curā corporis ⁊ ꝓuiſionē etiā neceſſarioꝝ m
multū tediū ⁊ penā inferūt.ꝓcipue bonis q̄uis ī
ſe peccata nō ſint.Scđo cogitationes hoīm vane
ſunt vanitate iniq̄tatis.De qua ps̄.Cor eoꝝ va
nū eſt.i.iniquū.Et quidā ita iniqui ſunt vt etiā
ꝯtra dñm cogitēt.De q̄bus ps̄.Cogitauerunt ⁊
locuti ſunt iniq̄tatē in excelſo locuti ſunt .dicētes
deū nō hr̄e ꝓuidentiā debitā circa hoīes.Contra
quos Hiero.Quid ꝯtra dñm cogitatis.ipſe qui
creauit mundū ꝯſummationē faciet eiuſ.Q: ſi vo
bis rigidus ⁊ cruētus videꝰ.ꝙ genus humanuꝫ
diluuio deleuerit ⁊c.xiiij.q.v.quid ḡ.Et ad intel
ligendū quō cogitatōes efficiunꝰ inique.ſūme ex
emplū in nebula que eleuata a terra ſepe in parte
ſupioris aeris generat nubes que ibi nutriuntur
nec diſſoluunꝰ niſi ꝑ magnū ventū qui reſoluit
illas ⁊ ꝯuertit.vel in aereꝫ vel in aquā grandinē
aut niuē.Nutriunꝰ aūt ille nubes in aere virtu
te caloris vel ignis elemētalis qui quaſi extingui
tur per tonitrua.coruſcatiōes ⁊ fulgura.Sic ac
cidit de cogitatiōibus.Sūt.n.vt quidā vapores
ſiue nebule que a terra ſenſitiue.ſ.fantaſie vł me
morie aſcendūt ad altitudinē intellectꝰ ⁊ calore
i.volūtatis affectu nutriunꝰ ⁊ creſcūt ⁊ obnubi
lant mentē aliqñ vt ſol xp̄s nō videaꝰ.Et hoc cū
amor ꝓprius repiꝰ in volūtate qui oēm materiaꝫ
in ſe bonā cogitationū peruertit ad malū.Sed ſi
ventꝰ ſpūſſancti percutit tales nubes cogitatōnū
tūc extinguit malū ignē ſeu caloreꝫ ꝓprij amoris.
Et exinde ſequūtur tonitrua lamētationū de pec
catis cū clamore petendi diuinā miām ſequūtur
⁊ coruſcatiōes bonoꝝ exemploꝝ ⁊ fulgura incen
dentiū opeꝝ ⁊ verboꝝ pluuie lacrimaꝝ et hmōi.
Quantū ad tertiū cogitatiōes hoīm vane ſunt in
ſtabilitate ſeu mutabilitate.De quo Eccl's penꝰ
Vanitatis arguenꝰ p̄terita.ex eo.n.ꝙ p̄terita ſūt
oñdunt inſtabilitatē Et ſic cogitatiōes hoīm va
ne ſunt.dū.n.quis vult fixe aliquid de ſpūalibuſ
cogitare ſubito mens ad alia euolat.vt dicere va
leat iſtud ps̄.Cor meū dereliquit me.Exempluꝫ
patet in be.Bern.qui vt hētur in legenda eiꝰ con
querens cū quodā ruſtico in itinere de tanta di
ſtractione mētis vt vnū pr̄ nr̄ dicere nō valeret ſi
ne alia cogitatione.Aſſeruit ruſticus ſe hoc facere
poſſe.Cui bern.mulam cui inſidebat ſi hoc agere
poſſet dare promiſit.Qđ cuꝫ ille attemptaret in
medio eius occurrit ſibi cogitatio de ſella ⁊c.

Circa euidentiā .§.IIII.

eoꝝ que dicta ſunt in primo.§.huius ca.ſ.ꝙ ange
lus nō cognoſcit cogitatiōes nr̄as eſt ſcienduꝫ ꝙ
cogitatio nr̄a vel etiā alicuiꝰ angeli pōt cōparī ad
tria.ſ.ad ſubiectū qđ informat.ad obiectū qđ re
preſentat.ad affectū quē inclinat.Primo.n.ſi
cōparatur cogitatio ad ſubiectū qđ informat.tunc
dico.ꝙ angelus pōt ſcire vel videre cogitationeꝫ
nr̄am vel etiā angelicā.Cuius rō eſt.qꝛ angelus
pōt videre ſpēs exiſtētes in mēte mea vel angeli
ca.Sꝫ cogitatio actual' eſt quedā forma ⁊ quidā
actus exiſtens in intellectu eq̄ realis ⁊ eque actu
alis ſicut ſpēs vel magis q̄ꝫ ſpēs.Ergo qua ratōe
ſpecies exiſtētes in mēte mea vel angelica āgelus
pōt videre.eadē rōe cogitatio actual' mea ł angeli
ca pōt cognoſci ab aliquo angelo.Scđo modo
poteſt cōparī cogitatio nr̄a vel angelica ad obie
ctum qđ repn̄tat.Et ſic cogitatio mea vel angeli
ca pōt cognoſci ⁊ videri ab angelo.vt verbi gratia
Sicut ille qui videt ſpēm alicuiꝰ rei in oculo al
terius ⁊ mediante illa ſpecie hꝫ aliquā noticiam
de re cuiꝰ eſt ſpecies.ſic angelus videns cogitati
onē alicuiꝰ in mēte nr̄a vel angelica.cognoſcit et
videt rē cuius eſt cogitatio vel quā illa cogitatio
repn̄tat.Nota tñ differentiā inter illū qui videt
cogitationē alicuiꝰ rei in mēte alteriꝰ qꝛ non hēt
rem de qua eſt cogitatio ꝓ immediato obiecto.ſꝫ
ipſam cogitationē ⁊ mediante cogitatiōe hēt ali
quā noticiaꝫ de re cuiꝰ eſt cogitatio.Sicut dictū
eſt de illo qui videt ſpeciē alicuiꝰ rei in oculo alte
rius.⁊ mediante illa ſpecie hꝫ aliquā noticiaꝫ de
re cuius eſt ſpecies.Ille aūt cuius cogitatio vide
tur hr̄e rem de qua ē illa cogitatio ꝓ immediato
obiecto.⁊ videt illā rem de qua eſt cogitatio.ſicut
ille qui videt rē immediate in cuiꝰ oculo eſt ſpēs
immediate accepta a re.Et iō ſicut ille qui videt
viſione corꝑali ꝑfectius videt.⁊ aliq̄d pōt cogno
ſcere de ea.puta quāta ſit vel aliq̄d tale qđ nō po
teſt cognoſcere ille qui videt eaꝫ mediante ſpecie
exiſtente in oculo alteriꝰ.Ita etiaꝫ ille qui videt
rem intellectualiter in mēte per actū ſuū cogitan
di ꝑfectius ⁊ plura nouit de illa re quā ille q̄ vi
det eā mediante cogitatiōe exiſtente in altero.Et
ſic q̄uis angelus cognoſcat cogitationē nr̄āꝫ vel
angelicaꝫ tñ cogitatio tam nr̄a q̄ꝫ angelica pōt la
tere aliquē angelū quātū ad hoc ꝙ nō ita ꝑfecte
videt rē illam.de qua ē cogitatio videndo cogita
tionē in altero ſicut ille cuiꝰ eſt cogitatio.Ter
tio mō pōt cōparī cogitatio nr̄a vel angelica ad
effectū quē inclinat.Et tūc dico ꝙ volūtas pōt
dupliciter ꝯſiderari.ſ.vt habitualiter volens et
vt actualiter volens.Primo mō volūtas pōt cōſi
derari vt habitualiter volens.⁊ ſic cogitatio nr̄a
vel etiam angelica latet quēcunq̄ꝫ intellectū crea
tū.etiam ipm̄ cogitantē qꝛ.ſ.nullus intellectus
creatus videt.quid in futurū velit volūtas de eo
qđ modo cogitaꝰ.ad quē finē debeat in poſteꝝ vti
eis.Scđo mō pōt ꝯſiderari volūtas vt actualiter
volens ⁊ intendens aliquid aſſequi per ipſam co
gitationem ⁊ rē cogitatam.⁊ tunc cogitatio talis
aliquo modo patet ⁊ aliquo mō latet.Verbi grā
vt ſi aliquis cogitet de lapide volens actu vti eo

ad ꝓficiendū ad auē· tūc dato ꝙ nō lateat ange
lū ipa cogitatio quātū ad hoc ꝙ eſt quedā forma
inherens volūtati. nec lateat ipm etiaȝ habitudo
vniꝰ ad alteꝝ. qui ſciat ꝙ illud qđ vult voluntas
eſt lapis. tñ pōt latere angelū hītudo vniꝰ ad alte
rū. ſ. ꝙ neſciat ad quē finē volūtas vult rē cogitatā
Verbi gr̄a. Licet videat voluntatē velle lapidem
de quo cogitat intellectꝰ meus. pōt tñ ignorare ra
tionē vel finē quare volūtas vult lapidē. vtrū. ſ.
ad ꝓficiendū ad auē vel ad inimicū vel ad edifi
candū· Et ſic qñ ideȝ effectus pōt ꝓuenire ex mul
tis cāis. nō oꝑtet ſcito effectu. ſcire ex qua cā venit
Et ſic eſt in ꝓpoſito ſicut ptȝ. hec doctor ſubtil. i.
ſcotus ⁊ mgr̄ herueus. brito ordinis predicatorū
¶ Cogitatio peccati fit ꝑ quattuor cauſas. ſ. vel
ad cognoſcendū. cauendū. delectandū. ꝑpetran
dū. ¶ Primo cogitatio peccati fit aliqñ ſolū ad
cognoſcendū. Sicut cuȝ quis vult diſputare vel
predicare de peccato. ⁊ iō oꝑtet ꝙ de ipo cogitet vt
ſciat quō debeat diſputare vel predicare. Et talis
cogitatio de peccato que ordinat̄ ſolū ad cognoſcē
dum ipm peccatū eſt ſine oī peccato· Scđo cogi-
tatio peccati que fit ad deteſtandū cōmiſſum ⁊ ca
uendū futurū eſt meritoria Iſa. xxxviij. Recogi-
tabo tibi oēs annos meos in amaritudine anime
mee. In quo verbo notant̄ tria. Primo ꝯfeſſiōis
hūilitas ibi. recogitabo. ſ. ad ꝯfitendū tibi. Scđo
ꝯfeſſionis integritas ibi. oēs annos meos. Tertio
ꝯtritiōis qualitas ibi. in amaritudine aīe mee.
Oportet. n. ꝙ quādocūꝗ quis cogitat de peccato
de ipo ꝯtritiōem hēat. ¶ Tertio cogitatio peccati
fit ad delectandū. ⁊ hoc duobꝫ modis. Vel ad de
lectandū de cogitatiōe peccati ſolū. ⁊ talis cogita-
tio eſt peccatū veniale. vel ad delectandū de re vel
de peccato cogitato. ⁊ talis cogitatio eſt peccatum
mortale. ¶ Quarto mō cogitatio peccati fit ad ꝑ
petrandū peccatū. Et tūc ſi peccatū eſt mortale. et
cogitatio iſto fine. ſ. vt perpetret̄ eſt peccatū mor-
tale. Vñ ſup illo verbo Leui. xv. Mulier que pa-
titur fluxū ſanguinis. glo. ſic dicit. Cogitationes
⁊ volūtates q̄buis ope nō cōpleant̄ apud deū pro
factis hn̄tur ⁊ puniunt̄. Hec. b. Tho. in. iiij. Et
Alexāder in. ij. pte ſūme. q. xv. ¶ Finaliter circa
cogitatiōes cordis ꝯſiderare debemꝰ cām. ſ. a quo
oriunt̄. Ubi nota ꝙ cogitatiōes cordis dupliciter
ꝯſiderari pn̄t. ſ. abſolute inquātuȝ cogitatiōes ⁊
ꝯditionate inquātū bone vel male. Primo ḡ cō-
ſiderando cogitatiōes cordis abſolute inquantū
cogitatiōes. tūc dico ꝙ cā cogitationū vel radix eſt
triplex. ſ. ꝓpinqua. mediata ⁊ remota. Prima cā
cogitationū ꝓpinqua ⁊ immediata eſt apprehēſio
ſenſuū ꝑticulariū ꝑ organa. Scđa cā vel radix co
gitationū mediata. eſt imaginatio cauſata ex ap-
prehenſione ſenſuū ꝑticulariū ꝑ organa. Tertia
cā vel radix cogitationū remota eſt cor. Qđ patȝ
qꝛ cogitatio a corde nō exit niſi ꝑ aliquā imagi-
natione vel fantaſiaȝ que eſt motus factꝰ a ſenſu
vt dr̄ in. ij. de aīa. ⁊ iō cū dicit̄ Mat. xv. de corde
exeunt cogitatiōes ⁊c. Intelligit̄ cor eſſe princi-
pium cogitationuȝ tanꝗ cauſa vel radix remota
vt patet. Hec. b. Tho. in. iiij. di. xxiij.

¶ Capitulum nonum de memoria.

De memoria nota
ꝙ memoria ſcḋm. b. Tho. in prima pte
q. lxxix. art. vi. ſumit̄ dupliciter. Uno
modo prout de rōe eius eſt ꝙ obiectū eius ſit p̄-
teritum vt preteritū. ⁊ ſic memoria eſt in pte ſen-
ſitiua vna potētia diſtincta ab alijs ſenſitiuis in
terioribus prout ſupra dictū eſt. Senſitiua. eniȝ
tm̄ eſt apprehenſiua particulariū. Preteritū aūt
vt preteritū cū ſignificet eſſe ſub determiato tpe
ad ꝯditionē particularis ptinet. Et hȝ talis potē
tia ſenſitiua organū corpale cui ē affixa. ſic et alie
Bruta etiā eam hn̄t. Alio mō ſumit̄ memoria ſo
lum pro vi conſeruatiua ſpecieꝝ intelligibilium
⁊ ſic memoria eſt in pte intellectiua. Quāuis. n.
Auicenna dixerit ſpecies intelligibiles impoſſi-
bile eſſe in intellectu cōſeruare. Vñ ſcḋm ipm q̄cito
aliquis deſinit actu intelligere aliquā rē. deſi-
nit eſſe ſpecies illius rei in intellectu. Tñ Ariſt.
in. iij. de aīa. cōtrariū aſſerit. Rōe etiā dicta poſi
tio reprobat̄. Quod. n. recipit̄ in aliquo recipi-
tur ꝑ modū eius in eo. Intellectus aūt eſt magꝭ
ſtabilis nature ⁊ immobilis ꝗ̄ materia corpal.
Si ḡ materia corpalis formas quas recipit non
ſolū tenet dū ꝑ eas agit ī actu ſȝ etiā poſtꝗ ꝑ eas
agere ceſſauerit multo fortiꝰ intellectus immobi
liter ⁊ inamiſſibiliter recipit ſpecies intelligibi-
les ſiue a ſenſibꝫ acceptas ſiue ab aliquo intelle-
ctu ſupiori effuſas. Vñ in. iij. de aīa phūs dicit
ꝙ aīa eſt locꝰ ſpecieꝝ nō tota ſȝ intellectꝰ. Scien
dū etiā ꝙ ſpēs intelligibil' aliqñ eſt in intellectu
in potentia tm̄. ⁊ tūc dr̄ intellectus eſſe in potētia
tm̄. Aliqñ eſt ſcḋm vltimā cōpletiōem actus ⁊ tūc
intellectus intelligit actu. Aliqñ medio mō ſe hȝ
inter potentiā ⁊ actū. ⁊ tūc dr̄ intellectꝰ eſſe in ha
bitu. Et ſcḋm hūc modū intellectꝰ cōſeruat ſpēs et
qñ actu nō intelligit. Saluat̄ aūt rō meōrie quā
tū ad hoc qđ eſt p̄teritoꝝ in intellectu ex pte actꝰ
nō ex pte obiecti. Nā preteritū pōt referri ad duo
ſ. ad obiectū qđ ꝯgnoſcit̄ ⁊ ad actū ꝯgnitiōis. Et
q̄ntū ad obiectū ꝑ ſequit̄ meōrie q̄ ē ptis ſenſiti
ue p̄teritio. Memorat̄. n. aīal ñ ſolū ſenſiſſe i p̄teri
to ſȝ et ſenſiſſe qđdā p̄teritū ſenſibile. Sȝ inq̄ntū
ad pte intellectiuā ptinet meōria p̄teritō accidit
⁊ ñ ꝑ ſe ꝯueit itellectui ex pte obiecti. Intelligit
enī intellectꝰ hoīeȝ inq̄ntū ē hō. Accidit aūt hoī in
q̄ntū ē hō in p̄teritō l' in pn̄ti l' in futuro eē. Ex pa
te vero actꝰ ꝯgnitiōis preteritō ꝑ ſe accipi pōt ī in
tellectu ſicut ⁊ in ſenſu· qꝛ intelligere aīe noſtre
eſt quidā particularis actus in hoc vel in illo tpe

exiſtēs ſm ꝙ homo dicitur intelligere hodie vel
heri vel cras. ⁊ hoc nō repugnat intellectualitati.
q2 hmōi intelligere cū ſuis ſit quoddā pticulare. ē
tñ immaterial' actus. Et iō ſicut intellect⁹ intelli
git ſeipm̄ cū ſuis ipe ſit quidā ſingl'aris intellect⁹.
ita intelligit ſuū intelligere. qui eſt quidā ſingu-
laris act⁹ vel in pterito vel in pñti vel in futuro ex
iſtens. Et ſic vt dictū eſt ſaluat rō mēorie quātuʒ
ad hoc ꝙ eſt pteritoꝝ in intellectu ſm qđ intelli-
git ſe prius intellexiſſe. nō aūt ſm qđ intelligit p
teritū put eſt hic ⁊ nūc. q2 intellect⁹ abſtrahit a cō
ditionib9 indiuiduātib9 vt hic ⁊ nūc. ſ; ſic preteri
tū ptinet ad potentiā mēorie ſenſitiuā que eſt pti
cularium reꝝ vt hic ⁊ nūc. Et nota ꝙ mēoria prout
eſt ꝯſeruatiua ſpecieꝝ intelligibiliū. ⁊ p ꝯſequēs
ptinens ad intellectū nō eſt alia potentia realiter
diſtincta ab ipo intellectu. Vñ ⁊ phūs in. iij. de
aīa. locū ꝯſeruatiuū hmōi ſpecieꝝ attribuit in-
tellectui. Eſt. n. intellect⁹ potentia paſſiua. Ad ra
tionē aūt potentie paſſiue ꝯſeruare ſicut ⁊ recipe
Et q̄uis mgr ſent. in. i. li diſ. iij. dicit ꝙ mēoria
intelligentia ⁊ volūtas ſunt tres vires. i. potētie.
Hoc tñ vt dicit. b. Tho. nō eſt de intentiōe Aug.
in. xiiij. de trini. vbi de his loquens nō accipit il-
la tria p trib9 potentijs. Sed memoriā accipit p
habituali retentiōe aīe. Intelligentiā p actu in
tellectus. Volūtatē pro actu volūtatis. Cōſuetū
eſt. n. aliqñ noīa potentiaꝝ vel habituū pro acti-
bus eaꝝ ſumi. ⁊ ſic intelligentia d2 oriri ex memo
ria nō ſicut potētia vna ex alia ſ; ſicut act⁹ ex hītu.

De exercitio mēo .§. I:

rie vtili' ps. In mēoria eterna erit iuſtus. qđ pōt
exponi tripliciter. etiā totū qđ ſequit in verſu. Iu
ſtus erit in mēoria ſui eterna. i. aſſidua vel memo
ria eterna. i. perpetua proximi. vel in mēoria eter-
na dei. Quedā. n. dʒ recolere reſpectu ſui. quedā
reſpectu proximi. quedā reſpectu dei. Et hoc faciē
do ab auditiōe mala nō timebit. Et de ſe quidaʒ
iuſtus hʒ in mēoria tria. Primo infirmitateʒ na
ture vt ſic ſit cautior ꝯtra caſuʒ. Exemplū de illo
qui incedit p viā lubricā qui caute incedit ne ca-
dat Eccle. viij. Ne deſpicias hoīeʒ auertentē ſe a
peccato nec improperes ei. Memento qm̄ oēs in
corruptiōe ſumus. Exemplum de dauid. petro et
alijs. Scđo recordādū de dānoſitate culpe. Mer-
cator recolens quātū lucrū pdidit inde ſumit ma
teriam doloris. Malefactor ꝯſiderans ſe deph̄en
ſum ⁊ ſuſpendendū dolet Apoca. ij. Memēto vn
de excideris ⁊ age pñiam Amb. Nihil eſt qđ tam
ſummi doloris ſit. q̄ ſi recordet quis vnde lapſ⁹
ſit atʒ vñ ceciderit. ⁊ ꝙ ad iſta terrena ⁊ momēta
nea ab illa ſpecioſa diuine ꝯditiōis intentiōe de-
fluxerit de pe. di. i. Hoc agebat Ezechias dicens
Recogitabo tibi oēs ānos meos in amaritudine
aīe mee. Recordādū eſt breuitatis vite ad ſtudi
oſe opandū. Qñ. n. laborans videt appropinqua
re finē diei vel opis vel breuitatē tpis ſtudioſius
opatur Eccle. xiiij. Offer dignas deo oblationes
⁊ memēto qm̄ mors nō tardat. ⁊ Gre. Tanto ſo
licitior eſſe debes quāto morti vicinior. lxxxvi. di.
tanta. Plato ſumma phīa eſt meditatio mortis.
Ecōtra malus recordat eoꝝ que pūocant ad ma
lū. Sicut in figurā dixerūt quidā ex his qui exie-
rant de egipto. In mentē veniūt cucumeres. allea
⁊ cepe que comedebamus in egipto ⁊c. Num. xi.
De proximo hʒ tria in mēoria iuſtus. ⁊ ſic non ti
mebit ab auditiōe mala temptatiōes qua loquit
ei diabolus. Exempla pbitatis electoꝝ ad imitā-
duʒ. ſic pponunt filijs exempla parentū ⁊ ꝯciuiū
qui fecerūt magnalia vt animent ad imitanduʒ.
Iudith. viij. Memores eſſe debetis quō abraam
temptatus eſt ⁊ p multas tribulatiōes inuētus
fidelis. Sic Matathias ſimul reducebat ad men
tem opa ſctōꝝ. Scđo recordanda eſt fatuitatis re
proborū ad teſtandū mala. Bene. n. corrigitur et
ſuauiter qui p aliū corripitur. ſicut canis verbera
tur vt timeat leo. Luc. xvij. Memores eſtote vxo
ris Loth. Tertio recordandū eſt neceſſitatis miſe
rorū ad ſubleuanduʒ. Sic recordant aues et alia
aīalia ſuorū pullorū procurādo eis neceſſitateʒ.
que duplex eſt ſpūalis. ſ. ⁊ corpalis. Et de corpali
dicit apl's ad Gal. ij. ꝙ petrus cum ceteris aplīs
approbata predicatiōe pauli inter gentes dederūt
ei in ſociū barnabam tñ vt mēores eſſent paupe-
rum in hieroſolimis. qđ ⁊ fecerūt facientes colle-
ctas fieri de ſpūali ſubuentione. Pro hmōi d2. i.
Mach. xij. Memores ſum⁹ vñi i ſacrificijs. Econ
tra iniuſt⁹ recordat iniuriaꝝ ad vindicanduʒ vel
bonorū tpaliū alioꝝ ad appetendū ⁊ miſeriaꝝ ad
gaudendū ex inuidia. De deo iuſtus tria habʒ
in memoria. ⁊ ſic nō timet ab auditiōe mala quā
immittit ei diabolus ꝯtra deū occulte loquēdo p
ſuggeſtiones. Recordat creatiōis hoīm ad deum
laudandū. Oīa. n. nos inuitāt ad deū bñdicendū
Nam ſicut prouerbialiter dicit Lopera loda el
maeſtro. ps. Memor fui operū dei. q2 memor ero
ab initio mirabiliuʒ tuorū. Sic tres iuuenes in
fornace reducentes ad memoriaʒ creata a deo oīa
inuitabant ad deū benedicendum. Scđo recordā
dum redemptiōis hoīm Trenī. iij. Zai. Recorda
re paupertatis mee. ait propheta in pſona chriſti
abſinthij ⁊ fellis. Et ſubditur. Memoria memor
ero ⁊ tabeſcet in me aīa mea. Hoc marie animat ad
conſtantiam. In huius figurā in. i. Mach. dici
tur quā ſaguinē mortuorū ponebāt ante elephā-
tes ad animandū in pugna. Tertio retributionis
operū. ps. Memor ero iuſticie tue ſolius. Reddʒ
enim deus vnicuiq; ſm opera ſua. ⁊ in hoc pecca-
tores decipiuntur. dū attēdūt ad preſentē retribu
tionem nō ad futurā. Unde dictū fuit diuiti epu
loni fili recordare ⁊c. Luce. xvi.

Secūdo exponi. §.II.

tur ſic. In memoria eterna .i. perpetua erit iuſtuſ
qꝛ de ipſo ſemꝑ eſt recordatio in mundo vt ptʒ de
ſanctis pueris. Memoria iuſti cū laudibꝰ. ⁊ ſic
nō timet ab auditiōe mala. ꝑcipue quo ad bonos
qui loquūtur bona de bonis. Vn̄ Matathias di
xit filijs. Date aīas vr̄as pro teſtamēto patrū ⁊
accipietis nomē eternū .i. memoriā bone fame ꝑ/
petuam. Tot milia annorū fluxerūt. ⁊ adhuc me/
moria iuſtorū Abrae. Iob. Dauid ⁊ aliorū vi/
gent in mētibus hoīm. Tria aūt ſunt que faciūt
obliuiſci hoīem ſui dei ⁊ proximi .ſ. Proſperitas
mūdialis. Curioſitas criminal. Voluptas carna
lis. Proſperitas facit obliuiſci dei ⁊ hoīm qui eū
iuuerūt tpe tribulatiōis. Exemplū de prepoſito
pincernarū pharaonis regis egypti. Qui cū fu/
iſſet in carcere ab ioſeph hūane tractatus ⁊ ꝯſola
tus in expoſitiōe ꝓphetica ſomnij ſui liberatuſ. ob
litus fuit interp̄tis ſui. vt ptʒ Gen̄. xl. Sic multi
in mente deū hn̄t ⁊ amicos ſuos in tpe neceſſita
tis qui poſtea obliuiſcunt in ꝓſperitate. Deut.
xxxij. deū qui te genuit dereliquiſti ⁊ oblitꝰ es tc.
Seneca in li. de bn̄ficijs cōparat legē gratitudīs
⁊ beneficentie ludo mutuo pile. qm̄ .n. duo ludūt
ad pilam ⁊ eā alternatim reproijciūt inter ſe tam
diu durat inter eos ludus ⁊ ꝯtinuatur. q̄diu cō
uenienter inter eos reproijciat ⁊ iactat. Si vnuſ
recipiat ⁊ retineat vel incōueniēter reproijciat de
ſinit ludus. qui deſinere nō poteſt niſi ex defectu
mittentis vel recipiētis. Sic eſt de mutua inter
amicos beneficēcia ⁊ gratitudīe. extende exēplū
ad ꝓpoſitū. Ecōtra dicit ap̄ls ad Hebre. xiij. Bn̄/
ficentie ⁊ cōionis nolite obliuiſci. Hugo de clau
ſtro aīe. Sicut nullū momentū eſt quo hō non
vtatur vel fruat dei bonitate. ita nullū dʒ eſſe mo
mentū quo eū p̄ñtē nō hēat in meōria. Scd̄m
qd̄ reddit hoīeʒ obliuioſuʒ eſt curioſitas ⁊ nimia
ſollicitudo circa mūdū vel minꝰ vtilia. ps. Obli
ti ſunt bn̄factoꝝ eiꝰ ⁊ mirabiliū eius. Eſt .n. cōe
prouerbiū ꝙ pluribꝰ intētus minor eſt ad ſingula
ſenſus. Exemplū in Salomone qui ex eo ꝙ fuit
nimis curioſus in preparatione ſue curie ⁊ inueſti/
gatione reꝝ naturaliū ⁊ inquiſitione diuerſaꝝ do
ctrinaꝝ oblitus eſt dei. ita vt idola adoraret. Di/
cit .n. Origen̄. ⁊ dn̄s Io. dn̄ici poſt eū ſup Eccle
ſiaſten. ꝙ tot femīe vel cōcubine quot recitat ſcri
ptura eū habuiſſe fuerūt multe ⁊ diuerſe doctrīe
variarū nationū quas voluit videre. q̄ nō conti/
nebant veritatē ſapīe que ſola eſt legitima ſpōſa
intellectus quibꝰ mentē applicādo deuiauit a ve
ritate. licet cōiter credat penituiſſe. Tertiū qd̄ im
pedit meōriaʒ eſt voluptas. vn̄ ph̄s. Amor forme
id eſt carnal concubina mētis obliuio eſt .ſ. cauſa
tiue. Sed ſancti viri cauēt ſibi a carne ſicut ab ho
ſte ⁊ ſubijciūt rōi. ⁊ iō ſeipſos faciūt dignos meō/
ria in bonū. Vn̄ Eccle. xlv. Dilectus deo ⁊ hoībꝰ
Moyſes cuiꝰ meōria in benedictiōe eſt. Narrat
magiſter in hiſtoria ſcolaſtica ſup Exodū ꝙ moi
ſes duxerat vxorē filiā regis ethiopie. ⁊ cū in pa/
triam ſuā redire voluiſſet impedire eū nitebatur
vxor. Moiſes igit tan̄ꝗ vir expꝰ aſtroꝝ ſculpſit
in anulis duas imagines huiꝰ efficacie. vt altera
meōriam altera obliuionē afferret. Cūq̄ eas pa/
ribus ⁊ ſitibꝰ anulis incluſiſſet. obliuiōis anulū
vxori tradidit ⁊ anulū meōrie ſecum tulit. Et ſic
mulier paulatim oblita eſt viri ſui. ⁊ Moyſes re
cordationē hn̄s de patria ſua libere regreſſus eſt
Moraliter exponēdo ſcd̄m Robertū holchot. Ani/
mus nr̄ natiōe celeſtis patrie eſt moyſes qui con
trahit cōiugium cum carne terrena ꝑ ethiopiſſā
deſignata. qm̄ .ſ. corꝑi infundit. Animꝰ vero deſide
rans beatitudinē vult in patriā reuerti celeſtē. ſꝫ
iſta vxor .ſ. caro impedit eius reuerſionē. Et ideo
vtendū eſt cautela moyſi .ſ. vt duos anulos facia
mus cū gēmis. ⁊ anulū obliuiōis carni tradamꝰ
⁊ anulū meōrie aīo nr̄o. Anulus obliuionis eſt
meditatio mortis. qꝛ morſ obliuioni hoīeʒ tradit
ps. Obliuioni datus ſum tan̄ꝗ mortuus a cor
de. Anulus memorie eſt recogitatio vite eterne
quā habens animus reuertit ad patriā per bona
opa. Et ſic iuſtus ꝓpter bona que facit eſt in meō
ria hoīm vt ſcribit Eccle. xlix. Memoria Ioſie in
omni ore indulcabitur. ⁊ ſic non timebit iuſtus
ab auditione mala.

Tertio exponitur §.III

verſus ille ſic. Iuſtus erit in meōria eterna .i. dei
eterni Hiere. ij. Hoc dicit miſerator tuꝰ. recorda/
tus ſuʒ tui miſerans adoleſcentiā tuā. Recordat
aūt deꝰ electi ſui p̄mo p̄deſtinādo. Secundo iu/
ſtificando. Tertio glorificando. Et ſic n̄ timebit
ab auditiōe mala. quā audiāt reprobi in fine. qn̄
dr̄. Ite maledicti in ignē eternū tc. Mat. xxv.

Titulus tertius de potē

tia intellectiua. ¶ Capitulū primum de intelle/
ctu poſſibili ⁊ agente realiter diſtinctis.

De intellectu quē
dicit ph̄s in li. de aīa eſſe potentiā
aīe. Q̄ aūt intellectꝰ ſit potētia
aīe ⁊ nō ipa eſſentia eiꝰ. ꝓbat be.
Tho. in .i. pte. q. lxxix. arti. i. ſic. Tūc ſolū immedi
atū principiū opatiōis eſt ipa eēntia rei opantis
qn̄ ipa opatio eſt eiꝰ eē. Sicut .n. potētia ſe hʒ ad
opatiōem ⁊ ad ſuū actū. ita ſe hʒ eſſentia ad eſſe.
In ſolo aūt deo idē eſt itelligere qd̄ ſuū eſſe. vn̄ ī
ſolo deo intellectꝰ ē eiꝰ eſſentia. In creaturis aūt
intellectualibꝰ intellectꝰ eſt q̄dā potētia intelligē
tis. Et ſciendū ſcd̄m b. tho. vbi ſupra ꝙ ph̄i ponūt
q̄ttuor intellectus .ſ. intellectū poſſibilē intellectu